

2010 Україна

UKRAINE ACC
THE CHAMBER OF COMMERCE

www.chamber.ua

*Співробітництво з метою
підвищення конкурентоспроможності
економіки України*

ЗМІСТ

ВСТУП	4
I. ОСНОВНІ ЗАСАДИ ПАРТНЕРСТВА	6
II. СТИСЛИЙ ОГЛЯД СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ	8
A. Банківська діяльність та ринок фінансових послуг ..	9
B. Інформаційно-комунікаційні технології	12
Телекомунікації та передача даних	14
C. Кадрова політика та ефективність українського ринку праці	15
D. Комерційна нерухомість та розвиток будівництва ..	17
E. Митна політика	19
F. Охорона здоров'я	23
G. Паливо та енергетика	25
H. Права інтелектуальної власності	29
I. Правова політика	30
J. Сільське господарство	32
K. Товари широкого вжитку (FMCG) та роздрібна торгівля	36
L. Туризм	38
III. ДЕСЯТЬ ПОДАТКОВИХ ІНІЦІАТИВ, ЯКІ Б ЗРОБИЛИ УКРАЇНУ БІЛЬШ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЮ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ	42
IV. ВИСНОВКИ	60
V. ПЛАН ДІЙ	62
A. Банківські та фінансові послуги	63
B. Інформаційно - комунікаційні технології	66
C. Кадрова політика та людські ресурси	67
D. Митна політика	67
E. Охорона здоров'я	67
F. Паливо та енергетика	68
G. Податки	68
H. Правова політика	69
I. Сільське господарство	72
J. Телекомунікації та передача даних	73
K. Туризм	73
VI. ДОДАТКИ:	
<i>Рейтинг конкурентоспроможності країн за окремими показниками, укладений Світовим економічним форумом</i>	74

ВСТУП

Проїшов рік після того, як Палата розпочала роботу над проектом — «Співробітництво з метою підвищення конкурентоспроможності економіки України» (далі — Партнерство). Цей рік було ознаменовано боротьбою України зі серйозною економічною і фінансовою кризою, яка залишає країну в умовах дуже глибоко економічної рецесії. На момент публікації цієї версії Партнерства, криза та проблеми подолання її наслідків ще далеко не закінчились. У той же час, почалося відновлення в деяких країнах світу. Ці процеси зростання відбуваються з різною швидкістю: Азія, наприклад, сьогодні наближається до одужання, що ще не є очевидним в інших частинах світу, наприклад в Європі та Східній Європі. Тому питання, що пов'язані з різними темпами відновлення, залишаються на порядку денному.

Одним з головних уроків кризи, як вважають багато з експертів, є необхідність для координації зусиль, планів та політики різних груп зацікавлених сторін для успішного подолання негативних наслідків економічного спаду та позиціонування економіки для того, щоб адекватно відповідати на зміни в майбутньому.

На останньому щорічному зібранні у Давосі в січні-лютому 2010 року учасники погодилися з тим, що потрібні «нові відносини між державою та бізнесом». Девіз зустрічі — «Переосмислення, реорганізації і відновлення» — ідеально співпадає з цілями, що українська влада та її партнери в державному та приватному секторах в даний час намагаються досягти через посилення конкурентоспроможності економіки країни.

В Доповіді Всесвітнього економічного форуму зазначається: «складна економічна обстановка підкреслює, що важливо пам'ятати про такі довгострокові основи, як конкурентоспроможність, навіть під час вирішення негайних проблем. Конкурентоспроможні економіки — це ті, які мають дієві чинники для підвищення продуктивності, на яких побудовано їх процвітання сьогодні та в майбутньому. Економічне середовище, що сприяє конкурентоспроможності, в змозі допомогти національним економікам подолати спади й забезпечити наявність ефективних механізмів для стабільного економічного розвитку в майбутньому».

Для української економіки це означає, перш за все, вирішення найбільш проблематичних факторів, що впливають на бізнес: політична нестабільність, відсутність доступу до фінансування, корупція та податкове законодавство. Доповідь Всесвітнього економічного форуму включає 12 факторів конкурентоспроможності; по в першому з них (інституції / установи) Україна отримала одну з найнижчих оцінок. Доповідь також відзначає: «інституціональне середовище визначається правовими та адміністративними структурами, в рамках яких окремі особи, компанії та уряди взаємодіють з метою отримання доходу та накопичення багатства в економіці. Важливе значення міцного інституціонального середовища стало ще більш очевидним у ході нинішньої кризи, з урахуванням все більш важливої ролі, яку відіграють уряди в економіці багатьох країн. Якість інститутів має серйозний вплив на конкурентоспроможність й економічне зростання. Це впливає на прийняття інвестиційних рішень та організацію виробництва, а також відіграє центральну роль в тому, яким чином в суспільстві розподіляються прибутки й витрати на розробку й проведення стратегічних рішень. По показнику ефективності нормативно-правової бази для врегулювання суперечок Україна посягла 130 місце серед 133 країн у відношенні на. Наша країна зайняла 128-е місце по показнику «ефективності нормативно-правової бази у зміні регулювання», 127-е — у «правах власності» й 123-е — у «незалежності судової влади».

Ще один показник, по якому Україна отримала дуже низький рейтинг, це — «ефективність ринку товарів.» «Країни з ефективними ринками товарів мають хороші позиції для виробництва належного поєднання продуктів й послуг в умовах відповідного співвідношення пропозиції та попиту, а також забезпечення того, щоб ці товари можливо було найбільш ефективно продавати. Здорова конкуренція на ринку, вітчизняних та іноземних учасників, є важливими рушійними силами ринкової ефективності й, отже продуктивності бізнесу, забезпечивши процвітання найбільш ефективних фірм, що виробляють затребувані ринком товари».

Україна продемонструвала наступні низькі рейтинги: була 128-я в категорії «ефективність нормативно-правової бази у складних положень», 128-я в «об'єм та ефективність оподаткування» та 125-е — «доля іноземної власності.» Далі у цьому документі будуть визначено, на які реформи і заходи, потрібно звернути увагу з метою поліпшення цих рейтингів.

Україна належить до тієї групи країн, які знаходяться в категорії «розвитку завдяки ефективності». Це означає, що вони повинні розробляти більш ефективні виробничі процеси та підвищувати якість виробленої продукції для того, щоб перейти до наступного етапу — «розвиток завдяки інноваціям». Для досягнення цього завдання Україні необхідно зосередити значні ресурси на проведенні реформ.

2009 відзначався в Україні безперервною політично нестабільністю та президентською виборчою кампанією. Дуже скоро після того, як президента Януковича було приведено до присяги, з'явилась нова коаліція у Верховній Раді й сформовано новий Кабінет Міністрів, що отримав мандат на підготовку програм для вирішення нагальних питань в макроекономічній сфері. Щоб ефективно і успішно вирішувати ці проблеми, а також відновити діалог з Міжнародним валютним фондом (МВФ), новій політичній еліті потрібно знайти консенсус по впровадженню необхідних реформ, які допоможуть зменшити наслідки економічного спаду й підготувати країну скористатись глобальними тенденціями зростання в майбутньому.

У Партнерстві, Палата відібрала показники Глобального індексу конкурентоспроможності (міжнародний визнаний показник конкурентоспроможності, сформульований Всесвітнім економічним форумом) для оцінки результатів України по найбільш значущім для компаній-членів Палати позиціям.

У вересні 2009 року Світовий економічний форум опублікував черговий «Світовий звіт з конкурентоспроможності 2009-2010, в якому Україна серйозно погіршила свій рейтинг за останній рік: країна опустилась з 72-го до 82-го місця з 133 країн. Також у вересні, Світовий банк опублікував результати свого дослідження «Ведення бізнесу 2010», в якій Україна зайняла 142-е місце з 183 країн. Це свідчить про незначне поліпшення (+4) порівняно з рейтингом 2009 року. Поліпшення стало можливим завдяки прийняттю закону «Про акціонерні товариства», який запроваджував додаткову та таку необхідну ясність у сфері корпоративного управління.

Після виходу цих доповідей Палата негайно звернулася до усіх політичних лідерів та сил, включно з Президентом, Прем'єр-міністром, Головою Верховної Ради тощо з письмовим проханням зміцнити співпрацю та об'єднати зусилля щодо поліпшення конкурентоспроможності України та використовувати Партнерство, як основу для виконання цього важливого завдання. Виклики світової фінансової кризи продовжують вимагати від керівництва України скоординованої відповіді, яка можлива тільки тоді, коли існуватиме постійний діалог з інвестиційним співтовариством.

Протягом 2009 року та на початку 2010 року Палата працювала з урядовими та неурядовими організаціями, з експертним співтовариством та міжнародними фінансовими інституціями над створенням коаліції партнерів задля поширення інформації про Партнерство між більшим колом офіційних інституцій, організацій та партнерів:

- Англійська та українська версії «Партнерства» та його оновлена версія (опублікована у листопаді 2009) були надіслані разом із пояснювальними листами до всіх представників українського державного сектору, з якими Палата працює по відповідним питанням стратегічного розвитку. Керівництво Палати використовувало всі можливості для представлення і обговорення Партнерства під час зустрічей з виконавчою та законодавчою гілками української влади. Наприклад: IX засідання Консультативної ради з питань іноземних інвестицій (FIAC) при Президенті України, спеціальна зустріч з Віктором Януковичем у ході його передвиборчої кампанії, зустрічі громадських рад при міністерствах та державних комітетах, двостороннє засідання Американсько-Української Ради по питанням співробітництва у сфері торгівлі та інвестицій (ТІСА) та інші.
- Англійська версія Партнерства була розіслана всім Американським торговельним палатам в Європі та Торгово-промислової палаті в США (Вашингтон). Партнерство було особисто представлено керівникам та ключовим посадовим особам урядових організацій США протягом візиту президента Палати Хорхе Зуоскі до Вашингтону. У лютому-березні 2010 Палата представила Партнерство своїм колегам-партнерам у Брюсселі під час засідання Європейської Ради американських торгово-промислових палат.
- Протягом усього цього часу Партнерство було презентовано під час проведення багатьох заходів, ділових подорожей та зустрічей, в яких брали участь керівники Палати. Серед багатьох таких заходів можливо назвати декілька: міжнародні інвестиційні конференції в Лондоні; спеціальна торгова місія у Беларусь та Автономну Республіку Крим; спеціалізовані заходи по питанням конкурентоспроможності, що проводились у Львові, Харкові та Києві, де Палата виступала у ролі модератора або інформаційного партнера; поїздки та засідання Міжнародного трейд клубу та відвідування різних регіонів України; спеціальні зустрічі, які організувала Палата та на яких виступали представники Палати.
- Було створене спеціальний розділ на офіційному веб сайті Палати, присвячений Партнерству, де відповідні матеріали доступні без спеціального пароля, двома мовами (англійською та українською) та постійно оновлюються, висвітлюючи останні події та новини.

Палата та її міжнародно-орієнтовані компанії-члени, що є великими стратегічними та інституціональними інвесторами й постачальниками послуг, що обслуговують їх, представляють більшість загальної кількості прямих іноземних інвесторів в Україні та надають робочі місця майже мільйону українців, привносять міжнародний досвід та кращі міжнародні практики, а також залишаються надійними та відданими партнерами України.

Палата та її члени представляють надійних й послідовних партнерів, які будуть продовжувати співпрацювати з українськими партнерами, поділяючи свої професійні знання та великий досвід з метою сприяти розвитку та стимулювати загальне зміцнення рівня конкурентоспроможності економіки.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ПАРТНЕРСТВА

***ОСНОВНІ ЗАСАДИ
ПАРТНЕРСТВА***

23 квітня 2009 року було започатковано новий проект Американської торгівельної палати в Україні (Палата) — «Співробітництво з метою підвищення конкурентоспроможності економіки України» (далі — Партнерство). Після шести місяців з'явилась оновлена версія Партнерства й була представлена широкому колу зацікавлених сторін, які висловили свою підтримку Партнерству. Проект було створено з метою створити дієву платформу для розробки структурованого та поміркованого стратегічного плану дій, стимулюючи співробітництво між приватним сектором, експертами, неурядовими та донорськими організаціями та українською політичною елітою. Автори сподіються, що Партнерство допомагатиме Україні вирішувати нові глобальні виклики та підвищувати конкурентоспроможність економіки.

Партнерство Палати та Уряду України — це практична програма впровадження політичної, правової та регуляторної реформи, спрямована на покращення конкурентоспроможності України у світовій економіці. За допомогою Партнерства ресурси Палати використовуватимуться більш ефективним шляхом для того, щоб допомогти Уряду України вжити конкретні заходи з метою реалізації спільної концепції, прискорення розвитку країни для розбудови конкурентоспроможної міцної та стабільної незалежної країни з успішною ринковою економікою, існуючої на благо України та її людей.

На макрорівні Палата відібрала відповідні індикатори-показники з Індексу світової конкурентоспроможності, визнаної у світі оцінки, що здійснюється Світовим економічним форумом у щорічному рейтингу конкурентоспроможності країн. Спочатку Палати зосередилась на семи ключових секторах та оцінювала зміни конкурентоспроможності України по цим окремим секторам. Дві додаткових області були додані у цю версію «Партнерство. Квітень 2010» й отже, включає наступні області та сектори:

- Агропромисловий
- Банківські та фінансові послуги
- Комерційна нерухомість та будівництво
- Митна політика
- Ринок товарів широкого вжитку та роздрібна торгівля
- Паливо та енергетика
- Кадрова політика та управління людськими ресурсами
- Інформаційні технології та телекомунікації
- Туризм.

Спеціальний розділ присвячено податковій політиці, оскільки вона є одним з основних факторів, що впливають на конкурентоспроможність у всіх галузях промисловості. Також окрема частина аналізує ситуацію у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

Це Партнерство має на меті не лише зробити аналіз бар'єрів та перешкод для розвитку підприємців та інвесторів в Україні та труднощів, які повинен подолати Уряд України у процесі реформування. Партнерство пропонує практичну структуровану програму з безпосередньою участю Уряду України, яка буде постійно оновлюватися. Ця програма є доступною для використання для Уряду України, компаній-членів Палати, незалежних експертів та аналітичних груп, неурядових організації та інших зацікавлених сторін для впровадження позитивних змін та реформ в Україні, стимулювання діалогу між державним та приватним секторами з питань національних стратегій розвитку та для моніторингу статусу впровадження реформ.

Партнерство є «живим» документом, який оновлюватиметься кожні 6 місяців. Наша організація вітає та чекає на коментарі й критичні зауваження з метою постійного вдосконалення та узгодження тексту Партнерства.

СТИСЛИЙ ОГЛЯД СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ

*СТИСЛИЙ ОГЛЯД
СЕКТОРІВ
ЕКОНОМІКИ*

БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Україна має дворівневу банківську систему, що складається з близько 160 комерційних банків, центрального банку України (Національний банк України (НБУ)), державних банків ("Укресімбанк", Державний експортно-імпорتنний банк та Державний Ощадний банк), комерційних банків, які діють відповідно до повноважень та під контролем НБУ. Український Уряд «націоналізував»* «Родовід» банк влітку минулого року разом із кредиторами, «Укргазбанку» й банк «Київ» для того, щоб стабілізувати банківський сектор. Банк «Надра», на сьогодні знаходиться під контролем НБУ; через нещодавній скандал навколо установи банк може бути націоналізовано в найближчому майбутньому.

**ПРИМІТКА: Термін «націоналізували» широко використовується в українській пресі, й «Укргазбанк», банк «Київ», «Родовід» сьогодні називають «державними» банками. Слід зазначити, що «Укресімбанк» та «Ощадний» були створені як державні й будуть залишатися 100%-державних банками. Нещодавно «націоналізованими» є ті банки, які через державні закупівлі акцій тепер належать і управляються державою. Передбачається, що державні пакети акцій в кінцевому підсумку будуть продані, і банки будуть «ре-приватизованими», коли буде відзначена стабільна та прибуткова діяльність.*

Українське законодавство дозволяє іноземцям володіти банками; на сьогодні дев'ять із 20 найбільших банків знаходяться у володінні іноземних банків. Крім того, щонайменше у 53 банків в Україні є іноземний капітал, 17 з яких повністю належать іноземцям. Близько 45% від загального статутного капіталу всіх українських банків представлені банками з іноземним капіталом. Згідно даних НБУ, більше 50% від сумарних активів сектору належать 10 найбільшим банкам. Проте менші за розміром українські банки демонстрували вражаючу стійкість та продовжували ігнорувати прогнози стосовно їхньої консолідації чи повного закриття.

Українська фінансова система стрімко зростала протягом семи років до початку нинішньої фінансової кризи. Банківський сектор був основою швидкого розвитку економіки та характеризувався високими прибутками, зростанням особистих доходів, а також легким доступом до кредитів (на той момент доступним був і іноземний капітал), входом іноземних банків та достатньо м'якою внутрішньою грошово-кредитною політикою. Банківське кредитування зросло більш ніж на 70% у період між 2006 і 2008 рр., причому більше половини кредитів видавалося в іноземній валюті. Протягом останніх чотирьох років чисті активи банків збільшилися в чотири рази, в той час як співвідношення кредитів до

Таблиця 1. **Топ 10 банків України**
(станом на 1 січня 2010)

	Банк	Активи, млн.грн
1	Приватбанк	86066,13
2	Ощадний Банк	59926,58
3	Укресімбанк	57196,89
4	Райффайзен Банк Аваль	54047,98
5	Укрсіббанк	46347,85
6	Укрсоцбанк	43656,90
7	ОТП Банк	29395,22
8	ВТБ Банк	28780,06
9	Альфа Банк	28693,56
10	Надра Банк	24845,77
	Загальні активи сектору	87345,00

Джерело: Асоціація українських банків (АУБ)

ВВП збільшилося з 20% у 2002 році до 77% у 2008 році. У другій половині 2008 року економіка України завершила період стійкого росту й увійшла в глибоку рецесію, найглибшу з часів початку 1990-х.

Фінансова криза характеризувалася різким зниженням ВВП (до 15% у 2009 році в порівнянні з 2008 р.), падінням промислового виробництва, високими темпами інфляції, і знецінення гривні (грн.), яка впала більш ніж на 60% у порівнянні з 2008 роком. Через наявність великої кількості іноземних банків, що працюють в банківській сфері країни, негативний вплив світової фінансової кризи міг виявитися ще більшим, якби материнські компанії продовжували зазнавати збитки й мати проблеми з ліквідністю. Зростання безробіття і зменшення доходів населення призвели до різкого збільшення кількості ризикових та проблемних кредитів (NPL), що збільшились до 14,5% в 2008 році та 30% сьогодні (за деякими джерелами, навіть більше). Швидке зростання проблемних кредитів, відсутність доступу до міжнародних кредитних ринків, потреби у виплаті за зобов'язаннями та високі валютні ризики призвели до зменшення обсягів депозитних вкладань. З жовтня 2008 року близько 25% банківських депозитів було знято.

СТИСЛИЙ ОГЛЯД СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ

БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Більшість українських банків сьогодні вкрай обмежені у кредитуванні, є лише кілька банків, що пропонують іпотечні кредити і авто-кредитування; вони, як правило, вимагають 50% першого внеску пропонують процентні ставки між 20% - 30% у національній валюті. Банки також пропонують реструктуризацію заборгованості своїм клієнтів, щоб не збільшувати кредитні портфелі. Кількість кредитів в іноземній валюті продовжує знижуватися, так як банки використовують ресурси для погашення зовнішніх боргів. Крім того, існують нові обмеження на валютні кредити, які були введені Урядом.

Згідно офіційних статистичних даних, чисті активи українських банків зменшились приблизно на 6% у порівнянні з минулим роком, а втрати становили 31,5 млрд. гривень на кінець 2009 року в порівнянні з прибутком в 7,3 млрд грн роком раніше. Основна причина негативних даних полягала у виділенні резервів на випадок втрат, які на цей момент складають найбільшу статтю витрат у банківських звітах прибутків та збитків. Хоча великі банки в середньому долали кризу краще, ніж інші, не дивно, що прибуток в умовах кризи отримали лише два державних банки: Ощадбанк і Укресімбанк. Обидва спромоглися збільшити свою частку на ринку у 2008/2009 за рахунок ефективного використання іміджу надійних та стабільних.

На думку більшості експертів-представників Американської Торгівельної Палати банківського сектору, що були опитані у лютому 2010 року, загальна ситуація у банківському секторі в Україні за період з квітня 2009 по лютий 2010 погіршилась (59,3%). Інша частина респондентів повідомила про відсутність реальних змін в порівнянні з попереднім роком (25,9%). Лише невелика частка опитаних експертів заявили, що мали місце позитивні зміни (14,8%).

Банківська система країни отримала перший великий удар, коли Промінвестбанк почав страждати від проблем з ліквідністю. Як результат, у результаті в березі почався відтік приватних клієнтів та був переданий під управління державі. Ситуація ускладнювалася знеціненням гривні, а все разом призвело до масових вилучень депозитів з банківської системи в цілому.

Спершу реакція української влади на фінансову кризу надавала достатньо оптимізму. У спробі сповільнити витік готівки з рахунків у комерційних банків, НБУ ввів мораторій на дострокове вилучення депозитів й започаткував тимчасові адміністрації в банках, які відчували проблеми з ліквідністю. За допомогою міжнародного співтовариства, НБУ втілював доволі ефективні стратегії реагування, які мали за мету досягнути наступне: 1) відновити довіру суспільства до банківської системи, 2) захистити систему з мінімальною вартістю для платників податків, 3) зміцнити систему, щоб зробити її більш стійкою у майбутньому. Основною метою було забезпечити виживання банківської системи, запобігання відтоку депозитів, зведення до мінімуму наслідків несплати корпоративних і споживчих кредитів, відновлення повного доступу до фінансування для власників депозитів у проблемних банках, а також поновлення довіри для тих, хто відкриває депозити в банках. Як результат, довіра вкладників дозволить відновити кредитування та зменшити тиск на відсоткові ставки й валютний курс, тим самим сприяючи загальному економічному відновленню.

Українська влада також почала діагностику найбільших банків, оцінку їхніх кредитних портфелів для виявлення можливих втрат капіталу та дефіциту. Хоча іноземні фінансові установи сприяли цій позиції й продовжують вводити додаткові кошти у свої українські структури через фінансування акціонерів і боргів, місцеві банки досі відчувають труднощі з ліквідністю.

Урядові програми рекапіталізації банків були розроблені з метою допомогти банківській системі пережити період депресивного стану економіки, в той же час тримаючи власників банку відповідальними за збитки банків. Це не означає допомогу приватним власникам банку за рахунок

державних коштів. Проблемні фінансові установи зіткнулися з низкою претензій на їхні ресурси. В першу чергу, з боку вкладників, потім з боку кредиторів, й нарешті — існуючих акціонерів. Державні кошти повинні бути використані, в першу чергу, для задоволення вимог вкладників і забезпечених кредиторів. Існуючі власники та незабезпечені кредитори проблемних банків втратять деякі або навіть усі свої інвестиції. Як тільки зобов'язання будуть реорганізовані, «рекапіталізовані» банки скористуються доступом до ліквідності від НБУ, щоб обслуговувати належним чином всі свої зобов'язання.

«Стрес-тести», які були введені НБУ на початку 2009 року, мали своїм результатом рекомендації регулятора найбільшим вітчизняним банкам збільшити свій капітал, навіть якщо достатність банківського капіталу була вище мінімально необхідного рівня. Коли власники були не в змозі надати необхідний капітал, НБУ входив із тимчасовою адміністрацією. Приблизно 7,8 мільярдів доларів у вигляді позик були надані комерційним банкам у першому півріччі 2009 року. Станом на кінець жовтня 2009 року 17 українських банків перебувають під контролем НБУ.

Значна частина експертів у банківській сфері, які представляють компанії Палати та брали участь в опитуванні, оцінили зміни у правовому та регуляторному середовищі, як негативні (44,4% і 61,5% респондентів відповідно). Лише невелика частка респондентів дали позитивну оцінку змінам (22,2% і 15,4% експертів, відповідно). Решта опитаних експертів заявили, що у період з квітня 2009 по лютий 2010 року жодних змін не відбулося (33,3% і 23,1% опитаних відповідно).

Відповідаючи на питання про свої плани інвестувати в український банківський сектор в 2010 році, більшість опитаних експертів (53,8%) заявили, що мають очікування щодо збереження рівня своїх інвестицій на рівні попереднього року.

Таблиця 2. Інвестиційні очікування на 2010 рік

	Percentage
Плани збільшити інвестиції та розширити діяльність	30,8%
Плани зберегти той самий рівень інвестиції та діяльності	53,8%
Плани зменшити інвестиції та скоротити присутність на ринку	15,4%

Зайве говорити, що криза мала негативний вплив на конкурентоспроможність українського банківського сектору. Це повністю співпадає з висновками опитаних експертів. Переважна більшість з них (81,5%) повідомила про ослаблення конкурентоспроможності сектору в порівнянні з сусідніми країнами у минулому році. Лише невелика частка респондентів (7,4%) вважає, що конкурентоспроможність сектору покращилась за останній рік, решта заявили, що жодних змін у цей період не відбулося (11,1%).

Економічне відновлення України в значній мірі залежить від глобальної економічної ситуації, покращення якої може стимулювати попит на основні експортні товари в Україні і, можливо, відкрити доступ до іноземних фінансових ресурсів. Це, у свою чергу, позитивно позначиться на місцевому ринку праці, поверне стабільність національної валюти, стимулює іноземні інвестиції, і дозволить рефінансувати заборгованість. Більшість економістів очікують, що необхідні умови з'являться не раніше другої половини 2010 року і разом зі стабільністю у політичній сфері зможуть надати необхідний імпульс українській банківській системі на її подальший розвиток.

Джерело: Національний банк України, Асоціація українських банків

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ (ІКТ)

Наприкінці ХХ сторіччя найбільш розвинені країни світу поставили за мету прискорений перехід до нового етапу розвитку людства — інформаційного суспільства. Інформаційне суспільство дозволяє найбільш ефективно досягнути наступного:

- Підвищити національну конкурентоспроможність за рахунок розвитку людського потенціалу, насамперед у високоінтелектуальних сферах праці;
- Використовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) для підвищення якості життя громадян за рахунок економічного зростання, надання рівного якісного доступу до інформації, освіти, послуг закладів охорони здоров'я та адміністративних послуг органів державної влади і місцевого самоврядування; створення нових робочих місць і розширення можливостей щодо працевлаштування населення; підвищення соціального захисту вразливих верств населення (зокрема, людей, що потребують соціальної допомоги та реабілітації);
- Сприяти становленню відкритого демократичного суспільства, яке гарантуватиме дотримання конституційних прав громадян щодо участі в суспільному житті та в процесах прийняття відповідних рішень.

Інформаційне суспільство суттєво змінює традиційні уявлення про працю, освіту, культуру, спілкування, соціально-політичне життя. Сьогодні якнайшвидше впровадження тих або інших рис інформаційного суспільства в теперішню суспільно-економічну систему — пріоритетне завдання політичних і професійних еліт розвинених країн. При цьому нагальною проблемою стає так званий «цифровий розрив» (інформаційна нерівність) — розрив у можливостях і способі життя, як між державами, що будують інформаційне суспільство, так і між громадянами цих держав. Передові країни світу мають затверджені на офіційному рівні національні стратегії побудови інформаційного суспільства.

Представники Комітетів Палати з питань телекомунікацій та інформаційних технологій разом із відповідними структурами Палати є активними учасниками Громадської ради з питань інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Представники сектору ІКТ працюють над підготовкою спільних аналітичних звітів з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні. Національна стратегія розбудови інформаційного суспільства та її базовий документ — Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні у 2007-2015» — були розглянуті та прийняті разом із планом по їхньому впровадженню. Всі це стало можливим завдяки спільним зусиллям представників громадянського суспільства та Консультативної ради з питань інформатизації.

Не зважаючи на певний прогрес та прийняття важливих законодавчих рішень (наприклад, Закону «Про захист особистих даних», «Про представлення Національної програми електронної документації з використанням віртуальних підписів», Державної програми з представлення цифрового телебачення, Конвенції щодо кіберзлочинності, ратифікованої українським Парламентом і т.д.), Україна досі не реалізувала наявний потенціал у цій сфері.

Це знаходить своє підтвердження у результатах опитування експертів (що представляють компанії Палати, що працюють у сфері ІКТ), проведеного у лютому 2010 року. На думку більше половини респондентів (56,5%) реальних змін у секторі в період з квітня 2009 по лютий 2010 рр. не відбувалось. Інші 17,4% експертів вважають, що були наявні негативні тенденції протягом цього періоду. І тільки близько чверті респондентів (26,1%) повідомили про позитивні зміни в загальній ситуації.

Нинішня ситуація щодо правового середовища у сфері ІКТ вимагає особливої уваги. Тільки 4,3% експертів повідомили про позитивні зміни у правовому середовищі. Решта респондентів або зая-

вили, що не було змін (78,3%), або вважають, що законодавчі зміни, які відбувались у секторі за останній рік, носили негативний характер (17,4%). Регуляторне середовище в секторі отримало більш оптимістичні оцінки з боку експертів. Один з кожних п'яти (21,7%) повідомляв про позитивні зміни в цьому секторі та навіть менша частка (13,0%) респондентів повідомляла про негативні тенденції в регуляторній базі. У той же час, більшість опитаних експертів відзначила, що регуляторне середовище залишалось незмінним протягом досліджуваного періоду (65,2%).

Результати оцінок міжнародних організацій співпадають із думкою опитаних експертів. Згідно результатів останнього дослідження «Глобального індексу конкурентоспроможності 2009-2010» Всесвітнього економічного форуму українське законодавство, що регулює цей сектор, не тільки не покращилось, воно погіршилось протягом минулого року. Рейтинг України з позиції «законодавство, що стосується ІКТ» опустився з 78-го у 2008-2009 роках до 90-го у 2009-2010 роках. З метою усунення бар'єрів для подальшого розвитку ІКТ Палата зміцнюватиме і продовжуватиме співпрацю з Урядом України для втілення національної стратегії побудови інформаційного суспільства.

Та багато проблем у секторі досі існують, а саме:

- Відсутня координація зусиль державного і приватного секторів економіки з метою ефективного використання наявних ресурсів;
- Ефективність використання фінансових, матеріальних, кадрових ресурсів, спрямованих на інформатизацію, впровадження ІКТ у соціально-економічну сферу та сферу державного й місцевого самоврядування є низькою;
- Наявне відставання у впровадженні технологій електронного бізнесу, електронних ринків та аукціонів, електронних депозитаріїв, використанні безготівкових розрахунків за товари і послуги тощо;
- Рівень інформатизації окремих галузей економіки, деяких регіонів держави є низьким;
- Розвиток нормативно-правової бази інформаційної сфери є недостатнім;
- Створення інфраструктури для надання органами державної влади та місцевого самоврядування адміністративних послуг юридичним і фізичним особам з використанням мережі Інтернет відбувається повільно;
- Рівень комп'ютерної та інформаційної грамотності населення є недостатнім, впровадження нових методів навчання із застосуванням сучасних ІКТ — повільним;
- Рівень інформаційної представленості України в Інтернет просторі є низьким, а присутність україномовних інформаційних ресурсів — недостатньою;
- Рівень державної підтримки виробництва засобів інформатизації, програмних засобів та впровадження ІКТ є недостатнім, він не забезпечує всіх потреб економіки та суспільного життя;
- Спостерігаються нерівномірність забезпечення можливості доступу населення до комп'ютерних і телекомунікаційних засобів, поглиблення «інформаційної нерівності» між окремими регіонами, галузями економіки та різними верствами населення;
- Не вирішуються у повному обсязі питання захисту авторських прав на комп'ютерні програми, відсутні системні державні рішення, спрямовані на створення національних інноваційних структур (центрів, технополісів і технопарків) із розробки конкурентоспроможного програмного забезпечення.

Існує декілька причин вищезгаданих негативних тенденцій. По-перше, слабкий вплив центральних органів державного управління на якість і зміст процесів розвитку інформаційного суспільства, які відбуваються стихійно і повільно.

По-друге, існує вкрай помилкова стратегія подолання кризи, яка сьогодні спрямована на зменшення державних витрат на ІКТ; навпаки, розвиток ІКТ є одним із найефективніших механізмів оптимального використання обмежених ресурсів. Державні проекти з впровадження ІКТ повинні стати точками росту для залучення приватних інвестицій в ці сфери.

На підставі результатів експертного опитування Палати, компанії висловили помірний оптимізм стосовно планів подальшого інвестування. Більше половини опитаних компаній (56,5%) планують зберегти свої

СТИСЛИЙ ОГЛЯД СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ (ІКТ)

інвестиції у наступному році на рівні 2009 року. Крім того, значна частка ІКТ компаній планує збільшити інвестиції (39,1%). Тільки 4,3% експертів заявили, що вони очікують зниження обсягу свого інвестування в сферу. Ці позитивні прогнози на 2010 рік здаються обнадійливими. Крім того, значна частина респондентів вважає, що конкурентоспроможність українського сектору ІКТ зміцнилась (52,2%) або, принаймні, залишилась без змін (21,7%) у порівнянні з минулим роком та у порівнянні із ситуацією в сусідніх країнах.

З огляду на свій потенціал галузь ІКТ повинна забезпечувати ефективну основу для соціально-економічних перетворень, створення дієвої економіки, зміцнення громадянського суспільства та сприяння демократизації української держави. Це також сприятиме європейській інтеграції України. Окрім економічної та соціальної важливості, ІКТ може зміцнити державну інформаційну безпеку, збагатити інформаційне середовище України, протистояти інформаційним війнам та спеціальним операціям, що проводять інші країни. Майбутнє України залежить від її здатності розробляти та здійснювати державну інформаційну політику, але це неможливо з огляду на те, як Україна відстає від інших країн в плані технологій та регулювання.

Майбутні політичні лідери повинні звертати увагу на ці проблеми та можливості. Палата, разом зі своїми партнерами з Громадської ради з питань ІКТ представили комплексний план розвитку інформаційного суспільства. Всі зацікавлені сторони в тому числі органи виконавчої та законодавчої влади, а також інвестори та експерти мають обговорити й прийняти цей план. Наприкінці цього документу є таблиця, яка містить опис проблем та їхній вплив на економічний розвиток, в доповнення до пропозицій.

Палата, як і раніше, переконана, що спільні зусилля та взаємне співробітництво сприятимуть подальшому розвитку українського сектору ІКТ, який, у свою чергу, допоможе у підвищенні конкурентоспроможності країни.

Джерело: Всесвітній економічний форум

ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ ТА ПЕРЕДАЧА ДАНИХ

Здатність ведення телекомунікації та передачі даних є невід'ємними елементами української інфраструктури для забезпечення умов успішного ведення бізнесу. Не можна переоцінити соціальну та економічну цінність послуг передачі даних та безперервного потоку інформації. Телекомунікація підвищує ефективність та продуктивність усіх секторів економіки та поширює переваги ефективної комунікації за межі столиці до сільської місцевості та маленьких містечок. Галузь відіграє значну роль в українській економіці, роблячи внесок на рівні 5,9% до ВВП країни та працевлаштовуючи 270000 осіб.

Сектор мобільного зв'язку є найбільш динамічним ринком телекомунікацій в Україні, що досягнув середнього показника зростання до 91,4% 2006 року. Піст у 2007 році уповільнився до 14,7%, досягнувши точки насиченості ринку в 55,8 користувачів, що дорівнює 120% проникнення та \$6 мільярдам річного доходу. Коли сегмент мобільного зв'язку досягне насиченості, очікується, що сегмент високошвидкісного Інтернету почне швидко зростати. Аналітики передбачають зростання послуг з надання високошвидкісного Інтернету в середньому на 41,7% протягом наступних 5 років до досягнення показника в 932000 з'єднань до кінця 2010 року. Сегменти магістрального напрямку, радіальних структур, пошукових та супутникових комунікаційних мереж на ринку передачі даних все ще знаходяться на ранніх стадіях розвитку, та нові гравці на ринку імовірно виграють від ініціації впровадження нових ідей та підходів.

В Україні створені умови для здорової конкуренції на ринку 2G, при цьому Київстар виступає лідером на даному ринку разом з МТС, Астеліт та URS в якості основних конкурентів. Державний оператор фіксованих ліній Укртелеком розкрив сумнівну стратегію запуску 3G послуг та залучення 4 мільйонів нових абонентів до 2010 року.

Незважаючи на динамічне зростання галузі, розвиток української інфраструктури телекомунікацій відстає від європейських країн через повільну приватизацію Укртелекому та невідповідний рівень інвестицій у розвиток мереж. Законодавство, що регулює сферу телекомунікацій, не є задовільним та не вирішує низку питань, що зазвичай регулюються законодавством у більшості західних країн.

КАДРОВА ПОЛІТИКА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ПРАЦІ

Ефективності ринку праці і його загальна гнучкість є ключовими факторами доданої вартості економіки і мають важливе значення для збільшення рівня зайнятості й, отже, поліпшення економічних показників.

Країни, які знаходяться на шляху до стадії ефективного розвитку, повинні приступити до розробки більш дієвих виробничих процесів та підвищення якості виробленої продукції. На сьогодні, конкурентоспроможність більшою мірою залежить від добре функціонуючих ринків праці та ефективної системи вищої освіти та професійної підготовки.

Україна займає 49 місце з 82 країн з точки зору ефективності її ринку праці, що є суттєво вищим показником серед усіх інших показників України в індексі конкурентоспроможності. Вона досягнула значного прогресу в порівнянні з даними 2008 року, піднявши рейтинги в окремих секторах економіки. Найпомітніші поліпшення наявні в області практики найму та звільнення з по сади. Вони мають доволі високу позицію (17 місце). Таку ж високу позицію займає показник витрат на процес найму (19-е місце), заробітної плати та суб-індексу продуктивності (22-е місце). Це дуже позитивний сигнал для України, враховуючи, що країни під час свого розвитку, мають тенденцію до підвищення рівня заробітної плати; для того, щоб підтримувати більш високі доходи, продуктивність праці повинна покращуватись.

Хоча Україною і було досягнуто певного прогресу, певна негнучкість ринку праці все рівно зберігається, що викликає особливу тривогу. Ринок праці в Україні постійно оцінювався досить низько: 92 місце по суб-індексу гнучкості ринку праці в 2009 році. Відсутність гнучкості у визначенні заробітної плати і висока вартість звільнення перешкоджають створенню нових робочих місць.

Опитування, що його Палата провела серед експертів ринку праці в лютому 2010 року, відображає суперечливі тенденції розвитку сектора. З одного боку, 23,8% опитаних експертів повідомили про позитивні зміни в загальній ситуації в період з квітня 2009 р. по лютий 2010 р. З іншого боку, значна частина (38,1%) заявила про негативні тенденції в цей самий період. Інша частина респондентів (38,1%) заявила про відсутність змін на ринку праці.

Ефективний механізм управління ринком праці передбачає забезпечення чіткого взаємозв'язку між мотивацією працівників та докладених ними зусиль, а також найкращий спосіб використання наявних ресурсів та талантів працівників. Це означає рівноправ'я в бізнес середовищі між чоловіками і жінками, іноземними та українськими громадянами. Проект Трудового Кодексу України було розроблено з метою оновлення старої радянської спадщини у сфері трудових відносин, але його ще не прийнято Верховною Радою. Кодекс не є ідеальним з точки зору змісту й правил, що він встановлює, але цей документ містить цілу низку важливих та корисних ідей.

З іншого боку, неефективна національна система підготовки та розвитку кадрів складає ризик для людського капіталу, на що ясно вказує на дуже низький рівень довіри до індексів професійного управління (99-е місце) і «відтоку мізків» з країни (99-е місце). Ці два явища, поряд із загальною нестабільністю політики і неефективним державним регулюванням, потенційно можуть призвести до соціальних проблем.

Крім того, існуючі пробіли в національному регулюванні трудових відносини разом із мінливими міграційними правилами, стримують оптимальний розподіл людського капіталу за межами України і серйозно погіршує привабливість України для іноземних фахівців у різних галузях економіки. Зокрема, процедури в'їзду та виїзду іноземців та сучасна практика отримання дозволів на роботу та оподаткування іноземців, продовжують залишатись важливими проблемами, які потрібно вирішити в найближчому майбутньому.

СТИСЛИЙ ОГЛЯД СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ КАДРОВА ПОЛІТИКА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ПРАЦІ

Комітет Палати з питань людських ресурсів виступає за поліпшення ситуації в цих областях, що забезпечить Україні правильну траєкторію розвитку на майбутнє й підвищить її привабливість для іноземних інвестицій. Зайве говорити, що розвинений ринок праці є важливою передумовою для успішного ведення бізнесу в будь-якій країні. Визнаючи це, більшість опитаних Палатою представників компаній або розраховують збільшити свої інвестиції на ринку праці в 2010 році (42,9%) або, принаймні, зберегти їхній обсяг на рівні попереднього року (47,6%). Частка компаній, що планують скоротити свої інвестиції на українському ринку праці за 2010 є відносно невеликою (9,5%).

У цілому в сфері трудових ресурсів не відбувалося серйозних позитивних або негативних змін. Тим не менш, є декілька законодавчих ініціатив, що негативно впливають на сектор. Існуючий Трудовий Кодекс та інші відповідні законодавчі акти застаріли й не відповідають реаліям ринкової економіки. Більшість змін, які пропонуються з боку державних установ, не можуть вважатися прогресивними, вони швидше нагадують відгомін радянських часів. Результати експертного опитування підтверджують ці висновки. Половина опитаних експертів (52,4%) повідомила про відсутність змін у правовому полі в період з квітня 2009 року по лютий 2010 року. Майже половина з них (47,6%) заявила, що не було жодних змін у регуляторному середовищі протягом того ж періоду. Крім того, 28,6% респондентів повідомили про негативні зміни в правовому полі й 33,3% висловили таку ж негативну думку про зміни в регуляторному середовищі на ринку праці. Позитивні зміни в обох сферах були відмічені лише відносно невеликою часткою опитаних експертів (19% і 19% відповідно).

Крім того, враховуючи проблему «відтоку мізків» в країнах ЄС й країнах СНД, національна політика щодо іноземної робочої сили в Україні визиває стурбованість. У грудні 2009 року нові правила були введені Державною податковою адміністрацією, які практично в два рази підвищили ставки оподаткування прибутку для іноземних працівників та вимагали отримання сертифікату резидентського статусу, який практично неможливо отримати через складність та нечіткість процесу його видачі. Це питання викликало серйозну стурбованість з боку іноземної інвестиційної спільноти.

Щодо планів подальшого інвестування в український ринок, тенденція полягає в збереженні нинішньої політики, що, безумовно, є гарним сигналом для економіки України. Уряду України рекомендується зміцнити цю тенденцію, впроваджуючи ефективну й прогресивну політику в сфері розвитку ринку праці та людських ресурсів.

На останньому щорічному засіданні Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), наприкінці січня 2010 року, учасники обговорювали проблеми ринку праці: безробіття та наявність фахівців із необхідними для економіки України навичками та знаннями. Україні, як й іншим країнам, необхідно враховувати демографічні зміни, які відбуваються, й їхній вплив на навички, що стають необхідними для спеціалістів. Талановиті й кваліфіковані працівники продовжують їхати з України, й такі демографічні зміни вимагають серйозної уваги і відповідного плану дій. Ще одна важлива сфера, на яку необхідно звернути увагу, це — система освіти, яка залишається національною, навіть при визнанні того, що вимоги до навичок майбутніх спеціалістів є глобальними. У цій сфері Палата, як представник стратегічних інвесторів, готова співпрацювати з українським урядом та міністерством науки й освіти. Це особливо важливо, оскільки майже половина експертів Палати, що брали участь в опитуванні (42,9%), повідомили про ослаблення конкурентоспроможності українського ринку праці, порівняно з сусідніми країнами в період з квітня 2009 по лютий 2010 року. Тільки 28,6% респондентів заявили, що конкурентоспроможність українського ринку праці зміцнилась за цей час. Решта експертів (28,6%) вважає, що ніяких змін в напрямку підвищення конкурентоспроможності ринку праці не сталося протягом останніх 11 місяців.

У цілому, підвищення якості українського ринку праці потребує ефективного довгострокового партнерства, що базується на реалізації конкретних проектів, повазі та професіоналізмі кожної зі сторін. Палата та її компанії-члени працюють над спеціально розробленими проектами у сфері освіти, розуміючи, що конкурентоспроможність країни залежить від наявності високоосвічених фахівців та професіоналів, які мають можливість розвиватися та досягати успіху в майбутньому.

КОМЕРЦІЙНА НЕРУХОМІСТЬ ТА РОЗВИТОК БУДІВНИЦТВА

Підвищення попиту на будівництво, що базувалося на відносно легкому доступі до банківських кредитів, неухильному зростанні корпоративних та індивідуальних доходів, а також на стабільності національної валюти (гривні), були серед ключових факторів, які стимулювали швидке зростання української нерухомості та сектору будівництва у 2006 році — першому кварталі 2008 року.

Ситуація різко змінилася у другій половині 2008 року, коли сектор серйозно постраждав від глобальної фінансової кризи. З початку жовтня 2008 року, погіршення умов на міжнародних фінансових ринках призвело до різкого зниження темпів припливу капіталу в Україну. У четвертому кварталі 2008 року, країна постраждала від негативних уявлень Заходу про політичну ситуацію в Україні, зростання інфляції, девальвацію національної валюти по відношенню до долара США, а також про зростання внутрішніх процентних ставок. Українська економіка є погано диверсифікованою, з історичною надмірною залежністю від експорту сировини та металургійної продукції; все це призвело до зниження приватного споживання й відсутнього браку довіри, як з боку вітчизняних споживачів, так й міжнародної спільноти.

Несприятливі макроекономічні умови мали істотний вплив на український сектор будівництва. Підвищення процентних ставок та девальвація гривні підняли вартість фінансових ресурсів як для будівельних компаній та для їхніх клієнтів, що призвело до різкого зниження попиту і пропозиції в цьому секторі. Крім того, будівельні компанії зазнають труднощів через значне зростання цін на імпортні будівельні матеріали. Це створило ще одне навантаження на сектор та знизило прибуток. Крім того, іноземні інвестори скоротили інвестиції капіталу в Україну в пошуках місць з більш передбачуваним інвестиційним кліматом.

У результаті, як вказують офіційні статистичні данні та висновки експертів, ринки нерухомості та будівництва до недавнього часу були замороженими. За даними Державного комітету статистики України, обсяг будівельних робіт значно знизився в 2009 році й становив лише 51,8% від обсягу 2008 року.

Таблиця 1. Обсяг будівельних робіт (рік до року)

Рік	Відсоток до минулого року
2006	109,9%
2007	115,6%
2008	84,2%
2009	51,8%

Джерело: Державний комітет статистики України

У 2009 році в Міністерстві юстиції України зареєструвало рекордне скорочення кількості угод купівлі-продажу в сфері нерухомості та будівництва. Ця кількість скоротилася на 77% у 2009 році в порівнянні з 2008 роком.

Існує широко поширена експертна думка, що в деяких регіонах країни майже 80% будівельних проектів було припинено за станом на початок 2010 року. Крім того, значна частка нових будівельних проектів було відкладено, щонайменше на один рік. Примітно, що спад відбувався рівномірно у всіх секторах нерухомості (офісній, торгівельній, житловому будівництві та будівництві складових приміщень).

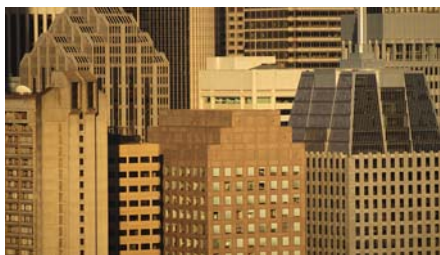
На підставі думки більшості опитаних експертів (80%) Палати можливо зробити висновок, що загальна ситуація у сфері нерухомості та будівництві не покращилася за останні 11 місяців (квітень 2009 — лютий 2010). Більшість тих, хто не вказав на поліпшення ситуації на цьому ринку, заявив, що ситуація ускладнилася (46,7%), решта респондентів (33,3%) заявили, що ситуація залишається на рівні попереднього року. Тільки 20% повідомили про покращення ситуацію у порівнянні з попереднім роком.

У своїх зусиллях стимулювати український будівельний сектор Парламент ухвалив Закон «Про мінімізацію впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» (від 25 грудня 2008, # 800-VI) . Закон піддавався критиці з боку деяких експертів через брак коштів для його впровадження.

Більшість експертів Палати не повідомляли про негативні зміни у правовому середовищі (40% респондентів вважають, що відбулися позитивні зміни та 53,3% заявили, що законодавство для цього сектора не змінилось). Тільки 6,7% відмітили негативні зміни у законодавстві.

Проблеми, з якими сектор постійно стикається (наприклад, складні процедури видачі дозволів та непрозорий доступ до земельних ділянок), можуть виявитися менш важливими сьогодні в порівнянні з існуючими проблемами, що виникли в зв'язку з глобальною фінансовою кризою. Тим не менше, ці про-

СТИСЛИЙ ОГЛЯД СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ КОМЕРЦІЙНА НЕРУХОМІСТЬ

блеми завжди створюють серйозні перешкоди на шляху розвитку галузі в Україні та накладають непотрібний тягар на будівельні компанії навіть й той час, коли сектор стрімко розвивався. Коли економіка вступить у фазу свого зростання, вищезгадані проблеми знову стануть пріоритетними для Уряду.

Значна частина опитаних експертів Палати відзначили позитивні зміни у регуляторній базі ринку нерухомості з квітня 2009 року по лютий 2010 (40%). У той же час більше половини з них повідомили про відсутність змін (53,3%). Решта (6,7%) вважає, що регуляторне середовище погіршилося.

Капітальні вкладення у нерухомість та будівництво виросли за останні декілька років. Тим не менш, темпи зростання не були стабільними. За даними Державного комітету статистики України, зростання інвестицій у сектор склало майже 30% в 2007 р., але скоротилося до 6% в 2008 році. Ситуація різко змінилася в 2009 році, коли обсяг інвестицій впав майже в два рази у порівнянні з 2008 (на 45,3%): з 5869,4 млн грн у січні-вересні 2008 року до 2991,1 млн. гривень у січні-вересні 2009 року. Аналогічна динаміка була продемонстрована угодами в сфері нерухомості: капітальні вкладення скоротилися на 42,6% в 2009 році в порівнянні з 2008 р. (з 26168,1 млн. гривень у січні-вересні 2008 року до 12634,1 млн. гривень у січні-вересні 2009).

Загальний притік капіталу в Україну знизився майже втричі в результаті глобальної фінансової кризи. За даними Державного комітету статистики, в перші шість місяців 2008 року Україна отримала \$ 6.92 млрд. прямих іноземних інвестицій. У перші шість місяців 2009 року вона отримала лише 2,36 млрд. дол США. Важливо відзначити, що сектори нерухомості та будівництва продемонстрували найбільш різке зниження обсягу прямих іноземних інвестицій (тільки 69,2 млн. дол США, скорочення на 85,3%). І це з урахуванням двох найбільших угод, що мали місце в 2009 році: російська Північно-Східна будівельна компанія придбала 38% акцій компанії Київметробуд, а Промисловий Концерн придбав 99,9% акцій «Планета-Буд».

Як вже відзначалося вище, у зв'язку з підвищенням процентних ставок, ускладненим доступом до банківських кредитів, завищеними цінами на імпорт будівельних матеріалів, а також падінням попиту, іноземні та вітчизняні будівельні компанії, що працюють на українському ринку, стали більш уважними при запуску нових проектів й здійсненні інвестицій. Більшість компаній Палати при опитуванні відповіли (64,3%), що планують зберегти обсяг інвестицій у 2010 році на рівні 2009 року. Інші (7,1%) планують скоротити інвестиції та діяльність у порівнянні з 2009. Тільки трохи більше чверті (28,6%) очікують збільшення інвестицій та активності.

В цілому, криза негативно позначилася на конкурентоспроможності України на світовому ринку, як це зафіксовано в авторитетних міжнародних рейтингах. Зокрема, загальний рейтинг України у звіті «Ведення бізнесу 2010» знизився з 144-го до 145-го місця. Для показника «дозволів на будівництво», який є складовою частиною рейтингу, рейтинг України опустився на дві позиції (з 179-ї до 181-ї). По показнику «реєстрація власності» країна потрапила з 140-го на 141-ше місце.

Порівнюючи рейтинг України з рейтингами сусідніх країн, можна стверджувати, що тільки у Росії він нижчий (по показнику «дозволів на будівництво» (182)). По показнику «реєстрація власності» сусідні країни мають набагато кращі позиції, ніж Україна: рейтинг Польщі знаходиться на 88-ому місці, Росії — 45-му, а Білорусії — 10-му. Україна займає 141-е місце.

Більшість опитаних експертів не відмічають росту конкурентоспроможності в секторі в порівнянні з сусідніми країнами (40% повідомили про відсутність змін у сфері конкурентоспроможності, а інші 40% заявили, що Україна знизила конкурентоспроможність сектору). Тільки 20% респондентів вважали, що конкурентоспроможність України поліпшилась.

Таким чином, відновлення роботи сектору залежатиме від політичної ситуації та макроекономічного середовища. Більшість комерційних та житлових секторів, як і раніше, відчувають хронічний та структурний дефіцит у найбільших містах України, також якість існуючого житлового фонду, як правило, є незадовільною. Це залишає ринку серйозний шанс для розвитку у практично будь-якому виді нерухомості, тому що більшість негативних факторів є законодавчо та політично мотивованими та не мають фундаментальних ринкових підстав. Більшість експертів сходяться на думці, що реальне зростання сектору слід очікувати в середньостроковій та довгостроковій перспективах. Палата підтверджує готовність допомогти Україні вжити необхідних заходів для стимулювання сектору (більш детальний план дій викладено в кінці документу).

Джерела: Державний комітет статистики України, Світовий банк, Міністерство юстиції України

МИТНА ПОЛІТИКА

2009 рік був складним для української митниці. Тим не менш, частка доходів від митних процедур у загальних доходах державного бюджету становила 33,9% у цьому році, що підкреслює важливість митного контролю для українського Уряду. Одним із головних викликів, що постали у сфері митної політики у 2009 році стали наслідки світової економічної кризи, яка призвела до погіршення економічної ситуації в Україні та у світі взагалі. Результатом цього стало істотне скорочення експортних та імпорتنих операцій. Згідно з офіційними даними Державної митної служби України, кількість офіційно зареєстрованих операцій з імпорту скоротилася на 36% в 2009 році в порівнянні з 2008 роком. Офіційні статистичні дані також свідчать про різке зниження обсягу експорту та імпорту в 2009 році. Зокрема, Державний комітет статистики України повідомив про скорочення загального обсягу імпорту на 46,9% у 2009 році в порівнянні з 2008 роком та про скорочення обсягів експорту на 40,7% за цей період. Отже, доходи від державного мита та податкових платежів до державного бюджету скоротилися на 21,3% за перші шість місяців 2009 року.

Крім того, за оцінками експертів, криза подвоїла обсяги контрабанди та так званого «сірого» імпорту у 2009 році в порівнянні з 2008 роком, що призвело до втрат державного бюджету у кілька мільярдів гривень. Продукти харчування, побутова техніка, аудіо- та відео-обладнання постраждали від контрабанди найбільшою мірою. За даними Державної митної служби, великомасштабна контрабанда зросла на 17,5% протягом перших шести місяців 2009 року порівняно з аналогічним періодом у 2008 року. В цілому у 2009 році українські митні органи розпочали 318 кримінальних справ, пов'язаних з контрабандою та шахрайством на загальну суму 445.9 млн. грн. Крім того, було зафіксовано 22005 випадків порушення митних правил, на загальну суму майже 14,6 млрд. грн. З метою усунення зростання контрабанди, Державною митною службою було створено Управління з аналітичних операцій, яке здійснює пост-аудит контролю товарів, що ввозяться та продаються на українському внутрішньому ринку.

Крім того, до зовнішньої ситуації, що негативно позначилась на українській митній політиці, додалися внутрішні чинники, які сприяли тенденції щодо зниження доходів. Ці внутрішні чинники включають недостатній розвиток інфраструктури митних органів, що піддавався критиці за свою малу потужність обробки; суперечливе й непрозоре митне законодавство; складні митні процедури, що сприяють корупції, а також застаріле обладнання. Результати опитування імпортерів та експортерів, проведеного проектом ACTION Project за підтримки агентства з міжнародного розвитку США (USAID) у 2007-2009, демонструють ситуацію в українському секторі митної політики¹. За результатами вихідних даних (листопад-грудень 2007 року) та за

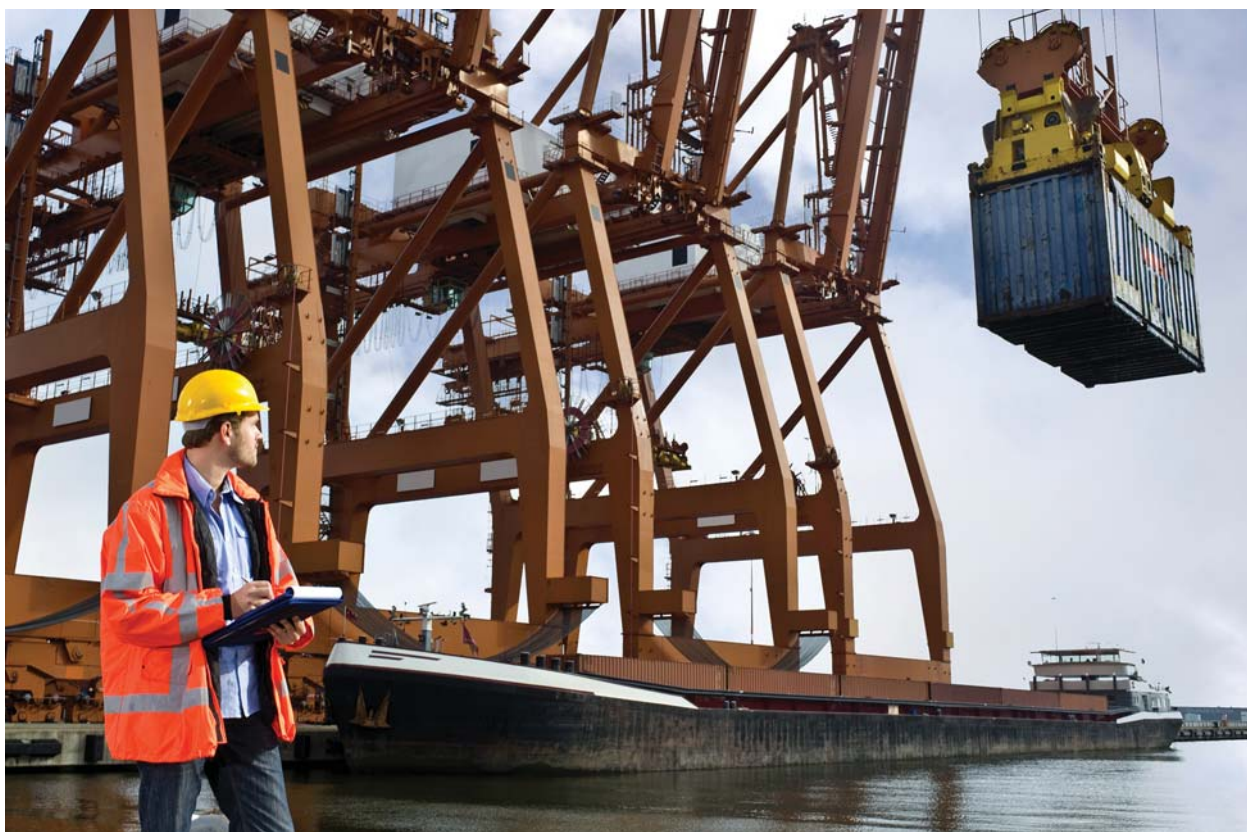

результатами подальшого опитування (квітень-травень 2009 року) найбільш часті проблеми, пов'язані з процесом митного оформлення в Україні, є невинувато велика кількість формальних процедур (відзначили 49% респондентів першого опитування та 52% — у наступному обстеженні); перевантаження персоналу митного органу (48% і 38% респондентів відповідно), а також довгі черги (47% і 33% відповідно). Дослідження показало, що рівень корупції в митних органах виріс з 2007 по 2009 рр. (36% і 43% опитаних відповідно). У зв'язку з цим, впровадження міжнародних стандартів у митній сфері в Україні стає особливо важливим. Крім того, ставши членом СОТ, Україна підтвердила плани щодо поліпшення діяльності митної служби у найближчому майбутньому.

Членство України в СОТ та процеси глобалізації є чинниками, що впливатимуть на діяльність митниці. Міжнародне професійне співтовариство вже приступило до

¹ Повна версія звіту є на сайті:
www.pace.org.ua/images/stories/Customs_Report_2007-2009_Uk_FINAL.pdf.

СТИСЛИЙ ОГЛЯД СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ МИТНА ПОЛІТИКА

розробки нової стратегії, що буде визначати роль митних органів у двадцять першому столітті і створювати нові моделі партнерства. Міжнародна федерація асоціацій митних брокерів говорить, що «глобальні проблеми не знають кордонів і вимагають глобальних заходів у відповідь. На додаток до співпраці на глобальному рівні уряди також розширюють співробітництво на регіональному рівні шляхом створення й розвитку митних союзів, зон вільної торгівлі (ССТ) та угод про економічне партнерство (СЕР)».

За даними Організації Об'єднаних Націй глобалізація не зменшує, а по новому визначає роль держави та необхідні відповіді держав на національному, регіональному та міжнародному рівнях. Деякі з ключових обов'язків включають сприяння соціально-економічному розвитку, створення умов для економічного зростання, контроль кордонів, забезпечення безпеки і захисту громадян. Уряди вимагають державні установи, в тому числі митні органи, бути сервіс-орієнтованими і виправдовувати очікування суспільства та ділових кіл. Іншими словами, митні органи повинні забезпечити практику, коли їхні завдання виконуються, навіть коли вони прислухаються до своїх партнерів.

Палата опитувала експертів у лютому 2010 року стосовно прогресу, який українська митна система домоглася в плані ефективної та орієнтованої на клієнта діяльності. Дослідження показало, що є багато того, що треба зробити для забезпечення відповідності українських митних процедур міжнародним стандартам. Більшість опитаних експертів (66,7%) відзначили, що загальна ситуація у сфері митного оформлення погіршилась, тоді як тільки 16,7% відзначили поліпшення. Така ж частка (16,7%) заявили про відсутність змін у сфері митного оформлення з квітня 2009 року по лютий 2010 року.

Для України розвиток митної політики й просте, сучасне, адаптоване та реалістичне законодавство, як і раніше, відносяться до пріоритетів. За даними «Глобального Звіту Конкурентоспроможності» Всесвітнього економічного форуму Україна займає 115-е місце серед загального числа 133 країн по показнику «тягар митних процедур».

Експертне опитування Палати також демонструє необхідність реформування митного законодавства. Експерти оцінили, наскільки правове та регуляторне середовище у митній сфері змінилось з квітня 2009 року по лютий 2010 року. Половина експертів заявила, що ніяких змін не відбулося ні у правовій

(50%) ні у регуляторній (50%) сферах. Третина повідомила про негативні зміни в правовій (33,3%) й регуляторній (33,3%) сферах. Тільки 16,7% відзначили позитивні зміни.

Ефективна митна політика й динамічна торгово-вельно-економічна діяльність пов'язані між собою. Без міжнародної торгівлі Україна не може зростати та далі розвиватись. Міжнародна торгівля вимагає ефективної логістики від «дверей до дверей», чітких правил торгівлі й правил, вмілий менеджмент митної політики та використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій. Ефективна митна політика сприяє подальшому розвитку торгівлі.

Спрощення процедур торгівлі допомагає приватному та державному сектору в однаковій мірі. Бізнес отримує конкурентні переваги ринку (менше затримок й зниження витрат в результаті прогнозованого руху товарів через кордони), а владі забезпечено надійне надходження доходів до бюджету.

Поліпшення практики митного оформлення повинне стати одним із пріоритетних напрямків розвитку для України. За даними «Ведення бізнесу 2010» Світового Банку Україна займає 139-е серед 183 країн по показнику «торгівля через кордони». Викликає тривогу той факт, що рейтинг України знизився у порівнянні з 2008 роком, коли вона займала 131-е місце серед 181 країн. Показник враховує кількість документів, які будуть представлені для митного оформлення та час і вартість цього процесу.

З метою вирішення проблем у питаннях митної політики, Уряд прийняв низку заходів, деякі з яких будуть розглянуті нижче.

20 лютого 2009 року Верховна Рада прийняла в першому читанні, проект Закону № 2766 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо здійснення попереднього документального контролю у пунктах пропуску через митний кордон». Серед інших питань, проект спрямований на скорочення для транспортних засобів, що перевозять вантажі, часу, що необхідно витратити на проходження митного оформлення та щоб перетнути державний кордон.

Крім того, 6 травня 2009 року Кабінет Міністрів прийняв Постанову № 455 «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів № 593 від 14 квітня 1999 «Про сприяння зовнішньоекономічній діяльності». Ця Постанова надає право Державній митній службі визначати компанії, які можуть проходити митне оформлення з використанням спрощених процедур без попереднього отримання дозволів від Державної Податкової Адміністрації та Міністерства економіки.

Ще одним важливим кроком на шляху до покращення експортних та імпорتنих процедур було прийняття спільного міжвідомчого Наказу «Про затвердження Переліку товарів, які підлягають обов'язковому санітарному, ветеринарному, фітосанітарному, радіологічному, екологічному контролю та контролю за переміщенням культурних цінностей у пунктах пропуску через державний кордон» від 27 березня 2009 # 265/211/191/210/14/147/326 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції 8 квітня 2009 року # 320/16336.

Зрозуміло, що вищезазначені ініціативи Уряду поряд з іншими заходами, прийнятими для виправлення ситуації в цьому секторі, є своєчасними і вкрай необхідними. У той же час, цього не достатньо. На додаток до цих та інших ініціатив Уряду, Комітет Палати з митної політики займається обговоренням та вирішенням наступних питань: митна вартість; питання класифікації та походження товарів; імплементація «білого списку»; митний пост-аудит та оскарження; декларування товарів на митниці; модернізація митних режимів, митні платежі (у тому числі відшкодування), а також уповноважені економічні оператори.

Минулого року спостерігався певний прогрес, коли Державна митна служба України працювала, «щоб визначити відповідні механізми та процедури, спрямовані на зниження адміністративного тягаря на тих

СТИСЛИЙ ОГЛЯД СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ МИТНА ПОЛІТИКА

учасників ринку, які законно експортують та імпортують та платять податки». У кінці жовтня 2009 року Державна митна служба офіційно оприлюднила проект «Електронна митниця». Успішне здійснення проекту означає, що стане можливим удосконалення митного регулювання та управління в цілях зміцнення митної безпеки України та мінімізації термінів митного оформлення. Буде існувати єдина електронна точка доступу для приватного сектору та стане легше боротися з корупцією. Все це гармонізує з сучасним тенденціям митних органів в інших країнах та наближає Україну до світових ринків з тим, щоб вона могла повністю використати свій транспортний потенціал. Але це лише початок довгого шляху (наступні кроки повинні бути завершені до 2013 року), що буде включати в себе: вдосконалення механізму електронної заяви; забезпечення інтеграції та узгодження аналогічних технологічних зв'язків між різними українськими державними установами, імплементації електронного підпису; забезпечуючи сумісність з новою комп'ютеризованою транзитною системою ЄС; проведення аналізу ризиків.

Представники інвестиційного співтовариства, включаючи членів Комітету Палати з митної політики, підтримують діалог з українською владою, в тому числі під час роботи громадської ради при Державній митній службі, а також інших установ виконавчої і законодавчої гілок влади, з метою поширення передового міжнародного досвіду, взаємовигідного співробітництва та поєднання загальних зусиль, які спрямовані на зміцнення конкурентоспроможності української митної практики.

Опитані експерти, більшість з яких є компанії, які надають митні послуги, оптимістично говорили про свої плани щодо інвестицій в майбутньому році. Принаймні, 33,3% з них очікують збільшення інвестицій та 66,7% планують залишити інвестицій на рівні попереднього року. Позитивно, що жоден із респондентів не повідомив про плани скорочення інвестицій та підприємницької діяльності у 2010 році.

Багато з питань, над якими працює Комітет Палати з митної політики, стосується вирішення негайних проблем, які не стоять на порядку денному у багатьох інших країнах.

Інші проблеми включають податки та мита на поставки вартістю нижче 100 євро; спрощений порядок митного оформлення для прозорої та законно діючої компанії (білий списки) та експортної декларації.

Інші питання носять середньостроковий та довгостроковий характер та включають наступне: зміни до Митного кодексу; визначення роялті та адміністративних витрат, а також методика розрахунку витрат, пов'язаних з процедурами митного оформлення.

Митниця відіграє ключову роль у міжнародній торгівлі. Очевидно, що практика, яка застосовується при митному проходженні, має важливий вплив на рух товарів через міжнародні кордони. З іншого боку, якщо трейдери очікують більшого спрощення митних процедур, вони самі повинні бути готові внести свій внесок у створення атмосфери довіри та співробітництва.

Існує необхідність у більш тісній співпраці між представниками митної адміністрації та ділових кіл у сфері сприяння законної торгівлі та проведення митного контролю. Державна митна служба повинна отримувати допомогу в просуванні у напрямку створення «глобальної мережі митних органів» задля підтримки міжнародній торговельній системі. Ця «мережа» означає міжнародну «електронну митницю», яка буде забезпечувати прозорий, швидкий та безпаперовий потік інформації та зв'язок.

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

Система охорони здоров'я в Україні у більшості державна і фінансується з державного та місцевих бюджетів. Частка приватних клінік зростає, але це незначний зріст (2-3% по всій країні і близько 10% у великих містах). Винятком є стоматологія, де частка приватних клінік (60%) перевищує аналогічну частку державних. Тим не менше, приватний сектор поки не має суттєвого впливу на поточну ситуацію в секторі охорони здоров'я України.

Відсутність реформування системи охорони здоров'я призвело до неефективного управління в секторі, відсутності державного фінансування, несправедливого розподілу ресурсів, наявності застарілого медичного обладнання, низьких зарплат, розповсюдження хабарництва, а також низького рівня якості обслуговування, особливо в сільських районах.

Сьогодні в Україні немає ні обов'язкового медичного страхування, ні відшкодування витрат на ліки, в результаті чого в системі охорони здоров'я існує значна частина фінансування «через кишень».

Природно, що більшість експертів Американської Торгівельної Палати, які брали участь в опитуванні в лютому 2010, оцінили загальні зміни в секторі, як негативні (66,7%). Решта респондентів (33,3%) повідомили про відсутність змін.

Існуючі негативні демографічні тенденції тільки ускладнюють ситуацію. За даними Всесвітнього економічного форуму ("Global Competitiveness Report 2009-2010") Україна займає 92 з 133 країн за показником середньої тривалості життя. Крім того, Україна знаходиться серед країн з найшвидшим природним зменшенням населення в Європі. За даними Державного комітету статистики населення України скорочується в середньому на 300000 людей щорічно; ця тенденція спостерігається вже декілька років. У 2009 році перевищення смертності над народжуваністю склало 1,4 рази. Так звані «понад-смертності» є ще одним негативним явищем: рівень смертності серед чоловіків у віці 25-44 років перевищує цей показник у жінок в чотири рази.

В зв'язку з усім сказаним, забезпечення високої якості послуг та впровадження загально доступного медичного обслуговування має стати пріоритетним завданням для Уряду України.

Нещодавно Уряд зробив ряд кроків з реформування охорони здоров'я. У лютому 2010 Кабінет Міністрів затвердив Постанову «Про деякі заходи щодо вдосконалення системи охорони здоров'я». Резолюція 1) запроваджує інституційні диференціації початкового, другого і третього рівня надання медичної допомоги; 2) вдосконалює фінансування сфери охорони здоров'я; 3) запроваджує обов'язкове медичне страхування; 4) створює спеціалізовані лікарні. Перш, ніж ці заходи будуть вводиться на національному рівні,

вони в якості експерименту будуть започатковані в Дніпропетровській та Вінницькій областях.

Таблиця 1. Обсяг продажів лікарських засобів через аптечну мережу, 2007

Країна	% ринку
Україна	24,8
Німеччина	17,8
Індія	8,1
Франція	6,4
Великобританія	4,6
Швейцарія	4,2
Словенія	4,2
США	3,5
Угорщина	3,4
Австрія	3,3
ВСЬОГО	100

Джерело: «Фармстандарт» аналітичні системи (MORION) і Pharm-Xplorer (дослідження Proxima)

Ці ініціативи мають важливе значення для вирішення сучасних проблем системи охорони здоров'я. За результатами експертного опитування, що було проведено Палатою, правове середовище в сфері охорони здоров'я або змінилося в гіршу сторону за останні 11 місяців (з квітня 2009 по лютий 2010 року) або залишилося без змін (44,4% і 44,4% респондентів, відповідно). Лише 11,1% експертів заявили, що виявили значні позитивні зміни у правовому середовищі країни.

Український ринок ліків взагалі є насиченим. За даними Державного фармакологічного центру України, існує 11422 лікарських засобів, зареєстрованих на українському ринку. Приблизно 29,1% з них (або 3321) мають виробництво в Україні і 70,9% (або 8101) — за кордоном. Майже 6000 підприємств, які працюють в більш ніж 20000 аптеках продають ліки в Україні через оптову та роздрібну мережі.

Згідно даних дослідницьких компаній (MORION та Proxima) приблизно чверть українського ринку ліків належить українським виробникам фармацевтичної продукції (24,8%). Серед зарубіжних виробників найактивнішими є виробники з Німеччини (17,8%) та Індії (8,1%).

СТИСЛИЙ ОГЛЯД СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

Таблиця 2. 30 компаній-лідерів з продажу ліків через аптечну мережу в 2009 році (у грошовому виразі)

Компанія	Позиція
Berlin-Chemie/ Menarini Group	1
Фармак	2
Sanofi-Aventis	3
Дарниця	4
Nycomed	5
Arterium Corporation	6
Sandoz	7
KRKA	8
Servier	9
Gedeon Richter	10
Borschagovsky Pharmaceutical Plant	11
Bayer Consumer Care	12
GlaxoSmithKline	13
Здоров'я	14
Actavis Group	15
Boehringer Ingelheim	16
PRO-Farma	17
Bittner	18
Heel	19
Stada-Nizhfarm	20
Ratiopharm	21
Solvay Pharmaceuticals	22
Ranbaxy	23
Bionorica	24
Київський Вітамінний Завод	25
Mili Healthcare	26
Zentiva	27
GlaxoSmithKline Consumer Healthcare	28
Interchem	29
Pliva	30

Джерело: «Фармстандарт» аналітичні системи (MORION) і Pharm-Xplorer (дослідження Proxima)

випробувань. Українське законодавство про клінічні випробування відповідає принципам ІСН (Міжнародна конференція з гармонізації технічних вимог до реєстрації фармацевтичних препаратів для людей), у тому числі вимоги належної клінічної практики. Хоча клінічні випробування є важливою рушійною силою досліджень і розробок (R&D), забезпечення вільного доступу до інноваційних ліків для пацієнтів, їхній прихід на український ринок стримують надзвичайно складні митні процедури та оподаткування імпорту лікарських препаратів для досліджень.

Джерела: Державний комітет статистики України, Всесвітній економічний форум, Державний фармакологічний центр України, дослідження MORION та Proxima

Майже всі лікарські засоби, які виробляються в Україні, є «генериками», а інноваційні ліки імпортуються в Україну. Законодавство у сфері захисту прав інтелектуальної власності в Україні, що є членом СОТ і учасником угоди ТРІПС, а також підписала декількох інших важливих міжнародних договорів щодо прав інтелектуальної власності, включає в себе більшість міжнародно-визнаних норм і механізмів захисту. Тим не менш, співробітники правоохоронних органів і судової гілки влади щодо належного захисту прав інтелектуальної власності залишаються неефективними, в основному через відсутність відповідних прецедентів раніше.

У цілому, згідно висновків MORION та Proxima, український ринок ліків сягнув обсягу в 16,7 млрд. гривень в 2009 році (на 1,1 млрд. доларів були продані пакети), що на 27,5% більше в грошовому вираженні і на 8,1% більше в реальному вираженні, ніж в 2008 році. На додаток до щорічного зростання додатковими факторами росту споживання ліків серед українців слугували спалах грипу в кінці 2009 року і інфляція, що автоматично збільшила ціни на лікарські засоби.

Berlin-Chemie/Menarini група та Фармак були лідерами продажів в 2009 році.

Більшість експертів сектору охорони здоров'я (66,7%) заявили, що регуляторне середовище в секторі не змінилось з квітня 2009 по лютий 2010 року. Приблизно 22,2% респондентів оцінили зміни до нормативно-правової бази як негативні. Тільки 11,1% заявили, що зміни до нормативно-правової бази були позитивними.

Український ринок охорони здоров'я (особливо ринок лікарських засобів) швидко зростає і, отже, є привабливим для інвестицій. Це відбувається завдяки, в першу чергу, розміру ринку і відносно низьким бар'єрам для входу на ринок. Більшість експертів (77,8%) планують у 2010 році зберегти обсяг інвестицій у цей сектор на рівні попереднього року. Тільки 11,1% респондентів розраховують збільшити свої інвестиції у 2010 році, така ж частка респондентів (11,1%) заявила, що вони планують скоротити інвестиції у 2010 році в порівнянні з обсягами 2009 року.

Відповідно до думки 44,4% експертів конкурентоспроможність українського сектору охорони здоров'я зменшилась в період з квітня 2009 року по лютий 2010 року в порівнянні з сусідніми країнами. Така ж частка (44,4%) заявила, що рівень конкурентоспроможності залишається незмінним протягом досліджуваного періоду. Лише 11,1% експертів повідомили про підвищення конкурентоспроможності українського сектору охорони здоров'я.

Кількість центрів клінічних випробувань стрімко зросла протягом декількох попередніх років (у плані кількості щорічно підтверджених випробувань). Вони включали в себе клінічні центри та клінічні препарати для

ПАЛИВО ТА ЕНЕРГЕТИКА

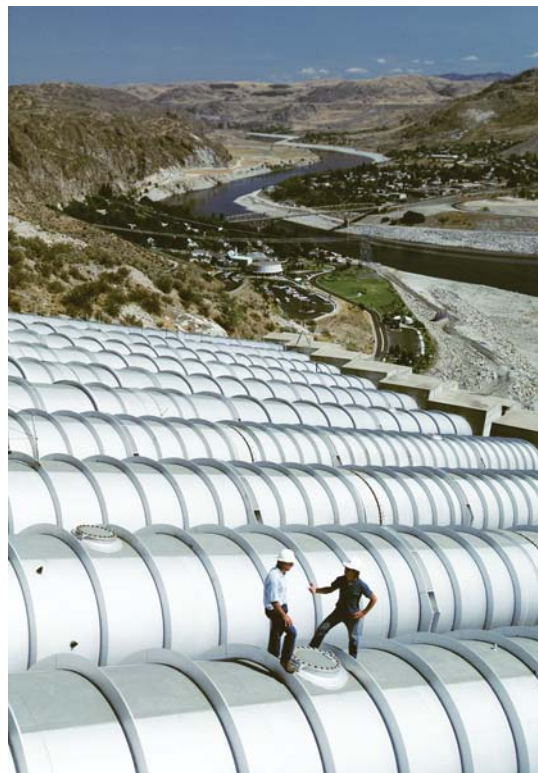
У короткостроковому і середньостроковому періодах енергоспоживання в Україні, як і раніше, базується на традиційних джерелах енергії, в основному — газі. Тим не менше, внутрішнє виробництво газу задовольняє лише 28 відсотків природніх потреб України в цьому джерелі енергії. Це тому, що «легкі» запаси нафти й газу в Україні були розроблені в значній мірі, і виробництво з цих родовищ знаходиться сьогодні в стані занепаду. Решту ресурсів важче знаходити і виробляти. Вони перебувають або дуже глибоко в землі на території або в берегових глибоких водах, є нетрадиційними або потребують складних методів відновлення. Таким чином, збільшення капітальних витрат і застосування сучасних технологій є необхідними для того, щоб знайти і розробити природний газ в Україні (оцінки USGS), запаси якого оцінюються у 232 млрд кубічних метрів.

Однак, жодна компанія в Україні не має фінансових, технічних та людських ресурсів для розвитку цих складних родовищ. Тому український Уряд повинен заохочувати іноземні інвестиції в цей сектор і підтримувати державно-приватне партнерство. На жаль, нинішня ситуація, коли умови для розвідки і видобутку регулюються щорічно Законом «Про бюджет», не стимулює приплив таких необхідних інвестицій. Непослідовність у положеннях основних законодавчих актів, які регулюють нафтогазовий сектор (наприклад, Кодекс «Про надра», Закон «Про нафту і газ», та відповідні акти Кабінету Міністрів України) ще більше ускладнюють цю ситуацію, що призводить до двозначності і неправильного тлумачення. Потрібна стабільна і послідовна законодавча платформа для реального заохочення інвестицій. Крім того, доцільно запровадити регулярні передачі об'єктів в експлуатацію на основі тендерів, надаючи інвесторам повний пакет інформації, необхідний для оцінки запропонованих ділянок.

Важливо вдосконалити процес ліцензування, який має відбуватись одночасно з лібералізацією ринку газу. Дерегулювання цін на природний газ поступово повинно бути скасовано з метою стимулювання конкуренції та інвестицій, в той же час потрібно виробити механізм захисту найвразливіших верств суспільства. Законодавство, що регулює встановлення цін на природний газ, повинно бути вдосконалене для забезпечення недискримінаційних конкурентних умов ("рівних умов") для всіх учасників ринку. Це буде стимулювати інвесторів та сприяти чіткому, прозорому регулюванню ринку Національною Комісією регулювання електроенергетики України.

Нафтопереробна галузь та ринок нафтопродуктів

Нафтопереробна галузь є однією з найбільших платників податків до Державного бюджету України, де працює десятки тисяч людей по всій країні. В той самий час, досі не існує Урядової програми або стратегії підтримки та розвитку цього сектора, незважаючи на сотні мільйонів доларів інвестицій, які деякі місцеві нафтопереробні заводи вже встигли залучити. В результаті, лише три з нафтопереробних заводів розташованих в Україні (Лисичанський, який належить «ТНК-ВР Коммерс», Кременчуцький, який належить «Укртатнафті», та Одеський, яким володіє Лукойл) працюють стабільно. Український ринок нафтопродуктів на 50% залежить від імпорту, а як результат економічної / фінансової кризи, попит зменшився на 15% (- до 2009 року він показував щорічний ріст на 6%). Нафтопереробні заводи все ще працюють на низькому рівні рентабельності — 2%-4%; ситуація також погіршилася в ряді інших сферах.

СТИСЛИЙ ОГЛЯД СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ ПАЛИВО ТА ЕНЕРГЕТИКА

Якість палива

Перехід України до міжнародних стандартів якості палива багато в чому залежить від ефективної системи контролю якості палива. На сьогоднішній день, державні контролюючі органи в значній мірі недоотримають фінансування, а також не мають у своєму розпорядженні ні сучасного устаткування, ні персоналу для виконання частих і ретельних перевірок на місцях. Крім того, законодавством передбачено лише невеликі штрафи за порушення стандартів якості палива. В результаті до 15% (1-1.4 мільйонів тон на рік) українського ринку палива (9,5 мільйонів тон на рік) складається з контрабандної продукції, з якої ПДВ, акциз та інші податки не сплачуються. Це призводить до серйозних щорічних втрат для Державного бюджету, спотворює конкуренцію на ринку та перешкоджає появі нових виробників та імпортерів палива європейської якості.

Ще одним прикладом недобросовісної конкуренції у сфері порушення стандартів якості палива є виробництво «компонентів моторного палива», яке мали місце на українському ринку нафтопродуктів з 2009 року. Хоча характеристики цих «компонентів» були спеціально розроблені для некондиційної продукції, згідно з паспортів якості сурогат бензину, в кінцевому рахунку позиціонується на ринку в якості комерційного палива. Схема була розроблена з метою ухилення від сплати акцизних зборів, які в кінцевому підсумку становлять лише 234 гривень (\$ 29) за тонну «компоненту» та 1289 грн (\$ 161) за тонну для стандартного бензину. Таким чином, за кожен тонну «компоненту», бюджет втрачає в середньому 1055 грн (\$ 131). Станом на березень 2010 держава не доотримала більш ніж на \$ 30 мільйонів. Хоча Кабінет Міністрів України скасував діючі технічні специфікації, що використовуються для виробництва «компонентів моторних палив», за даними Укрзалізниці вантажі, як і раніше розвантажуються і, отже, продаються на ринку. В результаті, законослухняні учасники ринку, як і раніше, страждають від недобросовісної конкуренції, а держава втрачає надходження від податків.

Антимонopolне регулювання

В останні роки український уряд здійснив ряд кроків у напрямку регулювання внутрішнього ринку нафтопродуктів різними способами. Одним з головних інструментів такої політики був Антимонопольний комітет України (АМКУ), який часто намагається регулювати український ринок палива неринковими методами. Наприклад, АМКУ вважає, перевірку цін та адаптацію поведінки конкурентів учасниками ринку (стандартна практика у всіх країнах з прозорою ринковою економікою, в тому числі в країні ЄС) як картельну змову. Потім він починає необґрунтовані розслідування і підтримує звинуваченнями без жодних доказів.

Варто також відзначити, що АМКУ починає розслідування тільки коли ціни ростуть, навіть якщо існують об'єктивні причини для такого зростання на ринку. Однак, не було жодного дослідження щодо відкритого демпінгування на ринку, що є поширеною практикою на українському ринку нафти і нафтопродуктів в останні роки, коли деякі учасники ринку використовують це для спотворення конкуренції і необґрунтованого збільшення частки ринку. Підходи Комітету ясно показують, що якщо навіть українське антимонопольне законодавство на 90% гармонізовано з нормами ЄС, Україна здійснює практику застосування антимонопольного законодавства таким чином, що вона не узгоджується з європейською практикою.

Сьогодні український ринок нафтопродуктів є відкритим. Процес ціноутворення є прозорим і відображає європейські тенденції (що підтверджується такими міжнародними котируваннями, як Platt's Argus, інш.). Крім того, 90% відсотків нафтопродуктів в Україні є або імпортованими в Україну або виробленими на основі імпортованої сирової нафти (головним чином російська суміш Urals) та ціни на обидва види продукції формуються та змінюються на міжнародному рівні. Таким чином, неможливо використовувати

адміністративні обмеження для впливу на процес ціноутворення в країні. Також це неможливо для будь-якого з учасників ринку зберегти свої ціни помітно нижче або вище, ніж середній показник на ринку, хіба тільки не використовувати незаконні або монополістичні схеми, щоб отримати зі значними знижками сирову нафту або нафтопродукти, щоб уникнути або штучно знижувати податкові платежі на виробництві або в момент імпорту або при порушенні стандартів якості палива; ще один варіант для компанії — навмисно оголосити себе на міжнародному рівні банкрутом.

Шахрайство на нафтових аукціонах

Чинне законодавство країни визначає, що продаж всіх нафтопродуктів, що виробляються в Україні компаніями з державною часткою понад 50% акцій, має проходити на відкритих аукціонах Української міжбанківської валютної біржі. Протягом кількох років такі нафтові аукціони проводились прозоро, до них залучалися численні учасники, що забезпечувало об'єктивність цін. Все це сприяло як державі, так і бізнес-спільноті.

Тим не менш, в останні роки аукціони повністю втратили свою прозорість, з 2008 року вони де-факто стали аукціоном єдиного учасника торгів, де високоякісна східноукраїнська нафта продавалась за ціною в три-чотири рази нижчою, ніж російська нафта більш низької якості — Urals. Причиною такого стану речей є відсутність конкуренції. Тільки один з учасників ринку ексклюзивно купував нафту на аукціонах за штучно заниженими цінами. Це підриває економіку видобутку нафти. Протягом двох років, Укрнафта і держава як її основний акціонер, вже втратили понад 6,5 млрд. гривень (\$ 1 млрд).

Постанова Кабінет Міністрів України №1405 від 23 грудня 2009 р. мала на меті вирішення цього питання та вносила зміни до процедури проведення аукціонів української нафти. Тим не менше, Постанова Уряду була скасована Київський обласний адміністративний судом напередодні чергового раунду аукціонів, які планувалось провести відповідно до нових правил. Таким чином, сира нафта, що видобувається в Україні державними власниками, як і раніше, продається за заниженою ціною та тільки одному учаснику торгів, що сильно спотворює конкуренцію в галузі і призводить до величезних втрат державного бюджету.

Відновлювані джерела енергії

Ще в 1996 році у спробі скоротити залежність України від імпорту природного газу, Уряд проголосив поновлювані джерела енергії сферою національних пріоритетів і взяв за мету до 2010 року досягти обсягу виробництва у 200 МВт, що складає приблизно 10 відсотків національного споживання енергії, враховуючи відновлювані джерела енергії. З огляду на серйозний потенціал країни у сфері використання енергії вітру, біомаси, біопалива та геотермальної енергії, ця мета могла бути досягнута.

У секторі енергії вітру, мілководні узбережжя Азовського і Чорного морів особливо добре підходять для вітрових ферм. Інші перспективні регіони, в яких середня швидкість вітру перевищує п'ять метрів в секунду, включають Карпатські гори, Запорізьку, Донецьку, Луганську та Миколаївську області.

Україна має значні геотермальні ресурси, які можна використовувати для теплопостачання. З урахуванням 42 млн га орних земель, Україна знаходиться в ідеальному положенні, щоб розвинути свою біо-паливну промисловість. Ріпак, культур з високим вмістом олії, було обрано в якості найбільш перспективної культури для біопаливної промисловості.

Український потенціал біомаси включає соломку, гній і відходи пиломатеріалів. Дніпропетровські свиноферми є піонерами в Україні у виробництві електроенергії з гною і в даний час використовують 80 тонн

СТИСЛИЙ ОГЛЯД СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ ПАЛИВО ТА ЕНЕРГЕТИКА

свинячого гною на добу. Крім того, існує великий інтерес у спалюванні соломи і деревного палива для районних котелень та комбінованого виробництва тепла та енергопостачання. Основною перешкодою для зростання цієї галузі є невизначеність щодо тарифних структур, брак фінансування, недосконала нормативно-правова база, і питання приватизації.

Для того, щоб отримати з перших рук оцінку поточної ситуації в паливно-енергетичному секторі України, Американською Торгівельною Палатою було проведено опитування експертів з паливно-енергетичних компаній, що працюють на українському ринку. Дослідження охопило період з квітня 2009 по лютий 2010 року і було спрямовано на дослідження таких питань, як:

1. Загальна ситуація в цьому секторі;
2. Зміни у законодавчому середовищі для сектору;
3. Зміни до нормативно-правової бази сектору;
4. Інвестиційні очікування компаній на 2010 рік;
5. Конкурентоспроможність сектору.

В цілому песимістичні думки мали переважну силу. Відповідаючи на питання про зміни у загальній ситуації в паливно-енергетичному секторі протягом досліджуваного періоду всі опитані експерти (100%) оцінили їх як негативні. Разом з тим, респонденти були більш оптимістичними, відповідаючи на інші запитання дослідження.

Як вже говорилось, крім ситуації на міжнародних ринках, внутрішня нормативно-правова база є одним із ключових факторів, які сильно впливають на сектор. Негативну думку, що респонденти висловили стосовно змін до законодавчих і нормативних умов в секторі у квітні 2009 — лютому 2010, можливо трактувати таким чином, що суттєві позитивні зміни навряд чи стануть реальністю, принаймні в найближчому майбутньому. Зокрема, 66,7% респондентів повідомили про негативні зміни у законодавчому та нормативному середовищах. Інші 33,3% експертів заявили, що середовище не змінилося. Жоден із експертів не повідомив про позитивні зміни у правовій або нормативній сферах.

Заходи Уряду, які необхідно мати на увазі для збільшення інвестицій в сектор, були розглянуті раніше в цій статті. Що стосується компаній, які працюють в галузі, вони готові інвестувати в цей сектор. Думки опитаних експертів підтверджують цей факт: приблизно 33,3% респондентів повідомили, що їхні компанії готові збільшити інвестиції в 2010, решта (66,7%) розраховують зберегти обсяг інвестицій на рівні 2009 року.

Незважаючи на всі негативні зміни в економічному середовищі, оцінка конкурентоспроможності українського сектору палива та енергетики зросла (66,7% експертів) в порівнянні з минулим роком. Жоден із опитаних експертів не вважає, що конкурентоспроможність сектору послабилась протягом цього періоду часу, 33,3% респондентів не відмітили жодних змін у цій сфері.

Джерела: Європейський банк реконструкції та розвитку, BISNIS, і Комерційна служба посольства США

ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Ефективна державна система захисту прав інтелектуальної власності є ключовим елементом у підвищенні конкурентоспроможності України на світовому ринку. Це має вирішальне значення для успішної інтеграції країни в міжнародне співтовариство.

На сьогоднішні Уряд України зробив багато для створення належної законодавчої бази в галузі інтелектуальної власності. Ця сфера регулюється спеціальними положеннями Конституції, Цивільного кодексу, Кримінального кодексу, Митного кодексу та Адміністративного кодексу. Крім того, 10 законів, 18 міжнародних договорів й близько 100 підзаконних актів були введені в дію з метою створення належної системи захисту прав інтелектуальної власності в Україні. У той же час експерти погоджуються, що це законодавство на теперішній момент недостатньо впроваджується та виконується відповідними структурами, що підриває попередні досягнення в цій сфері.

Результати опитування експертів у сфері прав інтелектуальної власності, що було проведено Палатою у лютому 2010 року, підтверджують необхідність активізувати зусилля в сфері захисту прав інтелектуальної власності в Україні. Чверть опитаних експертів повідомили про позитивні зміни в секторі в період з квітня 2009 по лютий 2010 року; більшість респондентів (75%), проте, заявила, що ситуація не змінилася.

На думку багатьох експертів, створення державної системи захисту прав інтелектуальної власності є першим кроком на шляху України до досягнення міжнародних стандартів у цій галузі. Багато експертів стверджують, що наступним кроком повинен бути розвиток неурядових організацій у цьому секторі. Вони виступатимуть у якості контролерів захисту прав інтелектуальної власності в Україні. Така практика поширена в більшості розвинених країн світу. За даними опитування Палати, компанії, що працюють на українському ринку, заявили про свою готовність зробити свій внесок у забезпечення більш ефективного захисту прав інтелектуальної власності. Жодна з цих компаній не планує скорочення обсягу інвестицій у сферу в 2010 році. Не зважаючи на фінансову кризу, чверть із них планують збільшити обсяг інвестування. Більшість (75%) планують зберегти свої інвестиції на рівні попереднього року.

Членство України в Світовій організації торгівлі (СОТ) має позитивний вплив на розвиток захисту прав інтелектуальної власності в країні. Щоб стати членом СОТ, Україна узгодила своє законодавство у цій галузі з вимогами СОТ. Тим не менш, багато чого ще належить зробити для забезпечення належного виконання прийнятих законів. Зміцнення захисту прав інтелектуальної власності також тісно пов'язане з гармонізацією українського законодавства із законодавством Європейського Союзу, як це й передбачено Угодою про партнерство і співробітництво між ЄС і Україною, що набула чинності в 1998 році.

Поліпшення законодавства в сфері прав інтелектуальної власності має особливе значення для України, оскільки воно сприятиме розвитку вітчизняного інтелектуального капіталу. У той же час, всі експерти Палати (100%) повідомили про відсутність змін у правовій та регуляторній базах у період з квітня 2009 до лютого 2010 року. Відсутність зусиль, спрямованих на поліпшення законодавства прав інтелектуальної власності, у поєднанні з відсутністю належного виконання законів, означає, що Україна має слабкі показники конкурентоспроможності захисту прав інтелектуальної власності у порівнянні з сусідніми країнами. На думку 50% опитаних Палатою експертів, конкурентоспроможність України за цим показником знизилася з квітня 2009 по лютий 2010 року. Ще 50% експертів заявили про відсутність будь-яких змін у сфері за цим показником.

Американська Торгівельна Палата готова продовжувати співпрацю з Урядом України в цій сфері.

ПРАВОВА ПОЛІТИКА

Індекси, що визначають положення України у порівнянні з іншими економіками у сфері нормативно-правової бази, включають обтяжливність державного регулювання, ефективність нормативно-правової бази, обтяжливність та вплив оподаткування. Відповідно до Звіту «Індекс Глобальної конкурентоспроможності Світового економічного форуму 2009 -2010», Україна погіршила свій рейтинг за всіма трьома категоріями. Найбільш різке зниження відбулося у категорії «обтяжливність державного регулювання»: Україна знизилася з 91-го у 2008-2009 роках до 108-го у 2009-2010 роках (17 позицій вниз). Україна стоїть нижче, ніж Колумбія та В'єтнам, але вище, ніж Молдова, Польща, Аргентина. У категорії забезпечення ефективності правової системи рейтинг України знизився на 14 позицій (з 116-ого у 2008-2009 роках до 130-го у 2009-2010 роках). Примітно, що за цим показником тільки п'ять країн знаходилися нижче, ніж Україна. В категорії «обтяжливність та вплив оподаткування» Україна знизилася на одну позицію: з 127-го до 128-го місця. Цікаво відзначити, що Україна має кращий рейтинг, ніж Данія, але гірший, ніж Зімбабве.

Думки опитаних експертів Палати про зміни в нормативно-правовій базі України співпадають з оцінками Світового економічного форуму. Незважаючи на деякі позитивні зміни в нормативно-правовому середовищі України за останні 11 місяців (з квітня 2009 до лютого 2010 року), як відмічено 26,7% та 14,3% респондентів відповідно, негативні оцінки все рівно зберігаються. Близько 46,7% та 42,9% експертів повідомили про відсутність змін у нормативно-правовому та регуляторному полях; 26,7% з них повідомили про те, що правове середовище погіршилось, а 42,9% побачили негативні зміни у регуляторному середовищі.

Політики визнають необхідність змін в існуючому українському законодавстві задля скорочення розриву між українськими та міжнародними нормами. До переліку необхідних реформ входять захист прав власності, прозорість та доступ до судових рішень, незалежна судова система, а також загальне впорядкування процедури підготовки законопроектів. Палата підтверджує готовність допомагати Україні у впровадженні регуляторної реформи та покращенні сфери оподаткування та правової сфери.

Зв'язок між нормативно-правовою базою України та її господарською та інвестиційною діяльністю продовжує викликати суттєве занепокоєння. Стовпи українського законодавства — Цивільний кодекс та Господарський кодекс — суттєво впливають на різні сфери, у тому числі соціальну та господарську. Експерти погоджуються, що Цивільний кодекс орієнтований на європейські стандарти та ринкову економіку, а Господарський кодекс можна вважати відступом у напрямку законодавства радянської епохи. Обидва кодекси набули чинності 1 січня 2004 року. З того часу стала очевидною необхідність узгодження та внесення відповідних змін та доповнень до кодексів. Обидва кодекси суперечать один одному, оскільки регулюють суміжні сфери. Виникає безлад, який гальмує підприємницьку діяльність. Палата продовжує пропагувати необхідність гармонізації Господарського та Цивільного кодексів України.

Якщо говорити про регуляторну політику, то слід відзначити, що основними джерелами корупції в Україні залишаються ускладнена дозвільна система та система ліцензування, які часто дублюють одна одну, а також певна невіршеність щодо процедур митного оформлення. Інвестори одноставно визнають, що непослідовне застосування регуляторних актів та труднощі, пов'язані з отриманням дозвільної документації та реєстрацією, суттєво перешкоджають їхній інвестиційній діяльності.

Регуляторне середовище — один із найважливіших факторів, що впливає на підприємницьку діяльність вітчизняних та міжнародних компаній. Багато країн з метою залучення нових інвестицій та технологій, створення робочих місць та збільшення податкових надходжень розпочали ініціативи з реформування регуляторної системи. Хоча зусилля України щодо проведення регуляторної реформи мали добрий намір, вони водночас були спорадичними; реформування не мало позитивних наслідків для України порівняно з іншими країнами у Звіті Світового Банку: «Ведення бізнесу» за 2009 та 2010 роки. Україна другий рік поспіль займає 181-е місце з 183 країн у категорії «ліцензування» та 139-е місце у категорії «міжнародна торгівля». Лише у категорії «реєстрація речових прав» рейтинг України покращився на три позиції у порівнянні з минулим роком (з 144-го на 141-е місце). Уряд України міг би виправити ситуацію, розпочавши з головного — кращого застосування норм Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності». Неefективне застосування цього та інших законів «консервує» таке регуляторне середовище в Україні, яке є за своєю суттю ворожим до підприємців та вносить дисбаланс до нормотворчої діяльності, стримуючи зростання темпів інвестування та зайнятості в Україні.

З часів набуття Україною незалежності підприємці зіткнулися із суттєвими проблемами на етапі започаткування бізнесу та у процесі ведення підприємницької діяльності внаслідок розрізнених повноважень державних та місцевих дозвільних органів. Значного прогресу було досягнуто у 2005 році з прийняттям Зако-

ну України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності». У Законі прописано вимоги до видачі будь-якої дозвільної документації для приватних підприємців із завданням обмежити повноваження державних органів, скоротити зловживання, а також створити єдині дозвільні центри у кожному місті. На жаль, слабка впровадження цього Закону означає невиконання завдань, що повинні бути виконані. Для вирішення цього питання Верховна Рада України прийняла зміни до Закону (№1869-VI) 11-го лютого 2010 року. Зміни мають на меті подальше спрощення видачі дозволів. Документ запроваджує принцип організаційної уніфікації видачі дозволів (принцип одного вікна) на обласному рівні та у Києві та Севастополі.

Також Палата продовжує послідовно виступати за прогнозоване податкове законодавство в Україні. Усі зміни повинні запроваджуватись задовго до набуття їхньої чинності, як того вимагає Закон України «Про систему оподаткування» для того, щоб платники податків мали достатньо часу для ознайомлення зі змінами та адаптації своєї діяльності згідно з новими правилами.

На жаль, в той час, коли реформування українського податкового поля має абсолютно вирішальне значення для економічного розвитку країни та для вирішення проблеми впливу світової фінансової кризи, негативні тенденції в цій області до тепер зберігаються. Це є думкою більшості опитаних у лютому 2010 року експертів Палати. Приблизно 93,8% з них повідомили про негативні зміни в податковій системі й тільки 6,2% сказали, що нічого не змінилося за останні 11 місяців (квітень 2009 – лютий 2010). Примітно, що жоден з опитаних респондентів не повідомив про позитивні зміни в податкову середовищі у цей проміжок часу.

Крім того, в опитуванні Палати зазначається, що було досягнуто незначний прогрес у реформуванні нормативного та регуляторного аспектів нинішньої системи оподаткування протягом квітня 2009 року – лютого 2010. Більшість респондентів повідомили про негативні зміни у правовому (75%) та у регуляторному (68,8%) середовищах для оподаткування. Жоден з експертів не побачив позитивних змін і лише 25% і 31,2% респондентів відповідно повідомили про відсутність змін.

Результати останнього звіту Світового Банку «Ведення бізнесу» 2010 (листопад 2009) також чітко демонструють необхідність реформування української системи оподаткування. В цьому звіті по позиції «сплата податків» Україна займає 181-е серед 183 країн, які увійшли до рейтингу. У звіті аналізуються і порівнюються наступні три ключові критерії оподаткування:

- Кількість податкових платежів на рік;
- Середня кількість годин, витрачених на адміністрування податкового законодавства, а також
- Сукупна податкова ставка (% прибутку).

Протягом довгого часу Палата та її партнери наполегливо опрацьовували питання, над якими, власне, Верховна Рада й повинна працювати. Йдеться про неоднозначне тлумачення певних положень податкового законодавства регуляторними органами та платниками податків; непогодженість податкового та бухгалтерського обліку, надмірну адміністративну обтяжливість, пов'язану зі сплатою податку з доходів фізичних осіб. Усвідомлюючи важливість ефективної системи оподаткування для України, Податковий Комітет Палати підготував «10 ініціатив перетворення України в конкурентоспроможну податкову юрисдикцію» — зведений у вигляді низки податкових ініціатив, що необхідно розглянути та поступово впровадити. Палата підтверджує готовність співпрацювати з виконавчою та законодавчою гілками влади в цьому напрямку.

«10 ініціатив перетворення України у конкурентоспроможну податкову юрисдикцію» пропонують:

1. Справедливе оподаткування та вдосконалене податкове адміністрування;
2. Вдосконалені закони щодо ПДВ та його адміністрування;
3. Узгодженість бухгалтерського та податкового обліку, неоподатковуваність витрат, пов'язаних з діловою діяльністю підприємства;
4. Продовжені податкові (звітні) періоди та граничні терміни подання податкової документації;
5. Оподаткування внутрішніх корпоративних фінансів;
6. Оподаткування міжгрупових дивідендів;
7. Податковий нейтралітет корпоративної реорганізації;
8. Перенесення збитків від підприємницької діяльності на подовження майбутніх періодів та запровадження групового оподаткування;
9. Скасування несуттєвих податків та консолідація деяких податків;
10. Запровадження правил щодо утворення трансферних цін відповідно до Настанов ОБСЄ.

Джерело: Світовий економічний форум, Світовий Банк

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

Сільське господарство — один із провідних секторів української економіки в останні роки, що став стабілізуючим чинником в умовах економічної кризи. Зростання виробництва на 17,1% у 2008 році в порівнянні з 2007 роком було обумовлено в першу чергу найбільшим за всі часи врожаєм зернових та олійних культур у 2008 році. Тим не менш, цей сектор демонстрував той же рівень виробництва у 2009 році за офіційними даними й темпами зростання в 0,1%, тоді як ріст економіки в цілому істотно сповільнився, що чітко продемонструвало потенціал цього сектора. Основними чинниками, котрі зумовили позитивні тенденції стали наступні:

- Девальвація гривні восени 2008 року, результатом якої стала стабілізація цін на сільськогосподарську продукцію, незважаючи на падіння цін на світових ринках. Звичайно, ціни в гривні товарного внеску збільшилися, але нетоварного — залишались стабільними, тому конкурентоспроможність сільськогосподарського сектору зросла.
- Сільськогосподарський сектор в цілому став більш конкурентоспроможним. Українські фермери переходять на сучасні технології виробництва та управління. Таким чином, вони стають більш ефективними і більш конкурентоспроможними.
- Під-сектори переробки, логістики й торгівлі останнім часом зазнали значних змін. На сьогодні конкуренція у торгівлі зерновими та олійними культурами та їхня переробка є дуже сильною; українські та іноземні компанії серйозно інвестували в інфраструктуру внутрішніх та портових складських приміщень та логістики, що зробило цю інфраструктуру більш розвинутою. Сільськогосподарський сектор є основним бенефіціаром цього процесу за рахунок низьких витрат на логістику й вищим фермерським цінам.

Результати вражають. Україна зарекомендувала себе як третій за величиною в усьому світі експортером зерна другий рік поспіль. Тільки США та ЄС експортувати більше зерна. Таким чином, Україна є важливим гравцем на світовому ринку торгівлі зерном разом з Росією, Австралією, Аргентиною та Канадою. За деякими типам продукції Україна є лідером на світовому ринку, як, наприклад, у сфері торгівлі ячменем частка на світовому ринку складає приблизно третину, соняшниковою олією — з часткою на світовому ринку близько у 45%, ріпаком — зростання від 15 до 20% від міжнародного попиту. У цілому, сектор вносить істотний внесок у загальний обсяг експорту країни.

Таблиця 1. Основні види сільськогосподарської продукції, 2009

Продукти	у % к 2008
Зернові і зернобобові культури	86,3
Цукровий буряк	74,6
Соняшникове насіння	97,5
Картопля	100,8
Овочі	104,2
М'ясо	100,2
Молоко	98,7
Яйця	106,0
Вовна	109,2

Джерело: Державний комітет статистики України

Таблиця 2. Велика рогата худоба станом на 1 січня 2010

	у % відповідних даних 2009 р.
Рогата худоба	96,8
Свині	109,3
Вівці та кози	104,1
Птахи	107,3

Джерело: Державний комітет статистики України

Таблиця 3. Експорт та імпорт українського сектору сільського господарства, січень-вересень 2009 року

	Млрд. дол США	Частина в загальному експорті	У порівнянні з січнем-вереснем 2008 р.
Експорт	6,7	24,3%	Зменшення на 13,3%
Імпорт	3,6	10,3%	Зменшення на 26,7%

Джерело: Державний комітет статистики України

Однак, відносно позитивний розвиток в сільськогосподарському секторі затьмарено низкою негативних факторів, а саме: непрофесійне та суперечливе законодавство, втручання держави у ринкові відносини, й, найголовніше, систематичне невідшкодування податку на додану вартість (ПДВ). Згідно з українським законодавством та у відповідності з міжнародними угодами, ПДВ повинен відшкодовуватися за рахунок державного бюджету після того, як зерно або насіння олійних культур було експортовано. Однак, починаючи з липня 2008 року, український бюджет не відшкодував експортерам ПДВ взагалі нічого або робив це лише частково. Таким чином, загальна сума заборгованості ПДВ у сільськогосподарському секторі становить близько 7,1 млрд. гривень станом на 1 квітня 2010 року з загального обсягу заборгованості за всіма типами експорту у розмірі 28,4 млрд. грн. Заборгованість з ПДВ складає близько 9% від ВВП сільського господарства, що є набагато вищим показником у порівнянні з іншими секторами. Втрати для сільськогосподарського сектору є ще більшими. Компанії-експортери не можуть дозволити собі приймати ризик невідшкодування ПДВ, відповідно ціни на сільськогосподарську продукцію в Україні впали. Таким чином, українська система оподаткування ПДВ має ту ж природу, що й експортне мито на сільськогосподарську продукцію у розмірі 20%. Таким чином, загальні втрати в сільськогосподарському секторі розраховані у приблизно на рівні від 14 до 15% ВВП у сільському господарстві. Тому важливо зрозуміти, що вирішення проблеми невідшкодування ПДВ надасть потужний імпульс розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні.

Друга проблема, що пов'язана з невідшкодуванням ПДВ, має структурний ефект. Якщо в Україні є ряд компаній, які мають менше проблем з отриманням відшкодованого ПДВ або можуть компенсувати кредиторську заборгованість ПДВ дебіторською заборгованістю ПДВ в експортному секторі, то український Уряд неявно діє на користь окремих компаній у порівнянні з іншими, обмежуючи тим самим конкуренцію, яка в свою чергу, негативно позначається на подальшому розвитку сільського господарства.

Як організація, що виступає від імені вітчизняної та міжнародної бізнес-спільноти, Палата закликає Уряд вжити заходів для вирішення питань, пов'язаних із відшкодуванням ПДВ раз і назавжди. Подібний крок дозволить поліпшити загальну конкурентоспроможність цього важливого сектору економіки. Пропозиції, надані фахівцями, включають такі вимоги: Державна податкова адміністрація та інші відповідні установи не можуть тримати документи, що надають компанії відповідно до законодавства, довше, ніж протягом встановленого періоду часу;

СТИСЛИЙ ОГЛЯД СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

будь-які затримки у відшкодування ПДВ будуть підлягати покаранню у вигляді певних відсотків для представників урядової сторони; податковим органам не може бути дозволено вибирати компанії для відшкодування ПДВ, інформація про процес повернення ПДВ має бути доступною; компанії повинні мати можливість компенсувати дебіторську заборгованість ПДВ іншими податковими зобов'язаннями; Уряду необхідно переглянути законодавство щодо дотримання так званої «солідарної відповідальності»; ПДВ слід адмініструвати таким чином, як це трактується в решті світу, і цей податок не повинен використовуватися в якості субсидій. Крім того, в Україні слід розглянути можливість зниження ставки ПДВ для сільськогосподарської продукції.

На момент публікації цієї версії «Партнерства» Кабінет міністрів оголосив про плани Уряду використовувати облигації внутрішніх державних позик (ОВДП) в якості засобу для відшкодування експортерам заборгованості по ПДВ. Палата висловила стурбованість з приводу інструменту ОВДП замість врегулювання повернення ПДВ експортерам у вигляді коштів (експортери, таким чином, сплачували свої зобов'язання по ПДВ у державний бюджет). У той же час Палата підготувала та надала пропозиції з чітким переліком критеріїв, які необхідно врахувати українській владі при здійсненні механізму впровадження ОВДП (прозорість, рівність, послідовність, попереднє планування та достатній час, відведений для бізнесу т.д.).

Проблема ПДВ, загальна відсутність фінансових ресурсів, сучасних фінансових інструментів, незакінчена земельна реформа разом із недостатньо розвинутою інфраструктурою й браком інноваційних продуктів та послуг, є одними з ключових проблем для аграрного сектору України. Приблизно третина нещодавно опитаних експертів Палати (27,3%) заявила, що ситуація в сільськогосподарському секторі змінилася на гірше; та в той же час більшість респондентів, як представники стратегічних інвесторів, вірять у майбутнє України й сподіваються на покращення становища в майбутньому через здійснення необхідних реформ.

Загалом, український аграрний сектор є достатньо привабливим для іноземних інвесторів. Його привабливість базується головним чином на багатих природних ресурсах, вигідному географічному розташуванні країни й близькості до світових ринків. Україна також володіє декількома великими портами з добре розвинутою логістикою. Крім того, достатньо недорога робоча сила й висока рентабельність виробництва продукції сільського господарства можуть зробити Україну більш привабливою для інвестицій у разі ретельного планування та проведення серйозних реформ (у співпраці з приватним секто-

ром). Результати опитування експертів Палати, проведеного в лютому 2010 року, відображають зацікавленість бізнесу в інвестуванні в аграрний сектор України. Половина з опитаних експертів (50%) розраховують збільшити свої інвестиції в цей сектор у 2010 році порівняно з попереднім роком. Ще 40% респондентів розраховують зберегти свої інвестиції на рівні попереднього року. Тільки 10% опитаних експертів очікують зниження інвестицій в український сектор сільського господарства у 2010 році.

За даними опитування експертів Палати, Урядові нормативні та правові зусилля у сфері сільського господарства, виявилися недостатніми. Частка тих, хто повідомив про позитивні зміни в регуляторному полі, була дещо більшою (18,2%), ніж тих, хто вказували про позитивні зміни в правовій системі, але, як і раніше, цей відсоток є вкрай низьким. У той же час, значна частка експертів визначила зміни до правової та регуляторної бази, як негативні протягом цього періоду часу (36,4%). Решта респондентів (з урахуванням найбільшої частки) повідомили про відсутність змін у правовому (сектори 54,5%) або регуляторному (45,5%) полі.

У цілому, ситуація в секторі сільськогосподарської політики України відзначається тенденціями українського Уряду втручатися в ринок зерна (через Аграрний фонд) та інші аналогічні ринки, через певні обмеження та заборони. Коли такі заходи вводяться через бажання забезпечити достатню кількість продуктів харчування в країні, то це зрозуміло; в той же час, якщо така політика використовується для регулювання ринків та цін, то це не працює в нинішніх умовах глобалізованої економіки та знижує конкурентоспроможність цього важливого сектору. Експертне співтовариство уважно стежить за законодавством у цій сфері; й ми хочемо нагадати та знову заявити про необхідність інформувати бізнес-спільноту заздалегідь про будь-які зміни та нові механізми, які плануються до запровадження, а також про необхідність звертатись за професійною допомогою до представників приватного сектору та зберігати зворотній зв'язок.

Палата продовжуватиме проводити широку інформаційно-роз'яснювальну кампанію та підтримувати робочий діалог між відповідними державними органами, представниками інвестиційного співтовариства, партнерськими організаціями та міжнародними фінансовими установами з метою обговорювання питань та проблем, які було згадано у цій секції «Партнерства», та сприяння чітким й прозорим практикам здійснення інвестиційної діяльності в Україні.

Джерела: Державний комітет статистики України, Міністерства аграрної політики України, Міністерства економіки України

ТОВАРИ ШИРОКОГО ВЖИТКУ (FMCG) ТА РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ

Сектор роздрібної торгівлі був одним із тих, що найбільше постраждали від глобальної фінансової кризи. Ринок товарів широкого вжитку (далі — FMCG) багато в чому залежить від купівельної спроможності людей та їхньої готовності витратити гроші на споживчі товари. Очевидно, що негативні наслідки кризи на сектор були швидкими й значними. За даними Державного комітету статистики України, загальний оборот роздрібної торгівлі, в тому числі вуличних ринків та індивідуальних підприємців, знизився на 16,6% в 2009 році в порівнянні з 2008 роком й склав 442793 млрд грн станом на кінець 2009 року. Організований оборот роздрібної торгівлі скоротився на 20,6% в 2009 році в порівнянні з 2008 і склав 229855 млрд грн станом на кінець 2009 року.

Скорочення обороту роздрібної торгівлі в 2009 році було викликано зниженням Індексу реальної заробітної плати (на 11%), зростанням безробіття (на 10% протягом перших шести місяців 2009 року) та збільшенням вартості банківських кредитів, особливо тих, що видавались в іноземній валюті (у зв'язку з ослабленням гривні).

До 2008 року і початку 2009 року сектор FMCG був серед найдинамічніших секторів в Україні, і, отже, серед найпривабливіших для інвестування. Доступність банківських кредитів була ключовим чинником розвитку багатьох інвестиційних проектів комерційних і торгових площ, будівництва, а також розвитку нових торгових мереж. Однак, саме цей же фактор пізніше створив великі проблеми в цьому секторі.

Практично всі компанії роздрібної торгівлі, що працюють в Україні, зіткнулися з труднощами погашення банківських кредитів. Компанії зі значними короткостроковими зобов'язаннями були першими, хто зіткнувся з цими проблемами. Багато з заходів — мінімізація витрат, оптимізації доходів, перегляд орендних платежів і графіків, звільнення персоналу та скорочення зарплат — не допомогло компаніям виправити ситуацію. Щоб залишитись у бізнесі, деякі роздрібні торговці провели реструктуризацію своїх зобов'язань і з метою відстрочення платежів змінили свої угоди з постачальниками.

Деякі компанії були змушені покинути ринок, оскільки не змогли працювати в таких складних умовах. Наприклад, у 2008-2009 дві російські компанії покинули український ринок. Одна з цих компаній — Мідленд, яка діяла на сході та півночі України, а інша — Вестер, яка володіла магазинами в Сімферополі, Тернополі, Хмельницькому. Компанія Інтермаркет та Союз продали свої мережі магазинів, щоб сплатити борги своїм постачальникам. Нова лінія була вимушена продати частину своїх акцій для вирішення складної ситуації, в якій вона опинилась. У цілому, кількість роздрібних компаній зараз ведуть переговори з потенційними інвесторами та покупцями, щоб виправити ситуацію.

Коли сектор бурхливо розвивався, майже усі великі компанії роздрібної торгівлі активно розширяли свій бізнес у регіонах України. Однак, з кінця 2008 року вони були змушені припинити такі регіональні проникнення через глобальну кризу. Не допомогло навіть значне зниження орендної плати в регіонах, що відбулося через кризу. Компанії все рівно змушені були закрити свої мережі в невеликих містах, зосередившись на операціях в великих містах України.

Борги компаній, зниження купівельної спроможності споживачів й, як результат, спад прибутку, змусили ряд підприємств роздрібної торгівлі до договорів злиття та поглинання, що збільшило кількість великих роздрібних мереж. У той же час, рівень концентрації на українському роздрібному секторі, як і раніше незначний. Наприклад, у Франції 85% внутрішнього ринку належить п'ятьом найбільшим роздрібним компаніям. Аналогічна ситуація склалася в Німеччині, де п'ять найбільших компаній контролюють 65% роздрібного товарообігу.

Згідно даних «ГТ Партнери України» (консалтингова компанія), станом на кінець 2009 року, вісім національних роздрібних компаній (з роздрібними мережами у чотирьох-п'яти регіонах України), сім регіональних компаній (з роздрібними мережами у двох-трьох регіонах) та сорок вісім місцевих компаній (з роздрібними мережами в одному регіоні) діяли в країні. Крім того, п'ять міжнародних роздрібних компаній працюють на українському ринку за станом на кінець 2009 року.

Очевидно, що національні роздрібні компанії володіють найбільшою кількістю торговельних площ в Україні (816000 квадратних метрів); місцеві компанії — 352500 квадратних метрів торговельних площ, а також регіональні і національні торговці володіють 294500 кв м та 279500 кв м, відповідно (за даними «ГТ Партнери Україна»).

На підставі оцінок цієї консалтингової компанії, близько половини (51,4%) обороту роздрібною торгівлю належить компаніям національного рівня.

У перші шість місяців 2009 року зниження споживання не було суттєвим. За даними GfK¹, у перші шість місяців 2009 року, обсяг споживання практично залишався на рівні першого півріччя 2008 року, незважаючи на помітне зростання цін. Частка елітних товарів дещо знизилася в порівнянні з часткою традиційних (середній рівень цін) товарів, яка збільшилась в першому півріччі 2009 року.

Таблиця 1. Топ 10 компаній на ринку товарів широкого вжитку (у грошовому вираженні, %)

Компанія	Січень - Червень 2008	Компанія	Січень - Червень 2009
Проктер & Гембл	4,4	Проктер & Гембл	4,7
Нестле	2,9	Нестле	2,8
Рошен	2,7	Рошен	2,7
Крафт	2,2	Крафт	2,4
Кернел	1,5	Кернел	1,8
АВК	1,5	АВК	1,5
Банге	1,5	Банге	1,4
Хенкель	1,5	Хенкель	1,3
Оболонь	1,4	Оболонь	1,2
Сан Інбев	1,2	Сан Інбев	1,2

Джерело: GfK Україна

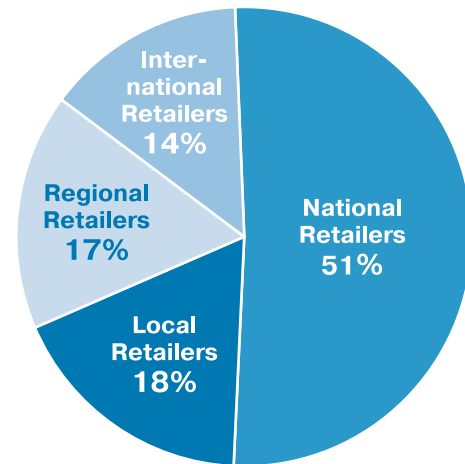
торгівлі ринок переживає важкі часи (наприклад, за даними «Індексу глобальної роздрібною торгівлі 2009 А.Т. Кеарну»² Україна посідає 17 місце серед 30 країн вже два роки поспіль). Відновлення сектору буде залежати від макроекономічної ситуації та доступності банківських кредитів. Зниження прибутковості галузі й обмеження доступу до фінансових ресурсів уможливають нові договори покупок на українському ринку.

Джерела: «ГТ Партнери України», GfK Україна, А.Т. Кеарну, Державний комітет статистики України

¹ Опитування GfK охопило 5000 домашніх господарств, що доповіли про кожну покупку з запропонованого списку 60 товарів.

² Річний «Індекс глобальної роздрібною торгівлі А.Т. Кеарну» охоплює 30 країн з перехідною економікою, кожна з яких оцінюється за 100 бальною шкалою. Чим вищим є рейтинг, тим більшою є потреба країни в іноземному інвестуванні. Показники Індексу базуються на чотирьох ключових змінних: рівень ризикованості країни та ведення бізнесу, ринкова привабливість, сконцентрованість ринку та часові рамки. Для отримання більш детального опису Індексу, натисніть на посилання нижче: http://www.atkearney.com/images/global/pdf/2009_Global_Retail_Development_Index.pdf.

Діаграма 1. Загальний обсяг роздрібною товарообігу за видами роздрібних компаній, у %

Джерело: «ГТ Партнери України»

Проктер & Гембл в даний час є лідером на ринку товарів повсякденного вжитку. Більше того, компанія продовжує посилювати свої лідерські позиції. Крафт і Хенкель також поліпшили свої рейтинги серед лідерів ринку в перші шість місяців 2009 року. Конті опинилася в групі першого десятка компаній у 2009 році, тоді як у 2008 році вона не належала до лідерів ринку.

Незважаючи на досить позитивну оцінку міжнародними експертами конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості українського ринку роздрібною

ТУРИЗМ

Сектор туризму є одним з найбільш прибуткових і динамічних галузей світової економіки. Для багатьох країн цей сектор став важливим джерелом поповнення державного бюджету. В Україні, незважаючи на значний потенціал туристичної індустрії, внесок цього сектору в бюджет залишається на рівні близько 2% протягом останніх кількох років. Україна, як країна з унікальним географічним розташуванням, багатими природними ресурсами й кліматичними умовами, цікавою історією та культурою, і, нарешті, достатніми людськими й матеріальними ресурсами, як і раніше, не використовує потенціал у сфері туризму, а також відстає від багатьох країн у розвитку цього сектору.

За даними звіту Світового економічного форуму «Індекс Конкурентоспроможності Туризму 2009», Україна посідає 77 місце серед 133 країн. Така позиція України залишається незмінною з 2008 року. Такі країни-сусіди України, як Польща й Росія, помітно покращили позиції в цьому рейтингу (вони займають відповідно 58 і 59 місця). Україна займає порівняно високі позиції по таким показникам, як кількість пам'яток всесвітньої природної спадщини (40) і кількість культурних об'єктів всесвітньої спадщини (65), на жаль, вона посідає низькі місця по інших позиціях: розмір та ефективність оподаткування (126), якість доріг (120).

У цілому ситуація в українському секторі туризму є досить стабільною, про що говорять результати опитування в лютому 2010 року експертів-представників компаній-членів Палати. Більшість респондентів (66,7%) заявили про відсутність змін у загальній ситуації протягом останніх 11 місяців (квітень 2009 – лютий 2010 року). Тільки чверть з експертів відзначила, що існують позитивні тенденції (25%). Решта експертів (8,3%) відзначили зміни в секторі, як негативні.

При оцінці рівня конкурентоспроможності українського туристичного сектору в порівнянні з сусідніми країнами протягом квітня 2009 року – лютого 2010 року, майже половина опитаних (41,7%) не виявила ніяких змін цього показника. У той же час, чверть експертів (25%) вважають, що конкурентоспроможність сектору була укріплена, в той самий час значна частина респондентів повідомила, що конкурентоспроможність у порівнянні з сусідніми країнами зменшилась (33,3%). Тенденція послаблення конкурентоспроможності українського сектору туризму в порівнянні з сусідніми країнами також знаходить підтвердження у звіті Всесвітнього економічного форуму «Індекс Конкурентоспроможності Туризму 2009». Зокрема, сусідні країни, такі як Росія і Румунія поліпшили свої рейтинги за цим показником у 2009 році в порівнянні з 2008 роком (Росія піднялась з 64 на 59, Румунія — з 69 на 66), тоді як рейтинг України залишився на тому ж рівні (77).

Український сектор туризму ще не є повністю розвинутим. Досвід та практика, що використовуються багатьма країнами, ще не набули розповсюдження в Україні. Наприклад, в країнах з розвиненим сектором туризму, близько 60-80% ринку належить кільком великим компаніям, які надають високоякісні послуги й пропонують свої продукти під єдиним брендом через велику кількість невеликих дистриб'юторів. Ситуація в Україні на сьогодні є протилежною. За даними Державної служби туризму і курортів, станом на кінець 2009 року, 7327 компаній мали дійсні ліцензії на надання туристичних послуг.

Незважаючи на щорічне зростання, як зазначається в офіційній статистиці, кількість туристів в Україні залишалась досить невеликою протягом останніх кількох років. А в 2009 році кількість туристів, що приїхали в Україну скоротилась.

Згідно з даними Державної служби туризму і курортів України, протягом перших дев'яти місяців 2009 року 16,5 млн. іноземців відвідали Україну, що на 18% (або 3,7 млн. осіб) менше, ніж за аналогічний період 2008 року. Кількість приватних, ділових поїздок та організованих турів по Україні знизилася за вищезгаданий період (на 18%, 23% та 24% відповідно). Як і в попередні роки, згідно з офіційною статистикою, переваж-

Таблиця 1. Розподіл в'їзного туризму в Україну за призначенням, 1-3 квартали 2009

Ціль поїздки	Кількість людей	Відсоток	Зменшення к 1 - 3 кварталів 2008
Ділові поїздки	657 300	4%	на 23% або 201 900 людей
Організовані поїздки	1 200 100	7%	на 24% або 384 300 людей
Приватні поїздки	14 598 000	89%	на 18% або 3,1 млн людей

Джерело: Державна служба туризму і курортів України

на більшість іноземців приїхали в Україну в приватні поїздки (89%), 7% припадає на організовані подорожі та 4% приїхали в ділові поїздки.

Більшість іноземців, які прибули в Україну протягом перших дев'яти місяців 2009 року, були громадянами держав-учасників СНД (71%). Їхня кількість трохи знизилась в порівнянні з аналогічним періодом 2008 року (тільки на 6%). Це скорочення відбулося в основному за рахунок меншої кількості відвідувачів з Грузії (26%), Азербайджану (15%), Казахстану (13%), Білорусі та Росії (по 9%).

Трохи більше чверті від загального обсягу іноземців, які приїхали в Україну, це — громадяни з країн ЄС (27%). Ці країни продемонстрували найбільш різке скорочення числа людей, які приїхали в Україну (39%). Найбільш помітне зниження відбулося серед громадян Польщі (52%), Угорщини (30%), Румунії (27%), Словаччини (20%) та Німеччини (по 6%).

Таблиця 2. Розподіл в'їзного туризму в Україну за країнами, 1-3 квартали 2009

Країни	Кількість людей (млн)	Відсоток	Зменшення к 1 - 3 кварталів 2008
СНД	11,7	71 %	на 6% або 802,900 людей
ЄС	4,4	27 %	на 39% або 2.9 млн людей
Інші країни	0,35	2 %	на 9% або 36,500 людей

Джерело: Державна служба туризму і курортів України

На відміну від внутрішніх подорожей, виїзний туризм не продемонстрував значного зниження у 2009 році. За даними Державної служби туризму і курортів, доля виїзного туризму зменшилась тільки на 2% (або 223 100 осіб) протягом перших дев'яти місяців 2009 року в порівнянні з аналогічним періодом 2008 року. У загальній складності 11,6 млн. українців виїжджали за межі України за перші дев'ять місяців 2009 року.

Таблиця 3. Розподіл виїзного туризму з України за призначенням, 1-3 квартал 2009

Ціль подорожі	Кількість	Відсоток	Динаміка порівняння 1-3 кварталів 2008
Ділові поїздки	611 100	5%	Зменшення на 14%, або 100 800 людей
Організовані поїздки	1 179 400	10%	Зменшення на 19%, або 283 300 людей
Приватні поїздки	9 843 200	85%	Зменшення на 2%, або 160 900 людей

Джерело: Державна служба туризму і курортів України

Частка українців, які подорожували в країни СНД була трохи більшою, ніж частка тих, хто подорожував до країн ЄС протягом перших дев'яти місяців 2009 року (54% і 40% відповідно). У той же час, частка українців, які подорожували в країни СНД скоротилась на 9% у порівнянні з першими дев'ятьма місяцями 2008 року, а частка тих, хто подорожував до країн ЄС зріс на 17%.

Скорочення кількості туристів у країни СНД відбувалось в основному за рахунок зниження кількості українців, які подорожували в Узбекистан (35%), Білорусь (20%), Росії (11%) та Грузію (за 9%). У той же час відбулось збільшення кількості тих, хто подорожував у Великобританію (36%), Польщу (36%), Угорщину (28%), Болгарію (19%) та Німеччину (по 10 %).

Таблиця 4. Розподіл виїзного туризму в Україну за країнами, 1-3 квартали 2009

Країни	Кількість людей (млн)	Відсоток	Динаміка порівняння 1-3 кварталів 2008
СНД	6.2	54 %	Зменшення на 9% або 596,000 людей
ЄС	4.7	40 %	Зменшення на 17% або 672,000 людей
Інші країни	0.7	6 %	Зменшення на 29% або 299,100 людей

Джерело: Державна служба туризму і курортів України

СТИСЛИЙ ОГЛЯД СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ ТУРИЗМ

Обсяг послуг, які надають українські туристичні агентства, зменшився. Зокрема, в перші шість місяців 2009 року українські туристичні агентства надали послуги 2 млн туристам, що на 22% менше, ніж за той же період у 2008 році. Виїзний туризм найбільш всього відчув на собі негативний вплив кризи: кількість виїжджаючих за кордон туристів скоротилась на 34%. Крім того, кількість туристів, що прибувають та отримують послуги українських туристичних агентств, скоротилась на 27%. Внутрішній туризм не відчув такого впливу: кількість внутрішніх туристів скоротилась лише на 10%.

Важливо відзначити, що незважаючи на значне скорочення обсягу наданих туристичних послуг, доходи українських туристичних агентств скоротилися непомітно. В перші дев'ять місяців 2009 року обсяг туристичних послуг, що надаються скоротилися лише на 8% у порівнянні з аналогічним періодом 2008 року; обсяг склав майже 5,8 млрд. грн.

Державні туристичні програми розвитку сектору передбачають, що Урядом буде забезпечено тільки 20% необхідних інвестицій, решта, як очікується, повинно надходити від приватних інвесторів. Тим не менше, бізнес, схоже, не горить бажанням інвестувати в український туризм. Експерти поділяють думку, що відсутність політичної стабільності разом з недосконалим законодавством, особливо у сфері оподаткування, земельних відносин, будівництва, є ключовими факторами, що гальмують інвестиції. Тим не менше багато інвесторів розуміють потенціал українського туризму та є зацікавленими у проектах, якщо відбудуться відповідні зміни у законодавстві та покращення у політичній ситуації.

За результатами експертного опитування Палати на початку 2010 року, туристичні агентства, які працюють на українському ринку тривалий час, мають помірні очікування щодо інвестування в український туризм у найближчому майбутньому. Більшість респондентів планують зберегти рівень інвестицій на рівні попереднього року (66,7%), а чверть компаній (25%) очікують скорочення інвестицій у 2010 році. Тільки 8,3% експертів відзначили, що їхні компанії планують збільшити інвестиції у цьому році.

Очевидно, що з метою стимулювання інвесторів та залучення їх до українського туристичного сектору, необхідно створити сприятливе бізнес середовище в цілому й в секторі туризму зокрема. Уряд зробив деякі кроки в цьому напрямку вже у 2008 році, коли Кабінет Міністрів затвердив «Стратегію розвитку туризму і курортів», спрямовану на поліпшення інвестиційного клімату в галузі туризму. Тим не менш,

більшість державних посадових осіб, відповідальних за регулювання сектора туризму, визнали, що існують проблеми належного забезпечення виконання цієї стратегії, що негативно впливає на виконання програми. Крім того, Проект Закону «Про заходи щодо державної підтримки розвитку туристичної індустрії в Україні при підготовці проведення Чемпіонату Європи з футболу 2012 року», який покликаний виправити ситуацію в галузі, ще не прийнято.

За результатами опитування експертів Палати, на сьогодні зусилля Уряду з активізації розвитку туристичного сектору, є недостатніми. Зокрема, переважна більшість з них повідомила, що ніяких змін не відбулося ні в правовому (75%), регуляторному (75%) середовищах за період з квітня 2009 по лютий 2010 року. Крім того, 25% опитаних не відмітили негативних змін у нормативно-правовій базі. Приблизно 16,7% сказали, що зміни у правовій сфері були негативними. Тільки 8,3% експертів повідомили про позитивні зміни. Що стосується регуляторної бази туризму, експерти не відзначили позитивних змін протягом розглянутого періоду.

Таким чином, подальший розвиток сектору туризму та підвищення його конкурентоспроможності залежить від реформування нормативно-правової бази з метою створення інвестиційно привабливого бізнес-клімату. Крім того, вирішальне значення для поліпшення має розвиток інфраструктури країни, а також факт забезпечення такого рівня туристичних послуг в Україні, що відповідатиме міжнародним стандартам. Без цих реформ значний розвиток туристичної галузі в Україні є малоімовірним.

Джерела: Світовий економічний форум, Державна служба туризму і курортів України, Державний комітет статистики України

ДЕСЯТЬ ПОДАТКОВИХ ІНІЦІАТИВ,
ЯКІ Б ЗРОБИЛИ УКРАЇНУ БІЛЬШ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЮ
У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

*ДЕСЯТЬ ПОДАТКОВИХ
ІНІЦІАТИВ, ЯКІ Б
ЗРОБИЛИ УКРАЇНУ БІЛЬШ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЮ
У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ*

У жовтні 2009 року Світовий Банк оприлюднив річний звіт «Ведення бізнесу 2010» (надалі «Звіт»)¹.

Загалом, показники 183 країни світу були проаналізовані та оцінені за 10 ключовими критеріями ведення бізнесу:

- Створення підприємств
- Закриття підприємств
- Сплата податків
- Отримання дозволів на будівництво
- Найм працівників
- Реєстрація прав власності
- Отримання кредитів
- Захист прав інвесторів
- Ведення міжнародної торгівлі та
- Забезпечення виконання контрактів

Україна посіла 142-е місце з поміж 183-х країн (145-те місце серед 181 економік у минулому році) за критеріями, що наведені вище. На жаль, з точки зору сплати податків Україна не покращила ситуацію та отримала 181-е місце з 183-х країн (180-е серед 181 країн у 2009 р). Порівняння країн відбувалося за наступними 3-ма ключовими критеріями в сфері оподаткування:

- Кількість податкових платежів на рік
- Середня кількість годин, витрачених на підготовку податкової звітності та
- Сукупне податкове навантаження (% прибутку).

Україна має найбільшу кількість податкових платежів на рік (147) серед усіх країн Східної Європи та Центральної Азії.

Україні вдалося показати кращі результати за кількістю годин, які підприємства витрачають на дотримання податкового законодавства (736 годин у порівнянні з 848 годин у 2008). Тим не менше, причина цього поліпшення не зовсім зрозуміла, тому що кількість податкових платежів і податкових заявок не змінилася з минулого року. Цілком можливо, що причиною цього є збільшення кількості українських підприємств, що практикують електронну податкову звітність та беруть участь в щорічному опитуванні.

Із нез'ясованих причин сукупне податкове навантаження залишилось незмінним (57,2%), хоча деякі податки, що відносяться до ділової активності, підвищилися в 2009 році.

Таким чином, результати дослідження підтверджують те, що податкові реформи не були здійснені в Україні протягом 2009 року, а деякі податки були навіть підвищені задля фінансування дефіциту бюджету в період фінансової кризи.

У цьому розділі ми спробуємо визначити деякі основні виклики в Україні у сфері оподаткування та надати практичні рекомендації для підвищення конкурентоспроможності податкової політики, ефективності та справедливості.

¹ Звіт розміщено — <http://www.doingbusiness.org/economyrankings> або http://www.doingbusiness.org/Documents/RegionalReports/DB10_Europe_Central_Asia.pdf. Детальна інформація про Україну доступна для завантаження: <http://www.doingbusiness.org/Documents/CountryProfiles/UKR.pdf>.

ДЕСЯТЬ ПОДАТКОВИХ ІНІЦІАТИВ, ЯКІ Б ЗРОБИЛИ УКРАЇНУ БІЛЬШ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЮ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

1. Справедливість в питаннях оподаткування та покращення податкового адміністрування та контролю за дотриманням податкового законодавства

Окрім наявності конкурентних податкових ставок, характерними рисами конкурентоспроможної системи оподаткування є податкова ефективність, справедливість та нейтральність, мінімально-необхідні витрати робочого часу та грошових ресурсів на подачу податкової звітності, а також налагоджена система податкового адміністрування та контролю за виконанням податкового законодавства. Оскільки оподаткування є важливим чинником для ведення будь-якого бізнесу, то чим більше податкова система країни відповідає вищевказаним критеріям, тим більше конкурентних переваг має така система порівняно з податковими системами інших країн.

Справедливість та нейтральність оподаткування є ключовими факторами податкової конкурентоспроможності й наріжним каменем ефективної системи оподаткування. Концепція справедливого оподаткування не обмежується лише необхідністю сплачувати справедливу частку податків в залежності від економічного становища платника податків. Вона є значно ширшою та включає збалансованість прав та обов'язків податкових органів і платників податків, а також справедливе адміністрування податків та контроль за дотриманням податкового законодавства.

Нейтральність передбачає справедливу та збалансовану податкову політику та такі підходи, коли господарські рішення приймаються на основі економічних чинників, а не зумовлені податковими факторами. Нейтральність оподаткування заохочує підприємців шукати нові бізнес рішення та можливості для свого бізнесу, а не витрачати значний час та ресурси на спроби мінімізувати податки. Недостатній рівень нейтральності в оподаткуванні часто призводить до викривлень та ускладнень, як для суб'єктів господарювання при визначенні своїх податкових зобов'язань, так і для податкових органів при адмініструванні податків. Таким чином, побічними ефектами податкової нейтральності є зменшення витрат на підготовку податкової звітності та податкове адміністрування, а також підвищення ефективності сплати податків.

На жаль, українська податкова система містить елементи, що можуть мати бюрократичний, та каральний характер, а також упереджене та несправедливе ставлення до платників податків. Нижче наведені деякі приклади, що ілюструють такі проблеми:

- Податкові штрафні санкції, що застосовуються до українських підприємств, є необґрунтовано високими. На практиці, на українські підприємства накладаються податкові штрафи, що зазвичай складають від 50% до 300% донарахованих податкових зобов'язань. Крім того, пеня може нараховуватися за невчасну сплату донарахованих податкових зобов'язань. Натомість існують обмежені заходи та механізми для заохочення податкових органів щодо відшкодування ПДВ та інших податків та представлення податкової документації згідно законодавства, що діє в інтересах платників податків;
- Українські підприємства часто висловлюють своє занепокоєння тим, що податкові органи надають формальні відписки, а не чіткі роз'яснення з проблемних питань оподаткування; часто займають необґрунтовану та невважену позицію під час проведення податкових перевірок, особливо при посиланні на податкові норми, що мають неоднозначне (множинне) тлумачення, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь платника податків. На жаль, податкові органи та суди часто ігнорують законодавчо закріплений принцип про конфлікт інтересів у сфері оподаткування, а саме: податкові норми, що мають неоднозначне (множинне) тлумачення, повинні трактуватися на користь платника податку;
- Існує занепокоєння щодо того, що податкові спори не отримують об'єктивного розгляду в адміністративному порядку²;

² Податкові органи узагальнили статистику за 1 півріччя 2008 по відношенню до податкових спорів, які розглядалися з використанням адміністративних процедур (див. лист Державної податкової адміністрації України № 14874/7/25-0017 від 24 липня 2008). Хоча є деякі сумніви в точності цієї податкової інформації, ці офіційні статистичні дані показують, що тільки 20,8% податкових спорів вирішуються на користь платників податків. Ситуація з податкових апеляцій ще менш обнадійлива тому, що тільки 4,2% апеляцій по ПДВ та 3,4% корпоративного податку на прибуток були вирішені на користь платників податків. У 2009 році статистика залишається практично незмінною, тому що тільки 20,1% всіх податкових заперечень були задоволені з боку податкових органів (див. лист Державної податкової адміністрації України No.8885/7/25-0017 від 28 квітня 2009).

- Податкові закони та підзаконні акти сформульовані таким чином, щоб максимально ускладнити можливість для платників податків оскаржити рішення податкових органів. Зокрема, платники податків мають у своєму розпорядженні лише 3 дні для подання своїх заперечень щодо результатів податкових перевірок та лише 10 днів для офіційного оскарження податкових повідомлень-рішень без ризику застосування значних податкових санкцій. Такі короткі строки значно ускладнюють можливість для багатьох підприємців звернутися за професійною допомогою та підготувати аргументований захист (особливо що стосується оскарження податкових рішень стосовно численних та складних податкових питань);
- Головний податковий закон вимагає, щоб всі податкові ініціативи, пов'язані з введенням нових податкових пільг, змін податків, та / чи процедур для розрахунку податків і платежів, було прийнято, як закон щонайменше за шість місяців до початку нового бюджетного року та набирає чинності з 1 січня відповідного бюджетного року. На практиці, проте, ця законодавча вимога виконується не послідовно;
- Вимога щодо подання податкової звітності поштою принаймні за 10 днів до кінцевого терміну подання такої податкової звітності є необґрунтованою, оскільки терміни, визначені для підготовки та подання податкової звітності, і так є досить короткими³;
- Несправедливим є накладення податковими органами штрафів на платників податків за несвоєчасну сплату податків у випадку, коли платники податків вчасно подали платіжне доручення на сплату податків до банку, але банк не здійснив переказ цих коштів у визначений термін;
- Той самий прибуток може оподатковуватися двічі. Наприклад, якщо фізична особа отримує акції від роботодавця на пільгових умовах, така особа має сплатити податок на доходи фізичних осіб, виходячи із справедливої ринкової вартості цих акцій. Однак така справедлива ринкова вартість не враховується при розрахунку вартості придбання акцій для цілей оподаткування. В результаті, якщо в майбутньому ця особа приймає рішення продати придбані акції, то вона повинна буде знову сплачувати податок на доходи фізичних осіб з усієї справедливої ринкової вартості акцій, оскільки вже оподаткована ринкова вартість придбання акцій не враховується при розрахунку доходу для цілей оподаткування. Так само, якщо підприємство безкоштовно отримує (як подарунок) обладнання чи інші активи, то воно має включити справедливую ринкову вартість таких активів до оподаткованого прибутку та сплатити податок на прибуток за ставкою 25%. Однак, таке підприємство зазвичай не може нараховувати амортизаційні відрахування на вартість безкоштовно отриманих (подарованих) активів для цілей оподаткування, та може зіткнутися з необхідністю знову сплатити податок на прибуток підприємств у разі отримання будь-яких надходжень від подальшої реалізації подарованих активів;
- Податкова система не є оптимально нейтральною: часто виникає ситуація, коли спеціальні податки та збори застосовуються лише до певних галузей економіки⁴, чи коли лише обрані галузі або платники податків отримують спеціальний податковий статус, пільги та звільнення від сплати податків⁵ при відсутності чіткого та достатнього обґрунтування надання таких податкових переваг.

³ Наприклад, декларація з ПДВ повинна бути подана впродовж 20 днів після закінчення звітного місяця, а декларація з податку на прибуток підприємства — впродовж 40 днів після закінчення вітнього кварталу.

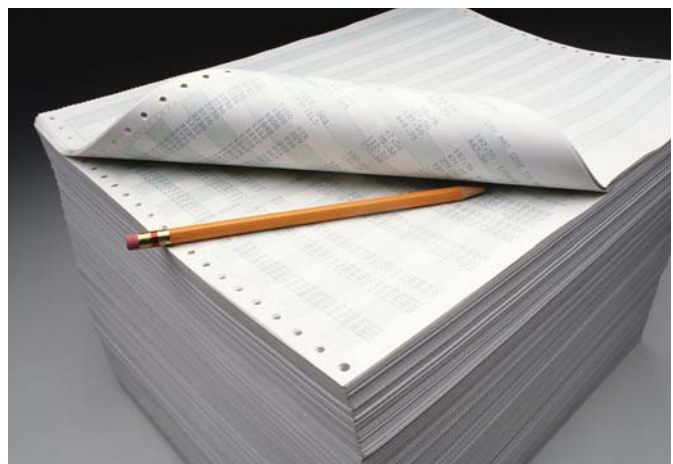
⁴ Наприклад, спеціальні податки або обов'язкові збори розповсюджуються на компанії у сфері реклами, телекомунікації, виробництва та розповсюдження алкогольних напоїв, вина та пива та на сектор нерухомості.

⁵ Наприклад, приватні підприємці можуть обрати режим сплати фіксованого податку, малі та середні підприємства можуть обрати спеціальний режим оподаткування, а також спеціальні режими оподаткування існують для страхових та сільськогосподарських компаній.

ДЕСЯТЬ ПОДАТКОВИХ ІНІЦІАТИВ, ЯКІ Б ЗРОБИЛИ УКРАЇНУ БІЛЬШ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЮ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Рекомендації:

- Розглянути можливість проведення міжнародного порівняльного аналізу практики податкового адміністрування в Україні та підходів до адміністрування податків в інших країнах та впровадити відповідні рекомендації з поліпшення податкового адміністрування в Україні;
- Права, обов'язки та відповідальність платників податків та податкових органів повинні бути збалансованими та справедливими. Наприклад, податкові органи повинні нести фінансову відповідальність перед платниками податків за несвоєчасне повернення податків чи несвоєчасне вчинення інших дій, передбачених податковим законодавством. У багатьох податкових системах існує справедлива практика для податкових органів, які добровільно нараховують та сплачують штрафні санкції на користь платників податків (без необхідності проходження довготривалого та затратного судового розгляду). Доцільним було б розповсюдження подібної податкової практики в Україні, що було б не лише справедливим по відношенню до платників податків⁶, але й призвело б до зниження витрат часу та ресурсів, як держави, так і платників податків при вирішенні простих та зрозумілих спорів;
- Розглянути доцільність зменшення розміру податкових штрафів до більш економічно обґрунтованого рівня (скажімо, 15%) та ввести практику нарахування податкової пені, починаючи з дати, передбаченої для сплати податкового зобов'язання та закінчуючи датою фактичної сплати донарахованого податного зобов'язання до бюджету. Пеня на податкову заборгованість може розраховуватись в залежності від облікової ставки Національного банку України (наприклад, 120% облікової ставки НБУ);
- Податкові органи та суди могли б більш справедливо застосовувати законодавчий принцип, згідно з яким при наявності неоднозначного (множинного) тлумачення податкової норми, така норма повинна тлумачитись на користь платника податку⁷. Окрім того, варто законодавчо закріпити інші важливі податкові принципи (наприклад, про неприпустимість оподаткування одного й того ж економічного прибутку більш ніж один раз) податкової системи України;
- Ділові кола України очікують від податкових органів неупереджених та чітких роз'яснень з податкових питань;
- Існуючі судові та адміністративні процедури вирішення податкових спорів варто було б реформувати та посилити. Перш за все, податкові органи повинні застосовувати обґрунтований та справедливий підхід стосовно податкових перевірок платників податків та нарахування додаткових податкових зобов'язань. Вони могли б докладати більше зусиль для вирішення більшості спірних податкових питань шляхом переговорів та компромісу, та звести вирішення податкових спорів із застосуванням формальних судових чи адміністративних процедур в основному до фундаментальних та/або безпрецедентних податкових питань. Такий підхід був би менш затратним з точки зору часу та ресурсів, та більш вигідним у порівнянні із формальним судовим розглядом. З точки зору суб'єктів господарювання, витрачати час та ресурси на оскарження донарахованих сум податків та штрафів при відсутності аргументованої та законодавчо підкріпленої податкової позиції є економічно невиправданим, оскільки шанси виграти податковий спір були б досить обмеженими. Податковим органам варто застосувати аналогічний підхід та більше уваги приділяти

⁶ Платники податків мають дуже обмежений вплив на податкові органи, оскільки вони не мають права видавати приписи щодо обов'язкової оцінки діяльності податкових органів.

⁷ Такий підхід буде мотивувати Уряд та Парламент України покращувати якість податкового законодавства.

наявності достатніх податкових аргументів, законодавчої позиції та матеріальності податного питання, а не намагатися оскаржити та до-нарахувати податкові зобов'язання стосовно всіх потенційних податкових питань, які податкові органи можуть виявити під час податкових перевірок. Податкові органи повинні із більшим розумінням ставитися до значних витрат бюджету, що витрачаються на судовий розгляд податкових справ. Суб'єкти господарювання зазвичай несуть суттєві додаткові витрати у зв'язку із судовим захистом своєї податкової позиції, і ці витрати можуть відноситись на валові витрати для цілей оподаткування;

- Всі податкові ініціативи, пов'язані з введенням нових податкових пільг, зміни податків та / або процедур для розрахунку і сплати податків повинні прийматися як закон не менш як за 6 місяців до початку нового бюджетного року та набирати чинність на 1 січня відповідного бюджетного року;
- Варто подовжити кінцеві строки подання платниками податків податкових позовів та апеляцій (без накладення податкових санкцій) до 45 днів, щоб платники податків мали достатньо часу на підготовку обґрунтованої податкової позиції та на звернення за професійною допомогою у разі необхідності;
- Варто дозволити платникам податків подавати податкову звітність звичайним або рекомендованим листом принаймні за один день до кінцевого строку, передбаченого для подання такої звітності;
- Скасувати практику накладення на платників податків податкових штрафів та пені за несвоєчасну сплату податків у випадках, що платники податків вчасно надавали платіжні доручення про сплату податків до своїх банків, але останні не здійснювали переказ коштів у визначений для цього термін;
- Нараховувати податковим агентам (та надати податковим агентам можливість самостійно нараховувати) звичайні податкові санкції за несплату податку на репатріацію при виплаті визначених платежів на користь певних категорій платників податків (у тому числі нерезидентів) за умови сплати такими платниками податку відповідного податку до бюджету. На жаль, існуючі вимоги податкового законодавства передбачають сплату одного і того ж податку двічі, а саме, перший раз — податковим агентом⁸, а другий раз — самим платником податків. Рекомендується передбачити податковий штраф у розмірі 5%, який би застосовувався до податкового агента, якщо останній самостійно виявить факт неутримання та несплати податку до бюджету, та надалі самостійно сплатить до бюджету суму податку разом із податковим штрафом у розмірі 5% несвоєчасно сплаченого податку. Нарешті, було б справедливим, якби податкові органи застосовували звичайні податкові штрафи до податкових агентів за несвоєчасне утримання податку при виплаті визначених платежів, а не стягували б необґрунтований та несправедливий податковий штраф у розмірі 200%;
- Варто запровадити спеціальні податкові суди, які б спеціалізувалися на вирішенні митних, податкових та інших фіскальних спорів. Такий підхід міг би сприяти вдосконаленню процесу податкового судочинства, підвищенню професійного рівня суддів та поглибленню їх знань, а також підвищенню якості судових рішень. Наразі, було б доцільним приділити особливу увагу постійному поглибленню податкових знань, навичок та професіоналізму суддів, що розглядають податкові спори (наприклад, через участь у семінарах з питань оподаткування, конференціях, зустрічах комітетів, т.д., обов'язкове проходження спеціальних навчальних курсів з питань оподаткування і т.д.);
- Варто більш активно залучати податкових та фінансових директорів великих українських підприємств, а також інших зацікавлених сторін до розробки податкової політики та законодавства. Такі представники ділових кіл є справжніми професіоналами, що мають практичний досвід роботи з важливими податковими питаннями, що кожен день постають перед вітчизняними підприємствами. Вони також мають практичні ідеї щодо поліпшення податкової сфери та майбутнього розвитку української системи оподаткування;
- Варто систематизувати усі закони у сфері оподаткування в один вичерпний податковий документ (Податковий кодекс), в якому також були б враховані податкові рекомендації, що містяться у цьому документі.

⁸ На додаток до сплати власне суми податку, на податкового агента може бути накладений податковий штраф у розмірі 200% від суми несплаченого податку.

ДЕСЯТЬ ПОДАТКОВИХ ІНІЦІАТИВ, ЯКІ Б ЗРОБИЛИ УКРАЇНУ БІЛЬШ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЮ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

2. Вдосконалення законодавства з ПДВ та процедур адміністрування ПДВ

Податок на додану вартість (ПДВ) є основним податком на споживання в Україні, що складає приблизно 40% від усіх бюджетних надходжень в 2009 році. В той же час, ПДВ очевидно залишається одним з найбільш заплутаних та проблемних податків з точки зору його застосування, адміністрування та механізму відшкодування. З часу прийняття нової редакції Закону України «Про податок на додану вартість» у 1997 році, до цього закону було внесено більш ніж 130 змін та доповнень, а податкова база була дещо зруйнована постійним введенням спеціальних режимів оподаткування для різних сегментів бізнесу, а також введенням численних податкових пільг та переваг для окремих платників податків та галузей. Варто зазначити, що справа про відшкодування ПДВ наразі залишається єдиним українським податковим спором, що вирішувався в Європейському суді з прав людини.

Україна взяла на себе зобов'язання привести свої законодавчі акти щодо ПДВ до європейських стандартів у цій області. Незважаючи на досягнення певного прогресу в наблизненні українських законів стосовно ПДВ до європейських Директив з ПДВ, більше зусиль варто докласти для узгодження українських законів з питань ПДВ з Директивою ЄС з ПДВ та практикою її застосування, у тому числі і що стосується узгодження підходу до оподаткування ПДВ надання послуг нерезидентам з бухгалтерського обліку, а також аудиторських, юридичних, податкових та інших консультаційних послуг.

Спрощені (спеціальні) режими оподаткування та численні пільгові умови оподаткування ПДВ додають складнощів при дотриманні законодавчих вимог та адмініструванні ПДВ, та створюють передумови для несплати податків, податкових зловживань та корупції. Більш того, відсутність будь-яких заохочень та засобів впливу на податкові органи щодо своєчасної обробки заяв на відшкодування ПДВ зменшує ефективність податкового адміністрування ПДВ. Систематичні затримки в отриманні відшкодування ПДВ спричиняють спустошуючий вплив на експортно-орієнтовані галузі промисловості, будівництво та багато інших галузей, що є ключовими для економічного зростання та успішного розвитку України. До того як буде вдосконалений механізм відшкодування ПДВ, в якості тимчасових заходів варто розглянути можливість введення альтернативних механізмів відшкодування ПДВ без залучення готівкових коштів з державного бюджету, включаючи, зокрема, застосування механізму податкових векселів при імпорті товарів в Україну, що існував до 2008 року.

Рекомендації:

- Вдосконалити законодавчі та підзаконні акти з оподаткування ПДВ шляхом приведення їх у відповідність до Директиви ЄС з ПДВ та практики її застосування, включаючи і практику оподаткування ПДВ поставки нерезидентам послуг з бухгалтерського обліку, а також аудиторських, юридичних, податкових та інших консультаційних послуг;
- Зменшити кількість пільг з оподаткування ПДВ, пільгових умов та спеціальних режимів оподаткування для того, щоб запобігти зменшенню податкової бази;
- Запровадити певні стимули для податкових органів з метою прискорення своєчасного розгляду заяв по відшкодуванню ПДВ, поліпшення адміністрування ПДВ, а також прискорення відшкодування ПДВ та допомоги українським підприємцям у боротьбі з наслідками фінансової кризи. Разом з українськими діловими колами варто розробити новий механізм відшкодування ПДВ, який відповідав би європейським практикам у цій сфері;
- Знову повернутися до практики існування податкових векселів при імпорті, як тимчасового податкового механізму, який би існував до моменту вдосконалення механізму відшкодування ПДВ;

- Розробити та, якомога швидше, запровадити повний перелік заходів, необхідних для вдосконалення адміністрування ПДВ та практики його застосування. Покращене податкове адміністрування ПДВ має забезпечити адекватне та єдине застосування податкових правил, підвищити надходження від ПДВ, вирішити питання неналежних заяв про відшкодування ПДВ, а також вдосконалити та зробити більш ефективною саму процедуру відшкодування ПДВ.

3. Узгодженість бухгалтерського та податкового обліку; віднесення на валові витрати затрат, пов'язаних з господарською діяльністю

Суб'єкти господарювання в Україні повинні вести, готувати та подавати окрему бухгалтерську (фінансову) та податкову звітність. Прибуток або збиток підприємства, розрахований для цілей бухгалтерського обліку та для цілей оподаткування часто є настільки фундаментально різним, що в Україні навіть не існує вимоги подавати бухгалтерську звітність разом із деклараціями з податку на прибуток підприємства. Основними концептуальними відмінностями між розрахунком прибутку або збитку для бухгалтерських та податкових цілей є період, в якому дохід або видатки визнаються для бухгалтерських та податкових цілей, вимоги щодо наявності первинної (облікової) документації для підтвердження відповідних операцій, віднесення на валові витрати підприємства певних затрат, оподаткування певних фінансових операцій та деякі інші важливі розбіжності.

Існуюча практика ведення, підготовки та подання двох фундаментально різних пакетів фінансової звітності є значним адміністративним тягарем для українських підприємств та створює певні проблеми для правильного розрахунку прибутку або збитку для цілей оподаткування. Такий підхід також ускладнює перевірку українських підприємств податковими органами.

З урахуванням зазначеного вище, було б доцільно розглянути можливість максимального узгодження бухгалтерської та податкової звітності, та визначити бухгалтерський прибуток або збиток в якості відправної точки для розрахунку прибутку або збитку для цілей оподаткування. Практичне застосування такої ініціативи призвело б до більш ефективного процесу підготовки податкової звітності та зменшило б час, необхідний для її підготовки. Також такий підхід поліпшив би податковий рейтинг України та сприяв би покращенню якості законодавства з податку на прибуток підприємств, оскільки основна увага приділялась би податковим коригуванням бухгалтерського прибутку, а не представляла абсолютно відмінної системи правил податкового обчислення.

Податкове законодавство та позиція податкових органів мають бути більш виваженими стосовно можливості віднесення на валові витрати затрат, пов'язаних з господарською діяльністю, та визнання податкових збитків. На практиці, витрати більшості підприємств на цілі, що не пов'язані, прямо чи опосередковано, з господарською діяльністю таких підприємств, є скоріше виключенням ніж правилом, та кількість таких операцій є досить обмеженою. Також, податкові органи повинні обережно підходити до оскарження податкових збитків чи витрат, пов'язаних з господарською діяльністю, лише на тій підставі, що підприємство не здійснює господарську діяльність, оскільки така позиція може автоматично вплинути на статус підприємства, як платника податку на прибуток підприємств.

Надмірні та економічно необґрунтовані обмеження стосовно віднесення затрат на валові витрати підприємства можуть призвести до збільшення податкових зобов'язань з податку на прибуток та, відповідно, вплинути на податкову конкурентоспроможність України навіть, якщо номінальна ставка податку на прибуток підприємства у розмірі 25% продовжить залишатися досить виваженою. Також, надмірні та економічно необґрунтовані податкові обмеження можуть ускладнити процес підготовки податкової звітності та її перевірки податковими органами.

Варто зосередитись на важливих податкових коригуваннях до прибутку чи збитку, що розраховується відповідно до вимог бухгалтерського обліку згідно загальною податковою політикою. Такими обґрунтованими податковими коригуваннями можуть бути наступні важливі коригування:

- Різні ставки для розрахунку амортизаційних відрахувань при віднесенні на витрати частини вартості матеріальних та нематеріальних активів;

ДЕСЯТЬ ПОДАТКОВИХ ІНІЦІАТИВ, ЯКІ Б ЗРОБИЛИ УКРАЇНУ БІЛЬШ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЮ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

- Обґрунтовані обмеження стосовно віднесення на валові витрати процентів нарахованих чи сплачених на користь нерезидентів, що контролюють українські підприємствами з недостатньою капіталізацією;
- Заборона відносити на валові витрати (чи можливість віднесення лише в обмеженому обсязі) певних затрат, що не пов'язані із господарською діяльністю підприємства або торгівлею;
- Заборона відносити на валові витрати податок на прибуток, а також податкові штрафи та пеню;
- Можливість враховувати податкові збитки попередніх податкових періодів при розрахунку податкового прибутку чи збитку наступних податкових періодів;
- Можливість існування різних підходів для цілей бухгалтерського та податкового обліку, щодо формування та віднесення на витрати резервів по сумнівній та безнадійній заборгованості.

Часто податкові органи займають дуже обмежену позицію стосовно того, які витрати або збитки підприємства, на думку податкових органів, пов'язані з господарською діяльністю підприємства. Далі наведено найбільш типові приклади витрат або збитків, які податковими органами вважаються такими, що не пов'язані з господарською діяльністю підприємств:

- Витрати або збитки, понесені підприємствами на початку своєї діяльності;
- Витрати або збитки, понесені підприємствами, які не здійснюють активних господарських операцій;
- Витрати чи збитки підприємств із значними господарськими операціями, що продовжують нести збитки протягом декількох податкових періодів чи навіть років;
- Збитки, понесені підприємствами в результаті вибуття активів без отримання відповідної компенсації, або продажу активів за ціною, нижчою за вартість придбання чи податкову вартість (наприклад, збитки, що виникають в результаті знищення активів; втрати активів чи їхнє пошкодження; закінчення строку реалізації товарів чи при наявності інших причин, що впливають на вартість активів).

На думку податкових органів, єдиним доказом господарської діяльності підприємства є наявність у нього доходів та чистого прибутку (тобто, доходів, що перевищують витрати та амортизаційні нарахування). Податковим органам варто бути більш зваженими при вирішенні питання про оскарження господарських видатків та збитків. Замість того, щоб використовувати штучний підхід, що базується виключно на наявності доходів від господарської діяльності та чистого прибутку, доцільним було б зосередитись на економічних реаліях та рисах характерних для ведення будь-якої господарської діяльності при визначенні наявності такої діяльності.

Рекомендації:

- Розглянути можливість внесення змін до податкового законодавства з тим, щоб прибуток або збитки, розраховані для цілей бухгалтерського обліку, стали відправною точкою для визначення оподатковуваного доходу або збитків шляхом внесення відповідних податкових коригувань, які б зменшували чи збільшували бухгалтерський прибуток чи збиток;
- Було б доцільним, щоб такі податкові коригування до бухгалтерського прибутку або збитку бути обґрунтованими та обмежувалися лише найважливішими коригуваннями в рамках загальної податкової політики;
- Податкові органи повинні бути більш виваженими при оскарженні збитків та витрат на тій підставі, що ці збитки чи витрати були понесені за відсутності господарської діяльності підприємства, або не були пов'язані з господарською діяльністю такого підприємства. Замість використання штучного підходу, що базується виключно на наявності доходів від господарської діяльності та чистого прибутку, доцільним було б брати до уваги економічні реалії характерні для ведення будь-якої господарської діяльності при визначенні наявності такої діяльності.

4. Подовжені податкові періоди та граничні терміни для подання податкової звітності

Українські підприємства повинні часто готувати та подавати численну податкову звітність. За підрахунками авторів звіту, середньостатистична українська компанія витрачає приблизно 848 годин (106 робочих днів) на те, щоб виконати вимоги законодавства щодо подачі основної податкової звітності в Україні. Цей показник є майже вдвічі вищим, ніж у Росії (448 годин) та втричі вищим, ніж у Казахстані (271 година). З огляду на витрати часу та вартості ресурсів, необхідних на виконання вимог податкового законодавства, Люксембург залишається країною з найефективнішою податковою системою, де потрібно витратити лише 59 годин на рік на виконання основних вимог щодо підготовки податкової звітності.

Виконання вимог щодо частого подання значної податкової звітності, лягає значним адміністративним тягарем не лише на українські підприємства, але й на податкові органи. Українське ділове співтовариство розуміє необхідність подання податкової звітності, але підкреслює, що недостатньо зусиль докладається для того, щоб зробити підготовку та подачу податкової звітності більш ефективним процесом, на який би витрачалося менше часу.

На практиці, українські підприємства витрачають багато часу та зусиль на збір та обробку відповідної фінансової та податкової інформації, необхідної для підготовки податкової звітності. У багатьох випадках не існує жодної реальної необхідності та переваг як для підприємств, так і для податкових органів у зв'язку із частою подачею податкової звітності (наприклад, подачі квартальних декларацій з податку на прибуток підприємствами, що мають податкові збитки). Крім того, очікуваного податкового результату можна досягнути й без частого подання податкової звітності (наприклад, авансові (попередні) податкові платежі можуть бути легко розраховані на основі суми податкових зобов'язань за попередній рік та/або шляхом застосування інших прийнятних податкових критеріїв).

Вимоги щодо частого та надмірного подання податкової звітності призводять до того, що українські підприємства повинні утримувати роздуті штати у бухгалтерських та податкових відділах, а також сплачувати значні кошти за послуги спеціалістів з питань оподаткування. Надмірні вимоги щодо подачі податкової звітності відвертають увагу керівництва від вирішення важливих господарських питань та змушують їх витратити багато часу на вирішення суто адміністративних питань. Такі умови негативно позначаються на конкурентоспроможності українських підприємств у порівнянні з іноземними компаніями. Зрештою, такі додаткові витрати, пов'язані із підготовкою податкової звітності, є одним з факторів, що впливають на збільшення цін за товари та послуги українських підприємств, та можуть негативно вплинути на їхню конкурентоспроможність на світових ринках.

Вимоги щодо частоті подачі численної податкової звітності також створюють проблеми для самих податкових органів, оскільки останні повинні зібрати, обробити, перевірити та зберігати надмірну кількість податкових декларацій та форм. Відповідно, вони наймають та утримують надмірну кількість працівників для виконання цих функцій, що є неефективним та затратним для бюджету та платників податків.

Таким чином, результатом переходу з квартальної податкової звітності на річну звітність, та із щомісячної податкової звітності до квартальної звітності, стала б значна економія часу та коштів як для підприємств,

ДЕСЯТЬ ПОДАТКОВИХ ІНІЦІАТИВ, ЯКІ Б ЗРОБИЛИ УКРАЇНУ БІЛЬШ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЮ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

так і для податкових органів. Збільшення строків для підготовки та подання податкової звітності також відповідає міжнародним стандартам та практиці⁹. Нарешті, зменшення податкового тягаря при подачі податкової звітності значно покращить податковий рейтинг України та покращить інвестиційний клімат, що сприятиме покращенню конкурентоспроможності національної економіки стосовно інших країн.

Рекомендації:

- Варто перейти з квартальної на річну подачу податкової звітності, особливо що стосується податкової звітності з податку на прибуток підприємств;
- Варто перейти з місячної на квартальну подачу податкової звітності, особливо що стосується податкової звітності з ПДВ;
- Для того, щоб забезпечити ефективну та справедливую сплату податку на прибуток протягом податкового року, українські підприємства можуть сплачувати попередню суму податку на прибуток на основі певних критеріїв, чи розрахункову суму податку на прибуток рівними платежами, що сплачуються щоквартально. Фактична сума таких щоквартальних виплат може розраховуватися на основі простого податкового розрахунку. Наприклад, такі податкові платежі можуть розраховуватися з урахуванням податкових зобов'язань підприємства за попередній рік (тобто, у розмірі 1/4 податку на прибуток за попередній рік), або з урахуванням очікуваного зобов'язання з податку на прибуток підприємства на поточний рік, або у розмірі 0,5% від суми реалізації товарів (робіт, послуг), що розраховується для цілей бухгалтерського обліку, в залежності від того, яка з вищевказаних сум є найменшою. Різниця між фактичними та попередньо сплаченими податковими зобов'язаннями з податку на прибуток (при наявності) сплачується не пізніше 31 березня року, що слідує за звітним податковим роком, разом з авансовою сплатою податку на прибуток підприємства за перший квартал наступного податкового року;
- Варто передбачити справедливі та обґрунтовані терміни для підготовки та подачі річної податкової звітності. Підхід, що використовується у багатьох країнах, передбачає, що такими справедливими та обґрунтованими строками для подання річної податкової звітності є строки від трьох до дев'яти місяців після закінчення відповідного податкового року.

⁹ Наприклад, у США, Канаді та більшості країн-членів ЄС існує лише річна звітність з податку на прибуток підприємств.

5. Оподаткування операцій із фінансування в рамках корпоративних груп

Вільний обіг фінансових ресурсів є дуже важливим для корпоративних груп, що повсякчас шукають нові інвестиційні можливості та перспективи для росту свого бізнесу. А тому важливо забезпечити вільний обіг та податкову нейтральність обігу капіталу в рамках корпоративної групи для досягнення переваг, як в Україні, так і за її межами. На жаль, деякі операції, пов'язані із внутрішньо-груповим фінансуванням оподатковуються в Україні, що робить Україну менш конкурентоздатною порівняно з іншими країнами.

5.1 Фінансування шляхом участі у капіталі

Фінансування шляхом участі у капіталі є ефективним інструментом надання материнськими компаніями довгострокового капіталу своїм дочірнім підприємствам. Таке фінансування надзвичайно важливе для дочірніх компаній, оскільки воно зазвичай використовується для покриття їхніх операційних витрат та виконання договірних зобов'язань, особливо на етапі створення дочірніх підприємств. За своєю природою, фінансування в рамках корпоративної групи не є доходом дочірнього підприємства від здійснення господарської діяльності. Отже, необґрунтовано та недоцільно вважати таке фінансування доходом, що підлягає оподаткуванню.

Проте Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» виключає з об'єкту оподаткування лише зареєстровані внески до статутного капіталу та емісійний дохід. Відповідно, податкові органи України вимагають, щоб будь-які незареєстровані внески українських чи іноземних материнських компаній своїм дочірнім підприємствам включалися в оподатковуваний дохід дочірніх підприємств та оподатковувалися за ставкою 25%.

На практиці така ситуація призводить до того, що інвестори вимушені проходити обтяжливу та тривалу процедуру формального збільшення статутного капіталу та кожного разу вносити зміни до статутних документів дочірніх підприємств лише для того, щоб уникнути оподаткування фінансування, отриманого від материнських компаній.

5.2 Фінансування шляхом надання позичкового капіталу

Основна сума будь-якого позичкового фінансування, одержаного позичальником від позикодавця, не повинна вважатися прибутком позичальника, оскільки таке фінансування здійснюється на поворотній основі та за своєю природою не є доходом позичальника.

Відповідно до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», безпроцентна позика, надана власником-нерезидентом українському дочірньому підприємству, вважається оподатковуваним прибутком такого дочірнього підприємства. Разом з тим, безпроцентні позики одержані від резидентів-платників податку на прибуток (або, принаймні, платників податку, до яких застосовується стандартна ставка оподаткування прибутку підприємств) не вважаються прибутком одержувачів. Внаслідок цього іноземні материнські компанії фактично вимушені надавати процентні позики своїм українським дочірнім підприємствам замість безвідсоткових, що призводить до відтоку додаткового капіталу з України.

Відмінності в оподаткуванні внутрішньо-групового позичкового капіталу, наданого іноземними та вітчизняними власниками українським підприємствам, є необґрунтованими, несправедливими та дискримінаційними.

5.3 Фінансування постійних представництв

Відповідно до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», відокремлений підрозділ (постійне представництво) іноземної компанії в Україні вважається окремим платником податку, незалежним від такої юридичної особи. А отже, податкові органи вважають, що суми фінансової допомоги, отримані таким постійним представництвом від головного офісу іноземної компанії, є прибутком, який підлягає оподаткуванню.

ДЕСЯТЬ ПОДАТКОВИХ ІНІЦІАТИВ, ЯКІ Б ЗРОБИЛИ УКРАЇНУ БІЛЬШ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЮ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

З правової точки зору, передача коштів відбувається в межах однієї юридичної особи, а саме від головного офісу компанії до її відокремленого підрозділу (постійного представництва) в Україні. На відміну від дочірніх підприємств такий відокремлений підрозділ не є окремою юридичною особою. Отже, навіть якщо відокремлений підрозділ вважається окремим платником податку згідно з нормами Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», це не повинно призводити до оподаткування фінансової допомоги, яку іноземний головний офіс виділяє для свого відокремленого підрозділу в Україні.

Рекомендації:

- Внести відповідні зміни та доповнення до статті 4.2 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», які передбачатимуть, що внески до статутного капіталу та емісійний дохід не є об'єктами оподаткування податком на прибуток;
- Внести відповідні зміни та доповнення до статті 4.1 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», які б передбачали звільнення від оподаткування основної суми відсоткової та безвідсоткової позики, незалежно від того, чи є позикодавець резидентом чи нерезидентом України. При цьому можна спробувати застосувати концепцію умовно нарахованих процентів до безпроцентних позик;
- Доповнити Статтю 13.8 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» положеннями про те, що сума фінансової допомоги, наданої нерезидентом його відокремленому підрозділу (постійному представництву) в Україні, не є об'єктом оподаткування податком на прибуток. Це можна досягти шляхом поширення положень Статті 4.1.6 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» (стосовно операцій платника податку та його відокремлених підрозділів) на операції між головним офісом компанії-нерезидента та її відокремленим підрозділом в Україні.

6. Оподаткування дивідендів, що виплачуються компаніями корпоративної групи

6.1 Зарахування податків, сплачених за кордоном

Дивіденди, які компанія-резидент отримує від іншої компанії-резидента, звільнюються від оподаткування податком на прибуток підприємств, однак дивіденди, отримані від компанії-нерезидента, оподатковуються за стандартною ставкою податку на прибуток підприємств у розмірі 25%. При цьому дозволяється зарахування іноземних податків на репатріацію, сплачених резидентами при отриманні іноземних дивідендів від іноземних компаній, однак лише у разі наявності відповідної угоди про уникнення подвійного оподаткування. Такий режим оподаткування дивідендів, отриманих від нерезидентів України, є дискримінаційним у порівнянні з режимом, що існує для дивідендів, одержаних від українських підприємств, та не сприяє сплаті дивідендів іноземними дочірніми компаніями на користь своїх українських материнських компаній.

6.2 Авансовий внесок із податку на прибуток

Відповідно до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», українське підприємство, що виплачує дивіденди своїм власникам, повинно нарахувати та сплатити до бюджету авансовий внесок з податку на прибуток. Сума такого сплаченого авансового внеску з податку на прибуток може бути зарахована у зменшення поточних зобов'язань з податку на прибуток підприємства. Однак, такий механізм не завжди передбачає повне зарахування чи «повернення» податку, особливо у випадках, якщо після розподілу дивідендів платник податку немає або майже немає зобов'язань з податку на прибуток підприємств. Відповідно, сплата авансового внеску з податку на прибуток може призвести до подвійного оподаткування одного й того ж самого економічного прибутку: вперше — коли прибуток оподатковується в період його отримання, та вдруге — коли прибуток розподіляється власникам підприємства.

Для зменшення потенційно негативних наслідків від застосування такого механізму в Законі «Про оподаткування прибутку підприємств» були передбачені певні винятки при сплаті авансового внеску з податку на прибуток. Зокрема, українське підприємство може не сплачувати авансовий внесок з податку на прибуток підприємств при виплаті дивідендів, якщо сума дивідендів отриманих таким підприємством від інших українських компаній (в яких доля підприємства від участі в капіталі сягає не менш ніж 20%), становить не менш ніж 90% прибутку такого українського підприємства. Однак на практиці таке виключення має обмежене застосування, особливо у випадках, коли українське підприємство не є власне холдинговою компанією (тобто також здійснює іншу господарську діяльність).

Крім того, оподаткування дивідендів, отриманих фізичною особою-акціонером від українського підприємства, також призводить до подвійного оподаткування (наприклад, спочатку на рівні підприємства, а потім — на рівні окремого акціонера-фізичної особи). Рекомендується, або повністю виключити дивіденди, що сплачуються акціонерам-фізичним особам з бази оподаткування податком з доходів фізичних осіб, або принаймні запровадити зменшену ставку оподаткування у розмірі до 5% з метою забезпечення гармонізації оподаткування дивідендів¹⁰ з оподаткуванням процентного доходу та деяких інших пасивних доходів від здійснення інвестицій.

Рекомендації:

- Розглянути можливість звільнення від оподаткування певних видів доходів, отриманих українськими підприємствами у зв'язку з участю в капіталі іноземних компаній за певних умов. Зокрема, за таким податковим режимом можуть бути звільнені від оподаткування дивіденди від іноземних компаній (- а також прибутки від відчуження акцій іноземної компанії)¹¹. Такий податковий підхід відповідає найкращим податковим концепціям та практиці, що існують у багатьох європейських країнах¹², та сприятиме перетворенню України на сприятливу юрисдикцію для розташування холдингових компаній для українських та іноземних корпоративних груп, а також гармонізує підхід до оподаткування дивідендів, отриманих українськими підприємствами від вітчизняних та іноземних компаній;
- Розглянути можливість скасування механізму сплати авансового внеску з податку на прибуток для більшості підприємств для того, щоб не допускати подвійного оподаткування одного й того ж самого економічного прибутку. При цьому варто залишити в силі вимоги щодо сплати авансового внеску з податку на прибуток при розподілі прибутків особами, які звільнені від сплати податку на прибуток підприємств (наприклад, інвестиційні пайові фонди та компанії);
- Окремо розглянути можливість звільнення від сплати податку з доходів фізичних осіб або принаймні застосовувати зменшену ставку податку у розмірі 5% стосовно дивідендів, отриманих фізичними особами-резидентами України від українських підприємств для уникнення подвійного оподаткування одного й того ж самого економічного прибутку.

¹⁰ Відповідно до підпункту 4.2.12 пункту і 7.2. Особистого Закон про прибутковий податок (із змінами), деякі види інтересів, повинні обкладатися податком за пільговою ставкою прибуткового податку на 5%. Тим не менше, закон про оподаткування відсотків за зниженою ставкою податку було відкладено кілька разів, і в даний час відкладено до 2013 року.

¹¹ Наприклад, кваліфікована участь українського підприємства у капіталі іноземної компанії може становити не менш ніж 25% усіх випущених акцій іноземної компанії, що є резидентом країни, з якою Україна уклала угоду про уникнення подвійного оподаткування.

¹² Наприклад, режим звільнення існує в Голландії, Швейцарії та Люксембурзі.

ДЕСЯТЬ ПОДАТКОВИХ ІНІЦІАТИВ, ЯКІ Б ЗРОБИЛИ УКРАЇНУ БІЛЬШ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЮ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

7. Нейтральні податкові наслідки корпоративних реорганізацій

Корпоративна реорганізація є інструментом, що дозволяє українським підприємствам відповідати на виклики глобальної економіки. На жаль, податкове законодавство чітко не регулює податкові питання, що виникають при корпоративних реорганізаціях. У зв'язку з відсутністю чіткого регулювання податкових наслідків корпоративних реорганізацій, українські компанії часто змушені використовувати інші методи реструктуризації свого бізнесу.

Закон України «Про податок на додану вартість» передбачає лише одне загальне правило, згідно з яким корпоративна реорганізація не є об'єктом оподаткування ПДВ. У Законі України «Про оподаткування прибутку підприємств» взагалі відсутні положення, які б передбачали відсутність податкових наслідків з податку на прибуток підприємств при здійсненні корпоративних реорганізацій. За відсутності прямих податкових норм з цього приводу, податкові органи намагалися дещо прояснити ситуацію шляхом видачі відповідних листів-роз'яснень.

Відповідно до поточної ліберальної позиції податкових органів України, корпоративна реорганізація наразі не має негативних податкових наслідків з податку на прибуток для учасників реорганізації. У певних випадках така позиція податкових органів може навіть означати відсутність оподаткування прибутку від продажу акціонером всієї його долі в ході реорганізації (наприклад, прибутку, отриманого акціонером у грошовій формі замість акцій у реорганізованій компанії).

Враховуючи те, що податкові органи України можуть змінювати свою податкову позицію, їхні роз'яснення не можуть вважатися надійною запорукою відсутності податкових наслідків з податку на прибуток підприємств при здійсненні корпоративних реорганізацій.

Запровадження чіткого регулювання податкових наслідків корпоративних реорганізацій сприятиме консолідації підприємств та розширенню можливостей для бізнесу як на території України, так і за її межами.

Рекомендації:

- Розглянути можливість запровадження чіткого комплексного регулювання податкових наслідків усіх форм корпоративної реорганізації (злиття/об'єднання, відокремлення, ліквідація, тощо);
- В ідеалі податкові норми повинні передбачати, що податковий статус учасників до та після корпоративної реорганізації залишатиметься незмінним, оскільки, корпоративні реорганізації загалом не мають на меті отримання прибутку і не викликані податковими міркуваннями. Натомість, часто корпоративні реорганізації здійснюються з метою покращення корпоративної структури та процесів, а також для сприяння фінансуванню, консолідації та розширенню бізнесу. Якщо в рамках корпоративної реорганізації власник одержує акції або облигації «нового» підприємства в обмін на акції чи облигації підприємства-попередника, то він вважатися таким, що реалізував «старі» акції (облигації) на суму, що дорівнює вартості придбання «нових» акцій (облигацій), що не повинно спричинити будь-яких негативних податкових наслідків для власника. (Оскільки, серед іншого, обмін акцій (облигацій) на інші акції (облигації) не призводить до отримання власником доходів у грошовій формі, частка яких могла б бути використана для сплати податків). Варто зазначити, що вищезгадане звільнення від сплати податку на прибуток може не застосовуватися, якщо в результаті реорганізації власник отримує відшкодування за свої акції винагороду в грошовій або натуральній формі (окрім отримання цінних паперів чи корпоративних прав).

8. Подовження термінів визнання податкових збитків у майбутніх податкових періодах та запровадження оподаткування на рівні корпоративної групи

Часто потрібно багато років, щоб новостворене підприємство стало прибутковим¹³. Навіть великі діючі підприємства не захищені від проблем, пов'язаних з циклічним характером їхнього бізнесу, змінами у цінах та попитом на міжнародних ринках, сезонними факторами, форс мажорними обставинами, урядовим регулюванням та іншими негативними чинниками. Таким підприємствам може знадобитися багато часу для того, щоб подолати труднощі та знову почати отримувати прибуток.

Враховуючи те, що економічні цикли та негативні торговельні/фінансові тенденції по-різному впливають на діяльність підприємств, справедлива та ефективна система оподаткування повинна визнавати як прибутки, так і збитки при визначенні податкової позиції з податку на прибуток. Багато систем оподаткування визнають вищевказані економічні реалії та дозволяють підприємствам переносити та враховувати збитки в наступних чи минулих податкових періодах¹⁴ для зменшення впливу періодичних коливань прибутковості на податкові зобов'язання з податку на прибуток, та для забезпечення справедливості всієї системи оподаткування. Крім того, у багатьох податкових юрисдикціях вважається справедливим та логічним переносити накопичені збитки, понесені в процесі діяльності ліквідованих підприємств, до материнської компанії (тієї, що продовжує існувати після ліквідації в неї дочірнього підприємства) оскільки формально материнська компанія стає правонаступником ліквідованого підприємства та продовжує здійснювати її господарську діяльність. Багато іноземних податкових юрисдикцій також дозволяють підприємствам переносити збитки та враховувати їх при визначенні оподаткованого прибутку у минулих податкових періодах; це робиться для того, щоб підприємство мало змогу отримати відшкодування податку на прибуток, що був сплачений у минулому, а не чекало доки воно почне отримувати прибуток, проти якого можуть бути зараховані понесені податкові збитки.

Можливість переносити збитки на минулі або майбутні податкові періоди часто є вирішальним фактором для іноземних інвесторів при виборі країни для вкладення своїх інвестицій. Якщо Україна продовжуватиме обмежувати можливість перенесення збитків на майбутні податкові періоди тільки одним роком (такі обмеження були передбачені у законах про державний бюджет за декілька останніх років), вона буде не конкурентоздатною в порівнянні з податковими системами інших країн.

Один із підходів для вирішення питання податкових збитків є запровадження в Україні оподаткування на рівні групи підприємств. Для ситуації з податком на прибуток підприємств, оподаткування корпоративних груп означає право підприємств, що належать до одної корпоративної групи, об'єднувати (передавати) прибуток та/чи збитки, а також ділитися податковими атрибутами для цілей розрахунку та сплати податку на прибуток підприємств. Оподаткування на рівні корпоративної групи враховує реалії ведення бізнесу оскільки компанії групи є невід'ємною частиною окремого господарського об'єднання. Більш того, податкова позиція всієї корпоративної групи є більш виваженою та доцільною з економічної точки зору. Що стосується підприємств, то основними перевагами від запровадження механізму оподаткування на рівні групи підприємств є такі чинники:

- податкові збитки одного підприємства групи можуть враховуватися при розрахунку;
- податкованого прибутку іншого підприємства групи;
- податкові кредити та інші податкові атрибути є спільними для підприємств групи;
- відсутнє оподаткування дивідендів в рамках корпоративної групи;
- не оподатковується передача активів всередині групи, або таке оподаткування переноситься на майбутні податкові періоди;
- відсутнє оподаткування реструктуризації та реорганізації в рамках групи.

Що стосується податкових органів, то основними перевагами від запровадження механізму оподаткування на рівні групи підприємств є такі чинники:

- податкова система є більш справедливою оскільки враховуються бізнес реалії;

¹³ Наприклад, значний час виробнича компанія витрачає, як правило, на отримання дозволів та будівництво і оснащення заводу до початку виробництва товарів і отримання доходу. Ті ж самі економічні реалії можуть застосовуватися до компаній, які інвестують у нерухомість, роздрібну торгівлю та сільське господарство.

¹⁴ Наприклад, у Канаді збитки (некапітальні) можуть бути віднесеними на попередні періоди — до 3 років та наступні — до 20 років.

ДЕСЯТЬ ПОДАТКОВИХ ІНІЦІАТИВ, ЯКІ Б ЗРОБИЛИ УКРАЇНУ БІЛЬШ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЮ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

- зникають податкові перепони на шляху до створення ефективних національних господарських структур;
- зменшуються витрати на адміністрування та підготовку податкової звітності;
- зникають підстави для використання деяких «неприйнятних» податкових схем (наприклад, дублювання збитків, перерозподіл прибутку чи вартості активів).

Рекомендації:

- Розглянути можливість перенесення без обмежень податкових збитків на майбутні періоди та не застосовувати нещодавню практику обмеження перенесення податкових збитків лише одним роком, оскільки такий підхід ставить Україну в не вигідне становище відносно податкових систем в інших країнах;
- Дозволити перенесення накопичених податкових збитків підприємств, що реорганізуються, на користь підприємств- правонаступників у рамках корпоративних реорганізацій (ліквідації, злиття, тощо) без обмежень;
- Розглянути можливість запровадження механізму, який дозволить українським підприємствам переносити та враховувати податкові збитки при визначенні оподатковуваного доходу минулих років (принаймні на 1 рік назад);
- Розглянути можливість введення оподаткування на рівні груп підприємств та розпочати обговорення цього питання між податковими органами та бізнесовими колами;
- Розглянути можливість застосування податковими органами більш зваженого підходу щодо податкових збитків (наприклад, на відміну від сучасної практики, коли податкова перевірка ініціюється у випадку, якщо протягом чотирьох кварталів підряд підприємство відобразило в податковій звітності збитки, та невизнання податкових збитків на початковому етапі розвитку бізнесу у зв'язку із начебто відсутністю господарської діяльності).

9. Скасування незначних податків та консолідація деяких податків

Податкове законодавство України містить велику кількість податків та зборів. Значна кількість цих податків та зборів забезпечують незначні надходженнями до державного та місцевих бюджетів. Багато з таких податків практично не сплачуються у відповідні бюджети оскільки відсутні механізми їхнього стягнення, або ж надходження від таких податків є лише номінальними, оскільки ставки податків не переглядалися вже багато років. Наприклад, такі податки включають збір із власників собак, різні збори, пов'язані з гральним бізнесом, збір за право на проведення кіно- і телевізійних зйомок у громадських місцях тощо, а 14 місцевих податків забезпечують менше ніж 1% податкових надходжень до місцевих бюджетів.

Адміністрування таких незначних податків вимагає суттєвих зусиль податкових органів, що, у кінцевому результаті, призводить до додаткових витрат. А тому такі незначні податки неефективні. Варто також зазначити, що існують податки, що застосовуються лише до конкретної галузі економіки (наприклад, податок на рекламу та збір за розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства). Такі податки є невиправданими з точки зору податкової політики, оскільки вони накладають додатковий та вибірковий податковий тягар для підприємств лише певних галузей. Ці податки по своїй суті є дискримінаційними стосовно інших галузей економіки.

Виплата заробітної плати українськими підприємствами пов'язана зі сплатою низки зборів та відрахувань, що сплачуються за рахунок як роботодавців, так і з працівників. Для нарахування таких зборів до державних фондів соціального страхування та пенсійного фонду використовується практично однакова база нарахування, проте власне сплата таких зборів регулюються чотирма різними фондами. Консолідація зборів до державних фондів соціального страхування та пенсійного фонду в один соціальний податок, та запровадження єдиної ставки податку та бази оподаткування допоможе суттєво спростити процес стягнення обов'язкових платежів при виплаті заробітної плати. Крім того, такий підхід призведе до зменшення витрат на утримання персоналу трьох державних фондів соціального страхування та пенсійного фонду, які наразі відповідають за адміністрування відповідних нарахувань та утримань при виплаті заробітної плати.

Хоча українські податкові органи неодноразово заявляли про свою підтримку ідеї скасування несуттєвих податків та консолідацію різноманітних зборів при виплаті заробітної плати, жодних практичних результатів з цього приводу поки що досягнуто не було.

Рекомендації:

- Розглянути можливість скасування податків, надходження від яких є незначними для формування доходів бюджетів. Зокрема, розглянути можливість скасування податку з реклами та комунального податку разом з 10-ма незначними місцевими зборами відповідно до планів, оголошених Кабінетом Міністрів України у 2008 році;
- Розглянути можливість скасування збору за розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства;
- Розглянути можливість скасування збору за використання радіочастотного ресурсу України та спеціального пенсійного збору, що нараховується при операціях з машинами та нерухомістю, а також для операторів мобільного зв'язку;
- Розглянути можливість консолідації податку на землю та податку на нерухоме майно, що тільки планується запровадити, в єдиний податок на нерухомість;
- Розглянути можливість консолідації усіх платежів до державних фондів соціального страхування та до пенсійного фонду в єдиний соціальний податок.

10. Запровадження правил трансферного ціноутворення відповідно до директив ОЕСР

Правила трансферного ціноутворення в Україні залишаються невизначеними та доволі загальними, що дозволяє податковим органам довільно їх тлумачити. Обсяг цих правил є настільки широким, що вони застосовуються не тільки до операцій між пов'язаними особами, але й до всіх операцій за участю нерезидентів, осіб, звільнених від сплати податків, та осіб, що сплачують податки за зниженою ставкою оподаткування. Не дивно, що податкові органи також не дуже задоволені чинними правилами трансферного ціноутворення, які інколи можуть використовуватися підприємствами на свою користь для збільшення податкових збитків та уникнення сплати податків.

Намагаючись деталізувати правила трансферного ціноутворення, українські податкові органи розробили проект закону «Про застосування звичайних цін при здійсненні податкового контролю», поданий Кабінетом Міністрів на розгляд до Верховної Ради України у березні 2008 року. Проте ця спроба не була успішною, оскільки в грудні 2008 року Верховна Рада України відхилила цей законопроект.

У 1979 році Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) вперше видала Директиви щодо трансферного ціноутворення для міжнародних компаній та податкових органів (далі — «Директиви ОЕСР»), які стали авторитетним керівництвом з питань трансферного ціноутворення, що визнаються в усьому світі. Директиви ОЕСР підтримують застосування ринкових цін щодо операцій між пов'язаними компаніями у межах міжнародної корпоративної групи та підтримують традиційні методи ціноутворення в якості рекомендованих методів для впровадження цього принципу.

Україна не є членом ОЕСР, а, отже, Директиви ОЕСР не є обов'язковими для України. Проте для України було б стратегічно виправданим впровадження правила трансферного ціноутворення відповідно до Директив ОЕСР замість розробки власних підходів до трансферного ціноутворення. Небажання запровадити правила трансферного ціноутворення на основі Директив ОЕСР потенційно може призвести до виникнення численних спорів з податковими органами інших держав, які, як правило, застосовують методи визначення трансферних цін на основі Директив ОЕСР. Крім того, впровадження Директив ОЕСР сприяло б більшій прозорості системи оподаткування в Україні та кращому її розумінню іноземними інвесторами, заощадженню часу та коштів на розробку правил щодо трансферного ціноутворення та інтеграції України до ширшої економічної спільноти.

Рекомендації :

- Розглянути можливість запровадження правил трансферного ціноутворення відповідно до Директив ОЕСР.

ВИСНОВКИ

ВИСНОВКИ

Як було визначено на початку цього документу, Палата обрала для оцінки змін та прогресу, що пропонує цей новаторський продукт, індекс Глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму, який визначає конкурентоспроможність, як «сукупність інститутів, політики та чинників, що визначають рівень продуктивності праці в країні». Доповідь також продовжує: «рівень продуктивності, у свою чергу, визначає сталий рівень добробуту, який може бути отримано економікою». Іншими словами, більш конкурентоспроможні економіки, як правило, здатні отримувати більш високий рівень доходів для своїх громадян.

Ті країни, які мають конкурентні переваги в різних сферах, зможуть відновитися після кризи швидше й поновити потім свій розвиток. Це — ключовий висновок для українських політичних діячів та їх партнерів з приватного сектору, про який повинно пам'ятати під час співпраці, що націлена на зміцнення української економіки в інтересах всього населення, а також інвестиційного співтовариства.

Палата аналізувала не тільки вищезгадану доповідь Всесвітнього економічного форуму, але й такі продукти, як «Ведення бізнесу в ...» Світового банку та індекс економічної свободи The Wall Street Journal та фонду Heritage. У 2010 році в доповіді Світового банку, Україна займала 142-е місце серед 183 країн. Це є певне поліпшення (+4) в порівнянні з 2009 роком. Доповідь «Ведення бізнесу в ...» аналізує правила, які регулюють діяльність підприємств протягом їх життєвого циклу. Тут враховується процес відкриття бізнесу, транскордонну торгівлю, сплату податків та закриття підприємств. Однак, тут не вимірюється всі аспекти ділового середовища, які важливі для компаній та інвесторів. Не беруться до уваги безпека, макроекономічна стабільність, корупція, рівень кваліфікації тут також є спад в декількох категоріях, у тому числі таких важливих, як відкриття бізнесу (-8 позицій) та отримання кредиту (-3). У ряді інших ключових категорій, таких, як закриття бізнесу, транскордонної торгівлі, а також отримання дозволів на будівництво, то доповідь не фіксує ніякого прогресу.

The Wall Street Journal та Фундація Heritage простежують процеси економічної свободи у всіх країнах світу за допомогою впливового Індексу економічної свободи. Індекс 2010 було опубліковано 20 січня 2010 року та охоплює 183 країни світу, 179 з яких потрапили в рейтинг з оцінками на основі 10 показників, що охоплюють відкритість економіки, регуляторну ефективність, які включені в індекс це — індивідуальне розширення прав і можливостей, рівного відношення, а також заохочення конкуренції. Економіка України посіла 162-е місце в індексі 2010 року. Ця оцінка в 2,4 процентних пунктів нижче, ніж у минулому році, що відображає зменшення оцінки в 6 з 10 економічних свобод. Україна займає 43-е місце з 43 країн регіону Європи, а її загальний бал нижче, ніж середні світові показники. Висновок: «Україна відстає від інших європейських країн, особливо у сфері створення підприємницького середовища та викорінення корупції. Прогрес у сфері приватизації та по залученню іноземних інвестицій був повільним. Нормативна та регуляторна бази залишаються обтяжливими й неефективними. Бюрократичні перешкоди роблять комерційні операції та формування бізнесів складним завданням. Судовій системі не вистачає незалежності та потенціалу, а правові процедури, як правило, пов'язані з корупцією». Очевидно, що різні міжнародні інститути привертають увагу до систематичних проблем в різних сферах, що Україні необхідно вирішувати якомога скоріше.

Іноземні та вітчизняні інвестори також надсилають попереджувальні сигнали. Українська влада повинна прислухатись до таких сигналів та підготувати відповідні стратегічні плани, як відповідь на них. Палата продовжуватиме працювати, використовуючи існуючі формати, механізми та моделі для підтримання такого діалогу: Консультативної ради з питань іноземних інвестицій в Україні при Президенті України, Ради інвесторів при Кабінеті Міністрів України, громадських рад міністерств та державних комітетів, експертних рад комітетів Верховної Ради України, тощо, а також шукатиме нові формати для забезпечення послідовного та узгодженого співробітництва, спрямованого на підвищення конкурентоспроможності України. Мета полягає в забезпеченні послідовного та узгодженого співробітництва з метою зміцнення конкурентоспроможності України.

Партнерство є «живим» документом, який постійно оновлюватиметься у тісній співпраці з нашими партнерами з громадянського суспільства, експертами та міжнародними донорськими установами, з Комітетами і Робочими Групами Палати, а також з нашими партнерами — українськими державними установами. Комітети та робочі групи Палати разом з нашими партнерами в українському політичному істеблшменті також будуть відігравати свою важливу роль у цьому процесі.

Палата вітає та чекає на коментарі та критичні зауваження з метою постійного вдосконалення та узгодження тексту Партнерства, що є одним з найбільш повних пакетів з пропозиціями реформ, підготовленого інвестиційною спільнотою.

ПЛАН ДІЙ

ПЛАН ДІЙ

Банківські та фінансові послуги

Необхідні заходи	Коротко строковий 2010	Довго строковий 2011-12	Партнери — центральні державні органи України	Статус
1. Банківська діяльність, інвестування, валютний контроль				
1.1 Внести зміни до Закону "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.1991 N 1560-XII для впровадження чітких правил для процедур з іноземних інвестицій та інвестицій з боку резидентів в іноземні активи	+		Парламент	Має бути розроблено
1.2 Прийняти Проект Закону "Про валютне регулювання та валютний контроль в Україні, що дозволить проводити регулювання потоку інвестицій/вилучення інвестицій	+		Кабінет Міністрів, НБУ, Парламент	Має бути розроблено
1.3 Створити електронні документи для Митної Служби в якості перших кроків до створення електронної системи керування митними операціями		+	Кабінет Міністрів	Має бути розроблено
1.4 Анулювати або щонайменше внести зміни до Закону "Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті" No. 185/94, від 23 вересня 1994 року	+		Парламент	Має бути розроблено
1.5 Внести зміни до Закону "Про Національний банк України" та Закон "Про банки і банківську діяльність" таким чином, щоб Національний Банк України був би зобов'язаний встановлювати, хто є реальним та кінцевим фактичним власником українських комерційних банків, та робити таку інформацію доступною для ознайомлення громадськості.		+	Парламент	Має бути розроблено
1.6 Внести зміни до Закону "Про інститути спільного інвестування", щоб дозволити створення інвестиційних фондів, пайових та корпоративних, та дозволити роздрібним інвесторам брати участь в пайових інвестиційних трастах	+		Парламент	Має бути розроблено
1.7 Внести зміни до Закону "Про оподаткування прибутку підприємств"		+	Державна податкова адміністрація України, Кабінет Міністрів, Міністерство фінансів України, Парламент	Має бути розроблено
1.8 Прийняти та ввести в дію план дій та відповідні внутрішні постанови для започаткування реформи з модернізації банківської системи звітності, для зменшення кількості звітів та покращення якості звітів та системи управління ризиками в банках.	+		НБУ, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Кабінет Міністрів, Парламент	Має бути розроблено

Банківські та фінансові послуги

Необхідні заходи	Коротко строковий 2010	Довго строковий 2011-12	Партнери — центральні державні органи України	Статус
1.9 Створити, оприлюднити та регулярно оновлювати доступну базу даних з відповідями НБУ на запити від банків		+	НБУ	Має бути розроблено
1.10 Спростити Положення НБУ "Про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень" № 375, від 31 серпня 2001 року		+	НБУ	Має бути розроблено
1.11 Відкликати положення Постанови № 597 "Про переказування коштів у національній та іноземній валюті на користь нерезидентів за деякими операціями", що суперечать Законом	+		НБУ	Має бути розроблено
1.12 Схвалити відповідне Положення Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг "Про надання окремих фінансових послуг юридичними особами - суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами"	+		Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг	Має бути розроблено
1.13 Сприяти впровадженню Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності для фінансового сектору України, схваленої Розпорядженням Міністерства фінансів України № 911-р	+		Кабінет Міністрів	Має бути впроваджено
1.14 Внести зміни до Постанов НБУ №280 та №281	+		НБУ	Має бути змінено
1.15 Внести зміни до Постанови НБУ №122 по зниженню вимог до резидентів щодо отримання дозволу/ліцензії на інвестування за межами України	+		НБУ	Має бути змінено
1.16 Внести зміни до Постанови НБУ №49 для більшої гнучкості системи штрафів НБУ для банків за порушення валютного контролю, та погодити таку системою з рівнем порушення	+		НБУ	Має бути змінено
1.17 Внести зміни до Закону "Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті" № 85	+		НБУ, Кабінет Міністрів, Парламент	Має бути змінено
1.18 Внести зміни до Постанови НБУ №597 "Про оплату послуг та прав інтелектуальної власності за договорами нерезидентам" для відкликання положень, що не відповідають положенням Закону				
1.19 Внести зміни до Закону "Про страхування" для його приведення у відповідність до стандартів ЄС	+		Парламент	Має бути змінено
1.20 Прийняти необхідні законодавчі акти для функціонування Державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обмежень	+		Міністерство юстиції України, Кабінет Міністрів, Парламент	Має бути змінено

Банківські та фінансові послуги

1.21 Сприяти запровадженню Міністерством юстиції України електронного публічного реєстру судових рішень щодо питань, пов'язаних з фінансовим сектором		+	Міністерство юстиції України	Має бути змінено
1.22 Внести зміни до Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом"		+	Парламент	Має бути змінено
1.23 Прийняти Проект Закону "Про деривативи" у відповідності з міжнародними практиками.		+	НБУ, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Парламент	Має бути прийнято
2. Лізинг				
2.1 Внести зміни до Закону "Про фінансовий лізинг"		+	Парламент	Має бути прийнято
2.2 Внести зміни до Кодексу торговельного мореплавства України		+	Парламент	Має бути прийнято
2.3 Внести зміни до Закону "Про банки та банківську діяльність"			НБУ, Парламент	Має бути змінено
2.4 Внести зміни до Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг"		+	Парламент	Має бути розроблено
3. Цінні папери та фондовий ринок				
3.1 Внести зміни до Закону України "Про цінні папери та фондовий ринок"		+	Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Парламент	Має бути змінено
3.2 Прийняти Проект Закону "Про управління активами", коли відповідатиме міжнародним практикам.		+	Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Парламент	Має бути прийнято
3.3 Внести зміни до Закону "Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні" (№10/97-бп від 04.04.2006).		+	Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Парламент	Має бути прийнято
3.4 Зареєструвати в Верховній Раді Проект Закону "Про систему депозитарного обліку цінних паперів в Україні"		+	Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Парламент	Має бути розроблено
3.5 Розробити підзаконні акти щодо відповідних відносин між Національним депозитарієм України та іноземними депозитаріями		+	Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Парламент	Має бути розроблено

ПЛАН ДІЙ

Банківські та фінансові послуги

Необхідні заходи	Коротко строковий 2010	Довго строковий 2011-12	Партнери — центральні державні органи України	Статус
3.6 Внести зміни до Постанови НБУ №36 для обмеження вимог НБУ щодо ліцензування для продажу цінних паперів резидентам нерезидентами, якщо вартість транзакції перевищує 1 мільйон євро.	+		НБУ	Має бути змінено
4. Застава				
4.1 Замінити тимчасові процедури реєстрації застав на постійні	+		Міністерство юстиції України, Кабінет Міністрів	Має бути розроблено
4.2 Прийняти Проект Закону "Про внесення змін до деяких законів України щодо іпотечних облігацій"	+		Парламент	Має бути прийнято
5. Злиття та поглинання				
5.1 Внести зміни до Закону "Про захист економічної конкуренції"				

Інформаційно-комунікаційний сектор (ІКТ)

Необхідні заходи	Коротко строковий 2010	Довго строковий 2011-13	Партнери — центральні державні органи України	Статус
1. Гармонізувати національні правила в сфері електронного підпису з міжнародними принципами	+	+	Державний Комітет споживчої політики та стандартизації, Державний Комітет інформатизації, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України	Має бути завершено
2. Прийняти національні правила, щодо захисту персональних даних; впровадити систему національного захисту персональних даних	+	+	Парламент та відповідний орган, який відповідатиме за це питання	Має бути завершено
3. Розробити та прийняти правила ведення електронної комерції	+	+	Парламент, Державний Комітет інформатизації	Має бути завершено
4. Визначити обмеження та перешкоди на шляху до прискореного розвитку ІКТ індустрії, в тому числі податкові, митні та інші соціальні проблеми в цьому секторі; внести необхідні зміни з урахуванням пропозицій представників бізнесу та інвесторів		+	Кабінет Міністрів, Міністерство транспорту та зв'язку, Державний Комітет інформатизації та громадські організації	Має бути розроблено

Інформаційно-комунікаційний сектор (ІКТ)

5. Створити систему стимулів для співробітництва між вищими освітніми закладами, науковцями, студентами та підприємцями, а також інвесторами через створення спільних освітніх та прикладних проєктів, інноваційних центрів, бізнес інкубаторів, технологічних парків за визначеними спеціалізаціями		+	Кабінет Міністрів, Міністерство освіти і науки України	Має бути розроблено
--	--	---	--	---------------------

Кадрова політика та людські ресурси

Необхідні заходи	Коротко строковий 2010	Довго строковий 2011-12	Партнери — центральні державні органи України	Статус
Внести зміни у Трудовий кодекс у частині секцій з управління людськими ресурсами у дусі найкращих міжнародних законодавчих стандартів та практик, а також зменшити оподаткування заробітних плат	+		Комітет з питань соціальної політики та праці	Має бути змінено та прийнято у другому читанні

Митна політика

Необхідні заходи	Коротко строковий 2010	Довго строковий 2011-12	Партнери — центральні державні органи України	Статус
Митний кодекс України		+	Парламент	Має бути змінено та відповідати правилам СОТ й міжнародним договорам у митній політики

Охорона здоров'я

Необхідні заходи	Коротко строковий 2010	Довго строковий 2011-12	Партнери — центральні державні органи України	Статус
1.1 Прийняти новий Закон «Про медичні препарати»	+	+	Міністерство охорони здоров'я України (МОЗ), Державний Фармакологічний Центр МОЗ України, Парламент	Має бути прийнятий
1.2 Розробити систему відшкодування		+	МОЗ, М-во труда і соціальної політики України	Має бути прийнятий
1.3 Поліпшити процедури порядку здійснення державного контролю за якістю лікарських засобів	+		МОЗ, Державний Комітет з питань регуляторної політики та підприємництва, Державна інспекція з контролю якості лікарських засобів	To be improved and amended
1.4 Поліпшити процедури державних закупівель медичних продуктів (в тому числі уніфікацію вимог для місцевих і іноземних виробників)	+		МОЗ, Державний Фармакологічний Центр МОЗ України	Має бути покращено та прийнято

ПЛАН ДІЙ

Охорона здоров'я

Необхідні заходи	Коротко строковий 2010	Довго строковий 2011-12	Партнери — центральні державні органи України	Статус
1.5 Поліпшити процедури у сфері медичних випробувань в Україні	+		МОЗ, Державний Фармакологічний Центр МОЗ України	Має бути змінено
1.6 Відмінити ПДВ на імпортовані для випробувань препарати та внести відповідні зміни у законодавство	+		МОЗ, Державний Фармакологічний Центр МОЗ України	Має бути змінено

Паливо та енергетика

Необхідні заходи	Коротко строковий 2009	Довго строковий 2010-12	Партнери — центральні державні органи України	Статус
Розробити та прийняти зміни до чисельних законодавчих актів, що регулюють нафтогазовий сектор задля їхнього узгодження та стабілізації законодавства шляхом фіксування норм на рівні Законів (зокрема Кодекс «Про надра», Закон України «Про нафту і газ» та відповідні Постанови Кабінету Міністрів України)		+	Парламент, Міністерство охорони навколишнього природного середовища України, Державна Геологічна служба	Має бути розроблено
Прийняти Закон «Про принципи функціонування ринку газу»		+	Верховна Рада, Кабінет Міністрів	Має бути прийнятий

Податки

Необхідні заходи	Коротко строковий 2009	Довго строковий 2010-12	Партнери — центральні державні органи України	Статус
1. Внести зміни до Закону України «Про систему оподаткування» на основі рекомендацій членів Палати		+	Міністерство фінансів, Державна податкова адміністрація, Парламент	Має бути змінено
2. Внести зміни до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» на основі рекомендацій членів Палати	+		Міністерство фінансів, Державна податкова адміністрація, Парламент	Має бути змінено
3. Внести зміни до Закону України «Про податок на додану вартість» на основі рекомендацій членів Палати	+		Міністерство фінансів, Державна податкова адміністрація, Парламент	Має бути змінено
4. Внести зміни до Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» на основі рекомендацій членів Палати	+		Міністерство фінансів, Державна податкова адміністрація, Парламент	Має бути змінено
5. Внести зміни до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»	+		Міністерство фінансів, Державна податкова адміністрація, Парламент	Має бути змінено

Податки

6. Гармонізувати українське податкове законодавство з відповідним законодавством ЄС		+	Міністерство фінансів, Державна податкова адміністрація, Парламент	Має бути змінено
7. Прийняти Податковий кодекс		+	Міністерство фінансів, Державна податкова адміністрація, Парламент	Завершити внесення змін

Правова політика

Необхідні заходи	Коротко строковий 2010	Довго строковий 2011-13	Партнери – центральні державні органи України	Статус
1. Регуляторна політика				
1.1 Внести зміни до Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»	+		Парламент	Має бути змінено
2. Дозвільна система				
2.1 Внести зміни до Закону України «Про дозвільну систему в сфері господарської діяльності»	+		Уряд, Парламент	Має бути змінено
2.2 Внести зміни до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»	+		Уряд, Парламент	Має бути змінено
2.3 Внести зміни до Закону України «Про запровадження мораторію на видачу ліцензій на провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей»	+		Уряд, Парламент	Має бути змінено
2.4 Внести зміни до Закону України «Про хімічні джерела струму»	+		Уряд, Парламент	Має бути змінено
2.5 Внести зміни до Закону України «Про пожежну безпеку»	+		Уряд, Парламент	Має бути змінено
2.6 Внести зміни до Закону України «Про охорону праці»	+		Уряд, Парламент	Має бути змінено
2.7 Внести зміни до Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»	+		Уряд, МОЗ, Парламент	Має бути змінено
2.8 Внести зміни до Закону України «Про залізничний транспорт»	+		Міністерство транспорту та зв'язку, Парламент	Має бути змінено
2.9 Внести зміни до Закону України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них»	+		Уряд, Парламент	Має бути змінено
3. Захист прав інвесторів				
3.1 Внести зміни до Закону України «Про захист прав споживачів»	+		Уряд, Парламент	Має бути змінено
3.2 Внести зміни до Закону України «Про планування та забудову територій»	+		Уряд, Міністерство регіонального розвитку та будівництва, Парламент	Має бути змінено

Правова політика

Необхідні заходи	Коротко строковий 2010	Довго строковий 2011-13	Партнери — центральні державні органи України	Статус
3.3 Внести зміни до Закону України «Про архітектурну діяльність»	+		Уряд, Міністерство регіонального розвитку та будівництва, Парламент	Має бути змінено
3.4 Внести зміни до Закону України «Про основи містобудування»	+		Уряд, Міністерство регіонального розвитку та будівництва, Парламент	Має бути змінено
3.5 Внести зміни до Закону України «Про охорону культурної спадщини»	+		Уряд, Міністерство культури і туризму, Парламент	Має бути змінено
3.6 Лібералізувати режим іноземного інвестування (відмінити обмеження для іноземців щодо інвестування та повернення кредитів «Про внесення змін до деяких законів України з метою подолання негативних наслідків фінансової кризи» №1533-VI	+		Парламент	Має бути змінено
4. Державно-приватне партнерство				
4.1 Розробити проект Закону України «Про державно-приватне партнерство», який створить істотне правове підґрунтя для державно-приватних партнерств, та внести зміни до Законів України «Про концесії», «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг», «Про угоди про розподіл продукції», «Про фінансовий лізинг», «Про оренду державного та комунального майна» та «Про управління об'єктами державної власності»	+		Уряд, Міністерство економіки, Парламент	Має бути змінено
4.2 Створити можливості для використання різних форм державно-приватного партнерства. Форми, які на теперішній момент перераховані в проекті і Законі України "Про загальні засади розвитку державно-приватного партнерства в Україні", що розглядались Парламентом (концесії, спільні види діяльності, інш.), вже регулюються українським законодавством і не забезпечують ні державного, ні приватного партнерства, нових можливостей	+		Уряд, Міністерство економіки, Парламент	Має бути змінено
4.3 Розширити і визначити методи державної підтримки приватного партнерства, в тому числі шляхом внесення необхідних поправок до Бюджетного кодексу України (наприклад, розширити і уточнити механізми, за допомогою яких держава спрямовує фінансову підтримку приватним партнерам)	+		Уряд, Міністерство економіки, Парламент	Має бути змінено
4.4 Більш чітко визначити можливості для участі іноземних інвесторів у державно-приватному партнерстві в Україні	+		Уряд, Міністерство економіки, Парламент	Має бути змінено

Правова політика

5. Боротьба з рейдерськими атаками				
5.1 Підтримати створення відкритої та доступної для громадськості загальноукраїнської бази даних для боротьби з корпоративними атаками рейдерів, що міститиме інформацію про будь-якого рейдера та суддю, котрий виніс незаконне рішення на користь рейдерів	+		Уряд, Міністерство внутрішніх справ, М-во юстиції, М-во економіки	Має бути розроблено
5.2 Підтримати створення бази даних всіх судових апеляцій, зареєстрованих в Україні, та надати підприємцям доступ до такої інформації		+	Уряд, Міністерство внутрішніх справ, М-во юстиції, М-во економіки	Має бути розроблено
5.3 Забезпечити відкритість та загальний доступ до бази даних судових рішень	+		Уряд, Міністерство внутрішніх справ, М-во юстиції, М-во економіки	Має бути розроблено
5.4 Сприяти створенню національного депозитарію державних акціонерних товариств		+	Міністерство юстиції	Має бути розроблено
5.5 Внести зміни та доповнення до Закону України "Про судоустрій" для забезпечення гарантій незалежності суддів	+		Уряд, Міністерство юстиції, Парламент	Має бути змінено
5.6 Запровадити систему автоматичного розподілу справ в арбітражних судах, відповідальних за розгляд корпоративних спорів		+	Уряд, М-во юстиції, М-во економіки	Має бути розроблено та змінено
6. Змінити Земельний кодекс, Цивільний кодекс, Господарський кодекс, ліквідувати проблеми з земельним законодавством з поправками, внесеними у період з листопада 2009 - лютого 2010 рр.				
6.1 Внести зміни до Цивільного кодексу на основі рекомендацій ділової спільноти та членів Палати	+		Міністерство юстиції, Парламент	Має бути змінено
6.2 Внести зміни до Господарського кодексу на основі рекомендацій ділової спільноти та членів Палати	+		Міністерство юстиції, Парламент	Має бути змінено
6.3 Внести зміни до Земельного кодексу на основі рекомендацій ділової спільноти та членів Палати	+		Міністерство юстиції, Парламент	Має бути змінено
7. Приватизація				
7.1 Підтримати розробку та виконання довгострокового плану приватизації	+		Державний Комітет з питань земельних ресурсів, Парламент	Має бути змінено
8. Оптимізація правових форм ведення бізнесу Optimizing legal forms for doing business				
8.1 Внести зміни до Закону України «Про акціонерні товариства» з метою усунення невідповідностей та для чіткості	+		Фонд державного майна, Уряд, Парламент	Зміни мають бути розроблені та закон — прийнято
8.2 Прийняти підзаконні акти з метою сприяння й реалізації Закону України «Про акціонерні товариства»	+		Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Парламент	Регуляторні акти повинні бути підготовлені та прийняти

ПЛАН ДІЙ

Правова політика

Необхідні заходи	Коротко строковий 2010	Довго строковий 2011-13	Партнери — центральні державні органи України	Статус
8.3 Прийняти Закон України «Про товариства з обмеженою відповідальністю»	+		Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Парламент	Має бути прийнято

Сільське господарство

Необхідні заходи	Коротко строковий 2010	Довго строковий 2011-12	Партнери — центральні державні органи України	Статус
1.1 Розробити та підтримати прийняття Проекту Закону «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції»		+	Кабінет Міністрів, Парламент	Має бути розроблено
1.2 Внести зміни та пропозиції до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію»		+	Кабінет Міністрів, Парламент	Має бути розроблено
1.3 Внести зміни до Закону «Про оренду землі»	+		Кабінет Міністрів, Державний комітет України із земельних ресурсів, Парламент	Має бути змінено
1.4 Розробити та підтримати прийняття Проекту Закону України «Про ринок землі»	+		Кабінет Міністрів, Державний комітет України із земельних ресурсів, Парламент	Має бути розроблено
1.5 Розробити та підтримати прийняття Проекту Закону України «Про державний земельний кадастр»	+		Кабінет Міністрів, Державний комітет України із земельних ресурсів, Парламент	Має бути розроблено
1.6 Внести зміни до Закону України «Про заставу»	+		Кабінет Міністрів, Парламент	Має бути змінено
1.7 Розробити та підтримати прийняття Проекту Закону України «Про державну інвентаризацію земель»	+		Кабінет Міністрів, Державний комітет України із земельних ресурсів, Парламент	Має бути розроблено
1.8 Розробити та підтримати прийняття Проекту Закону України «Про управління землями державної власності»		+	Кабінет Міністрів, Державний комітет України із земельних ресурсів, Парламент	Має бути розроблено
1.9 Розробити та підтримати прийняття Проекту Закону України «Про викуп земельних ділянок приватної власності для суспільних потреб та з мотивів суспільної необхідності»	+		Кабінет Міністрів, Державний комітет України із земельних ресурсів, Парламент	Має бути розроблено
1.10 Розробити та підтримати прийняття Проекту Закону України «Про загальнодержавну програму використання та охорони земель»	+		Кабінет Міністрів, Державний комітет України із земельних ресурсів, Парламент	Має бути розроблено

Телекомунікації та передача даних

Необхідні заходи	Коротко строковий 2009	Довго строковий 2010-12	Партнери — центральні державні органи України	Статус
1. Внести зміни до Закону України № 1280-IV «Про телекомунікації» від 18 листопада 2003 року	+		Міністерство транспорту та зв'язку України, Кабінет Міністрів, Парламент	Має бути змінено
2. Внести зміни до Закону України № 1770-III «Про радіочастотний ресурс України» від 1 червня 2000 року	+		Міністерство транспорту та зв'язку України, Кабінет Міністрів, Парламент	Має бути змінено
3. Повна приватизація ВАТ «Укртелеком» з метою припинення перешкод для розвитку сектору та втручання у нього	+		Міністерство транспорту та зв'язку України, Фонд Державного майна, Кабінет Міністрів	Має бути виконано
4. Усунення перешкод та прозорість у тендерах на частоти 3G	+		Національна комісія з питань регулювання зв'язку України, Міністерство оборони, Кабінет Міністрів	Має бути забезпечено

Туризм

Необхідні заходи	Коротко строковий 2009	Довго строковий 2010-12	Партнери — центральні державні органи України	Статус
1.1 Сприяти прискоренню процесу розробки та впровадження державної системи класифікації готелів та інших місць розміщення		+	Міністерство культури та туризму	Має бути розроблено
1.2 Внести зміни та доповнення до Наказу Міністерства фінансів № 59 від 13 березня 1998 року «Про затвердження Інструкції про службові відрядження в межах України та за кордон» із внесеними змінами та доповненнями	+		Міністерство фінансів	Має бути змінено
1.3 Внести зміни та доповнення до параграфу 5.4.8 Постанови КМУ № 12-92 «Про оподаткування прибутку підприємств» від 26 грудня 1992 року щодо оподаткування витрат на відрядження фізичних осіб	+		Державна податкова адміністрація України	Має бути змінено
1.4 Внести зміни та доповнення до Постанови Кабінету Міністрів України № 663 від 23 квітня 1999 року «Про норми відшкодування витрат на відрядження в межах України та за кордон» із внесеними змінами та доповненнями	+		Кабінет Міністрів	Має бути змінено
1.5 Розробити концепцію корпоративної картки з метою спрощення процесу розрахунків для ділових поїздок		+	Парламент	Має бути розроблено
1.6 Внести зміни до Закону України «Про застосування реєстрів платіжних операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 6 липня 1995 року № 265/95. Зокрема, узгодити положення статті 9 (пункти 1 і 4 суперечать один одному)		+	Парламент	Має бути змінено

ДОДАТКИ

ДОДАТКИ

Рейтинг конкурентоспроможності країн за окремими показниками, укладений Світовим економічним форумом

Показник	2006–2007		2007–2008		2008–2009		2009–2010*	
	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна
Обтяжливість державного регулювання	93	Мадагаскар	94	Бенін	79	Австралія	95	Камерун
	94	Мексика	95	Чорногорія	80	Камбоджа	96	Бурунді
	95	Албанія	96	ПАР	81	Тринідад та Тобаго	97	Іспанія
	96	Суринам	97	Еквадор	82	Непал	98	В'єтнам
	97	Колумбія	98	Ямайка	83	Індія	99	Колумбія
	98	Україна	99	Україна	84	Україна	100	Україна
	99	Коста-Ріка	100	Бангладеш	85	Мадагаскар	101	Монголія
	100	Молдова	101	Молдова	86	Домініканська Республіка	102	Аргентина
	101	Болівія	102	Сенегал	87	Іспанія	103	Польща
	102	Гайана	103	В'єтнам	88	ПАР	104	Бельгія
103	Лесото	104	Греція	89	Колумбія	105	Філіппіни	

Показник	2006–2007		2007–2008		2008–2009		2009–2010*	
	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна
Ефективність законодавства	94	Камбоджа	101	Камерун	103	Мексика	114	Словацька Респ.
	95	Боснія і Герцеговина	102	Мозамбік	104	Камерун	115	Лесото
	96	Македонія (кол. Югосл. Респ.)	103	Сенегал	105	Македонія (кол. Югосл. Респ.)	116	Суринам
	97	Східний Тимор	104	Східний Тимор	106	Італія	116	Бурунді
	98	Панама	105	Македонія (кол. Югосл. Респ.)	107	Перу	117	Киргизька Республіка
	99	Україна	106	Україна	108	Україна	118	Україна
	100	Гондурас	107	Болгарія	109	Албанія	119	Болівія
	101	Вірменія	108	Молдова	110	Киргизька Республіка	120	Зімбабве
	102	Бангладеш	109	Бангладеш	111	Болгарія	121	Аргентина
	103	Сербія і Чорногорія	110	Киргизька Республіка	112	Домініканська Республіка	122	Боснія і Герцеговина
104	Ангола	111	Грузія	113	Гайана	123	Венесуела	

ДОДАТКИ

Показник	2006–2007		2007–2008		2008–2009		2009–2010*	
	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна
Обтяжливість та вплив оподаткування	96	Мозамбик	112	Замбія	113	Гайана	113	Ямайка
	97	Бурунді	113	Домініканська Республіка	114	Туреччина	114	Боснія і Герцеговина
	98	Болгарія	114	Бенін	115	Данія	115	Болівія
	99	Сербія і Чорногорія	115	Східний Тимор	116	Домініканська Республіка	116	Італія
	100	Фінляндія	116	Гайана	117	Швеція	117	Зімбабве
	101	Україна	117	Україна	118	Україна	118	Україна
	102	Словенія	118	Камерун	119	Польща	119	Данія
	103	Зімбабве	119	Зімбабве	120	Італія	120	Бельгія
	104	Уганда	120	Швеція	121	Аргентина	121	Аргентина
	105	Східний Тимор	121	Італія	122	Зімбабве	122	Угорщина
	106	Молдова	122	Боснія і Герцеговина	123	Бельгія	123	Бразилія

Показник	2006–2007		2007–2008		2008–2009		2009–2010*	
	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна
Тривалість життя	83	Домініканська Республіка	84	Домініканська Республіка	83	Гватемала	79	Суринам
	83	Гондурас	84	Гондурас	83	Індонезія	80	Тринідад і Тобаго
	83	Індонезія	84	Індонезія	83	Молдова	81	Азербайджан
	83	Молдова	84	Молдова	83	Філіппіни	82	Єгипет
	83	Суринам	84	Суринам	83	Суринам	83	Індонезія
	83	Україна	84	Україна	89	Україна	84	Україна
	89	Азербайджан	90	Азербайджан	90	Болівія	85	Таджикистан
	89	Болівія	90	Болівія	90	Киргизька Республіка	86	Болівія
	89	Монголія	90	Монголія	90	Монголія	87	Киргизька Республіка
	89	Російська Федерація	90	Російська Федерація	90	Російська Федерація	88	Російська Федерація
	93	Східний Тимор	94	Гайана	90	Східний Тимор	89	Бангладеш

Показник	2006–2007		2007–2008		2008–2009		2009–2010*	
	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна
Вплив регулювання прямих іноземних інвестицій на підприємницьку діяльність	112	Суринам	112	Болгарія	106	Алжир	106	Литва
	113	Болгарія	113	Аргентина	107	Албанія	107	Монголія
	114	Боснія і Герцеговина	114	Еквадор	108	Хорватія	108	Парагвай
	115	Македонія (кол. Югосл. Респ.)	115	Киргизька Республіка	109	Болгарія	109	Ісландія
	116	Еквадор	116	Суринам	110	Парагвай	110	Хорватія
	117	Україна	117	Україна	111	Україна	111	Україна
	118	Киргизька Республіка	118	Боснія і Герцеговина	112	Монголія	112	Киргизька Республіка
	119	Болівія	119	Чад	113	Італія	113	Італія
	120	Венесуела	120	Східний Тимор	114	Киргизька Республіка	114	Російська Федерація
	121	Російська Федерація	121	Російська Федерація	115	Східний Тимор	115	Алжир
122	Східний Тимор	122	Болівія	116	Чад	116	Кувейт	

Показник	2006–2007		2007–2008		2008–2009		2009–2010*	
	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна
Торговельні бар'єри	99	Російська Федерація	112	Непал	99	Мозамбик	95	Шрі Ланка
	100	Коста-Ріка	113	Бурунді	100	Сенегал	96	Малаві
	101	Мозамбик	114	Зімбабве	101	Уганда	97	Мозамбик
	102	Зімбабве	115	Нікарагуа	102	В'єтнам	98	Пакистан
	103	Казахстан	116	Монголія	103	Колумбія	99	Нігерія
	104	Україна	117	Україна	104	Україна	100	Україна
	105	Єгипет	118	Болівія	105	Російська Федерація	101	Лесото
	106	Нігерія	119	Мавританія	106	Пакистан	102	Домініканська Респ.
	107	Гондурас	120	Киргизька Республіка	107	Нікарагуа	103	Азербайджан
	108	Камбоджа	121	Еквадор	108	Бурунді	104	Єгипет
109	Албанія	122	Таджикистан	109	Єгипет	105	Ефіопія	

ДОДАТКИ

Показник	2006–2007		2007–2008		2008–2009		2009–2010*	
	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна
Практики найму та звільнення з посади	15	Словацька Республіка	10	Киргизька Республіка	6	Сполучені Штати Америки	12	Казахстан
	16	Грузія	11	Уганда	7	САР Гонконг	13	Катар
	17	Російська Федерація	12	Нігерія	8	Ісландія	14	ОАЕ
	18	Албанія	13	Грузія	9	Азербайджан	15	Гамбія
	19	Нігерія	14	Російська Федерація	10	Нігерія	16	Тайвань, Китай
	20	Україна	15	Україна	11	Україна	17	Україна
	21	Сальвадор	16	Мавританія	12	Уганда	18	Сальвадор
	22	Таджикистан	17	Монголія	13	Таджикистан	19	Монголія
	23	Об'єднані Арабські Емірати	18	Об'єднані Арабські Емірати	14	Киргизька Республіка	20	Албанія
	24	Гайана	19	Ізраїль	15	Коста-Ріка	21	Канада
	25	Бангладеш	20	Таджикистан	16	Вірменія	22	Вірменія

Показник	2006–2007		2007–2008		2008–2009		2009–2010*	
	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна
Рівень заробітної плати та продуктивність	39	Люксембург	19	Латвія	11	Російська Федерація	16	Азербайджан
	40	Домініканська Республіка	20	Литва	12	Японія	17	Литва
	41	Індія	21	Казахстан	13	Чеська Республіка	18	Албанія
	42	Словенія	22	Об'єднане Королівство Великої Британії й Північної Ірландії	14	Республіка Корея	19	Казахстан
	43	Албанія	23	Об'єднані Арабські Емірати	15	Молдова	20	Гамбія
	43	Україна	24	Україна	16	Україна	21	Україна
	45	Грузія	25	Ізраїль	17	В'єтнам	22	Данія
	46	Таджикистан	26	Молдова	18	Індонезія	23	Об'єднане Королівство Великої Британії й Північної Ірландії
	47	Німеччина	27	Таїланд	19	Катар	24	Ісландія
	48	Кувейт	28	Албанія	20	Російська Федерація	25	Канада
	49	Ірландія	29	В'єтнам	21	Японія	26	Нова Зеландія

Показник	2006–2007		2007–2008		2008–2009		2009–2010*	
	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна
Ускладненість фінансових ринків	76	Єгипет	83	Домініканська Республіка	80	Домініканська Республіка	87	Казахстан
	77	Домініканська Республіка	84	Єгипет	81	Казахстан	88	Грузія
	78	Еквадор	85	Еквадор	82	Румунія	89	Аргентина
	79	Нігерія	86	Російська Федерація	83	Аргентина	90	В'єтнам
	80	Нікарагуа	87	Румунія	84	Російська Федерація	91	Берег Слонової Кістки
	81	Україна	86	Україна	85	Україна	92	Україна
	82	Марокко	85	Китай	86	Замбія	93	Бенін
	83	Індонезія	86	Гамбія	87	Сенегал	94	Нікарагуа
	84	Російська Федерація	87	Македонія	88	Грузія	95	Вірменія
	85	Румунія	88	Грузія	89	Єгипет	96	Суринам
86	Гондурас	89	Нікарагуа	90	Уругвай	97	Мозамбік	

Показник	2006–2007		2007–2008		2008–2009		2009–2010*	
	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна
Платоспроможність банків	112	Уругвай	112	Азербайджан	99	Російська Федерація	120	Казахстан
	113	Парагвай	113	Тайвань, Китай	100	Китай	121	Киргизька Республіка
	114	Монголія	114	Мозамбік	101	Уганда	122	Ісландія
	115	Камбоджа	115	Монголія	102	Сербія	123	Зімбабве
	116	Російська Федерація	116	Індонезія	103	Єгипет	124	Монголія
	117	Україна	115	Україна	104	Україна	125	Україна
	118	Чад	120	Камбоджа	105	В'єтнам	-	-
	119	Зімбабве	121	Бурунді	106	Туреччина	-	-
	120	Східний Тимор	122	Зімбабве	107	Бангладеш	-	-
	121	Алжир	123	Чад	108	Азербайджан	-	-
	122	Киргизька Республіка	124	Узбекистан	109	Тайвань, Китай	-	-

Показник	2006–2007		2007–2008		2008–2009		2009–2010*	
	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна	Рейтинг (125 країн)	Країна
Легкість отримання позики	64	Тринідад та Тобаго	63	Барбадос	57	Колумбія	77	Мадагаскар
	65	Чеська Республіка	64	Румунія	58	Намібія	78	Уганда
	66	Колумбія	65	Чорногорія	59	Латвія	79	Непал
	67	Гватемала	66	Венесуела	60	Сальвадор	80	Мексика
	68	Гамбія	67	Гамбія	61	Індонезія	81	Казахстан
	69	Україна	68	Україна	62	Україна	82	Україна
	70	Італія	69	Марокко	63	Японія	83	Філіппіни
	71	Сербія і Чорногорія	70	Колумбія	64	Польща	84	Китай
	72	Венесуела	71	Туреччина	65	Марокко	85	Боснія і Герцеговина
	73	Туреччина	72	Гондурас	66	Гондурас	86	Таджикистан
	74	Коста-Ріка	73	Тринідад та Тобаго	67	Албанія	87	Лесото

* Доповідь Всесвітнього економічного форуму Глобальної Конкурентоспроможності 2009/10 включає в себе 133 країни. Ми порівняли Україну з іншими 125 країнами, які були включені до першої Доповіді 2006/07 для відстеження нових країн, що додаються щорічно.

- **Обтяжливість державного регулювання** — державні адміністративні вимоги (дозвільна документація, регуляторні акти, вимоги до звітування) (1 = ускладнюють господарську діяльність, 7 = не ускладнюють)
- **Ефективність законодавства** — законодавча база з державної підтримки підприємництва у ході врегулювання суперечок та для оскарження правомірності дій держави та/або регуляторних актів (1 = є неефективною і об'єктом маніпулювання, 7 = є ефективною та прописує чітку неупереджену процедуру)
- **Обтяжливість та вплив оподаткування** — податки (1 = суттєво обмежують стимули інвестувати або здійснювати господарську діяльність, 7 = практично не впливають на стимули інвестувати або здійснювати господарську діяльність)
- **Тривалість життя** — тривалість життя при народженні (років)
- **Вплив регулювання прямих іноземних інвестицій на підприємницьку діяльність** — правила, які регулюють іноземні прямі інвестиції (1 = негативно впливають на процес залучення прямих іноземних інвестицій, 7 = сприяють залученню прямих іноземних інвестицій)
- **Торговельні бар'єри** — тарифні та нетарифні бар'єри суттєво скорочують можливості конкурування імпортованих товарів на внутрішньому ринку (1 = категорично погоджуюсь, 7 = категорично не погоджуюсь)
- **Практики найму та звільнення з посади** — процедура найму та звільнення з посади (1 = регулюється державою на шкоду роботодавця, 7 = визначається та коригується роботодавцем)
- **Рівень заробітної плати та продуктивність** — заробітна плата (1 = не пов'язаний із продуктивністю робітника, 7 = суттєво пов'язаний із продуктивністю працівника)
- **Ускладненість фінансових ринків** — рівень ускладненості фінансових ринків (1 = нижче, ніж міжнародні норми, 7 = вище, ніж міжнародні норми)
- **Платоспроможність банків** — банки (1 = неплатоспроможні і, можливо, потребуватимуть фінансової допомоги уряду, 7 = у цілому у здоровому стані із надійними балансами)
- **Легкість отримання позики** — наскільки легко отримати банківську позику за наявності лише слушного бізнес-плану та без забезпечення (1 = неможливо, 7 = легко)

Американська Торгівельна Палата в Україні

вул. Амосова, 12, 15 поверх
Київ, 03038, Україна

Тел.: (380-44) 490-5800
Факс: (380-44) 490-5801

e-mail: chamber@chamber.ua
www.chamber.ua